

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Sosiokulttuurisen innostamisen toteutuminen Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan projekteissa

Antikainen, Jaakko

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Sosiokulttuurisen innostamisen toteutuminen Laurea- ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan projekteissa

Jaakko Antikainen
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2013

Jaakko Antikainen

Sosiokulttuurisen innostamisen toteutuminen Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan projekteissa

Vuosi 2013

Sivumäärä 75

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä tavoin Laurea-ammattikorkeakoulussa kehitelty moniaistinen tila on toiminut maahanmuuttajien kotoutumista, oman kulttuurin ylläpitämistä ja yhteiskunnallista integraatiota tukevana menetelmänä. Ulkomaalaistaustaisten kansalaisten osuus Suomen väestöstä on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla, ja kehitys tulee pysymään samanlaisena tulevana vuosikymmeninä. Tästä johtuen huomion kiinnittäminen monikulttuuristuvan yhteiskunnan mukanaan mahdollisesti tuomiin haasteisiin on tärkeää niin sosiaalialan työssä kuin yhteiskunnassa yleensäkin.

Opinnäytetyöni on toteutettu pääosin kvalitatiivisena tutkimuksena, kvantitatiivisen tutkimuksen metodeja tutkittavan aineiston järjestämisessä apuna käyttäen. Aineistonkeruumenetelmänä olen käyttänyt opiskelijoiden kirjallisia tuotoksia moniaistisessa tilassa toimimisesta. Tutkittava aineisto muodostui pääasiallisesti sosiaalialan opiskelijoiden moniaistisen tilan hankeympäristöihin vuosina 2010-2012 tekemistä opiskelu- ja harjoitteluraporteista, oppimispäiväkirjoista ja opinnäytetöistä. Analysoitavia kirjoituksia oli yhteensä 46 kappaletta, joita kirjoittamassa oli ollut yhteensä 156 opiskelijaa. Aineiston analysoinnin olen suorittanut pääosin teorialähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen. Teoreettisena viitekehystenä olen käyttänyt sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa.

Tutkimuksesta saatujen tulosten pohjalta ilmeni, että moniaistisen tilan toiminta oli tukenut yksilöiden oman kulttuurin ylläpitämistä ja yhteiskunnallista integraatiota, lisännyt tietoa ja tietoisuutta erilaisista kulttuureista sekä auttanut ihmisiä löytämään omia voimavarojaan heidän itseluottamustaan vahvistamalla. Hankkeen haasteina voitiin kuitenkin nähdä ensinnäkin toimintamuodon vakiintumattomuus, jonka seurauksena syvällisempien yhteistyökumppanuuk-sien aikaansaaminen ja aidon asiakaslähtöisyyden mahdollistuminen oli ollut hankalaa. Toiseksi, osin edellä mainitusta johtuen, erilaiset moniaistisen tilan tapahtumaprojektit olivat olleet valtaosakseen lyhytkestoisia, eikä niiden loputtua ollut kiinnitetty tarkempaa huomiota siihen, kuinka toiminnan seurauksena mahdollisesti saavutettuja positiivisia vaikutuksia ylläpidetään.

Asiasanat: maahanmuuttajat, monikulttuurisuus, integraatio, sosiokulttuurinen innostaminen, projektityöskentely

Jaakko Antikainen

The materialization of sociocultural animation in the multisensory space projects of Laurea University of Applied Sciences

Year	2013	Pages	75
------	------	-------	----

The aim of this thesis was to find out how the concept of multisensory space has worked as a supportive method in the areas of integration, the well-being of the immigrants and preserving different cultural heritages. The method of the multisensory space was created in the Laurea University of Applied Sciences. The number of inhabitants with foreign background in Finland has gone up fairly rapidly during the 21st century and it's presumable that this trend will continue in the following decades. As a result, it is important to pay attention to the challenges which might emerge from this progress.

This study was qualitative but quantitative methods were also used to sort out some parts of the data. The data was collected from written reports of the students who were involved in different projects in the multisensory space. The reports consisted of essays, study reports, work practice reports, learning diaries and theses which had been written between the years 2010 and 2012. All in all, there were 46 reports to analyze. They were written by 156 students, mainly from the field of social studies and social work. The data was mainly analyzed using the method of theory-based content analysis. The theory of sociocultural animation was used as a theoretical frame of reference.

The results showed that activities in multisensory spaces had provided support for individuals in their pursuit of keeping up cultural heritage and receiving more information and knowledge of different cultures. The spaces also showed to be a helpful addition in efforts to accomplish integration and creating an atmosphere where individuals were able to discover their own strengths. There were also challenges to be found. The method of multisensory space is not yet an established practice and therefore it had been difficult to establish meaningful cooperation and partnership with different players. Because of this there were also difficulties in creating a genuinely customer oriented work approach. Furthermore, the projects involving multisensory spaces were often short-lived and not enough attention was given to the outside participants after the projects. As a result, all the positive outcomes from the projects were not fully exploited and sustained.

Keywords: immigrants, multiculturalism, integration, sociocultural animation, project work

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Moniaistisen tilan hankeympäristöt Laurea-ammattikorkeakoulussa	8
2.1	Moniaistinen tila.....	8
2.2	Kohtaamisia moniaistisessa tilassa -hanke	9
2.3	Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hanke.....	9
3	Ulkomaalaistaustaiset henkilöt kasvavana väestönosana	10
3.1	Ulkomaiden kansalaiset Suomessa.....	10
3.2	Maassa olemisen erilaiset statukset	12
3.3	Maahanmuutto pakolaisena.....	13
3.4	Maahanmuutto siirtolaisena	14
3.5	Asemoituminen yhteiskuntaan akkulturaatiomallien mukaan.....	14
3.6	Moniaistisen tilan menetelmä apuna yhteiskuntaan integroitumisessa.....	16
4	Kulttuurin ja kulttuuri-identiteetin huomioiminen sosiaalialan työssä.....	17
4.1	Kulttuurin käsitteen määrittely.....	17
4.2	Kulttuurinen demokratisaatio ja kulttuurinen demokratia	19
4.3	Kulttuurien monimuotoisuus ja keskustelulle avoimen yhteiskunnan tarve ...	20
4.4	Kulttuuriympäristön vaihtumisen vaikutus yksilön identiteettiin.....	20
5	Sosiaalialan muuttuva työkenttä	22
5.1	Projekti- ja hanketyöskentely spesifisien kehittämistarpeiden tukena	23
5.2	Uudenlaisten lähestymistapojen käyttö sosiaalialan työssä	23
6	Sosiokulttuurinen innostaminen	25
6.1	Sosiokulttuurisen innostamisen historia	25
6.2	Sosiokulttuurisen innostamisen käsitteen määrittely.....	26
6.3	Sosiokulttuurisen innostamisen riskit	27
6.4	Innostaminen yhteiskuntajärjestystä muuttavana tai ylläpitävänä toimintana.....	27
6.5	Sosiokulttuurisen innostajan persoona.....	28
6.6	Sosiokulttuurisen innostamisen ja innostumisen käytännön esimerkkejä	29
6.7	Ammatillinen innostaminen.....	30
7	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimusmenetelmälliset valinnat	31
7.1	Tutkimuskysymykset	32
7.2	Analysoitava aineisto ja aineistonkeruumenetelmät	32
7.3	Aineiston analyysi	33
7.4	Tutkimuksen eettisyys ja salassapitoa koskevat asiat	34
8	Opiskelijoiden yhteys moniaistisen tilan projekteihin	35
8.1	Opiskelijoiden sitoutuminen toimintaan ja työskentelytapojen omaksuminen.....	35
8.2	Toiminnan periaatteiden sisäistäminen.....	37
9	Moniaistisen tilatapahtuman prosessi suunnittelusta toteutukseen	38
9.1	Moniaistisen tilan suunnittelu ja rakentaminen	39

9.1.1	Avoimen kohtaamisen paikka vai teknisesti huoliteltu näyttely	39
9.1.2	Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen tilan rakentamiseen	41
9.2	Yhteistyötahojen saaminen mukaan toimintaan	42
9.2.1	Perusteet esille tuodun kulttuurin valitsemiseen	42
9.2.2	Mitä kautta kokemusasiantuntijat tulivat mukaan toimintaan	44
9.3	Työskentely eri yhteistyötahojen kanssa	45
9.3.1	Työskentely kokemusasiantuntijoiden kanssa	46
9.3.2	Työskentely yhteistyöorganisaatioiden kanssa	49
9.3.3	Yhteistyötahojen oma-aloitteisuus toiminnan järjestämisessä	50
9.4	Tilojen ja tapahtumien toteutus	51
9.4.1	Käytännön järjestelyt julkisille paikoille järjestetyissä tiloissa	51
9.4.2	Moniaistisissa tiloissa vierailijat ja keskustelun aikaansaaminen	52
9.4.3	Avoimen kohtaamisen mahdollistuminen	54
10	Opiskelijoiden kokemat haasteet tilojen toteuttamisessa	55
10.1	Rahan, ajan ja kulttuurien edustajien puute	56
10.2	Muut haasteet tilojen toteuttamisessa	58
10.3	Haasteiden muuttaminen voimavaraksi	59
11	Onnistumisen kokemuksia moniaistisissa tiloissa	60
11.1	Innostamista ja innostumista vähemmistökulttuurien edustajien kokemana ..	60
11.2	Innostamista ja innostumista opiskelijoiden kokemana	63
12	Johtopäätökset ja pohdintaa tutkimuksen tuloksista	64
12.1	Moniaistinen tila integraatiota tukevana toimintana	65
12.2	Eri kulttuurien edustus ja kansalliskulttuureihin kiinnittymisen riskit moniaistisissa tiloissa	66
12.3	Auktoriteettiasemat ja innostamisen mahdollistuminen strukturoidussa toiminnassa	68
12.4	Uudenlaiset näkökulmat sosiaalialan asiakastyöhön	68
12.5	Moniaistisen tilan toimintamallin kulttuurisensitiivisyys	69
12.6	Lopuksi	70
	Lähteet	72
	Kuviot	75

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, millä tavoin Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan hankeympäristössä suoritettavat projektit ovat toimineet maahanmuuttajien kotoutumisen ja oman kulttuurin ylläpitämisen tukemisessa sekä yhteiskunnallisen integraation apuna. Pyrkimyksenäni on tutkia, onko moniaistisen tilan menetelmä onnistunut sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta tarkasteltuna ja kuinka ennalta asetetut lähtökohdat ja tavoitteet ovat toteutuneet erityisesti opiskelijoiden kokemusten mukaan. Idea opinnäytetyöni kehittyi Aistien - avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeen projektipäällikön ehdotuksista keväällä 2012.

Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiokulttuurisen innostamisen teoria, jonka lisäksi olen tarkastellut aiheitani sosiaalialan työn modernien toimintatapojen (muun muassa hanketyöskentely) ja sosiologiseen näkökulmaan liittyvien kulttuurikäsitteiden teorioita apuna käyttäen. Sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuvat työskentelymenetelmät ovat olleet Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan hankkeiden periaatteellisena lähtökohtana toiminnan alusta alkaen.

Toteutin opinnäytetyöni perehtymällä opiskelijoiden moniaistisen tilan hankkeisiin suorittamien opintojen projekti- ja harjoitteluraportteihin sekä opinnäytetöihin. Tarkastelin aineistoa teorialähtöisesti, mutta nostin tutkimukseeni mukaan seikkoja, jotka toistuivat aineistossa ja jotka tukivat minua johtopäätöksiä tehdessäni. Näin ollen olen analysoinut aineistoa myös puhtaasti aineistolähtöisellä tavalla. Olen rakentanut tämän opinnäytetyöni tutkimusta käsittelevän osion etenemään vaiheittain moniaististen tilojen prosessin mukaisesti suunnittelusta rakentamiseen ja lopussa tapahtuvaan kokemusten läpikäymiseen. Tämänkaltainen rakenne auttaa toivoakseni niitä lukijoita, joille tilojen toimintamalli ei ole tuttu, sisäistämään prosessin paremmin.

Opinnäytetyönäni tekemän tutkimuksen tavoitteena on koota tilojen järjestämisestä dokumentoitua tietoa yhteen, tutkia, kuinka hankkeen tavoitteet on saavutettu sosiokulttuurisen innostamisen alueella, ja täten auttaa hankkeessa alullepannun toiminnan jatkokehittämistä ja jatkotutkimusten suunnittelua. Ulkomaalaistaustaisten kansalaisten osuuden Suomen väestöstä jatkuvasti kasvaessa on huomion kiinnittäminen monikulttuuristuvan yhteiskunnan mahdollisesti mukanaan tuomiin haasteisiin tärkeää. Toisaalta sosiaalialan muuttuva toimikenttä kaipaa uudenlaisia toimintatapoja ja työskentelymalleja. Oman ammatillisen kehittymiseni kannalta opinnäytetyön tekeminen moniaistisen tilan viitekehykseen palvelee minua yhdistäessään maahanmuutto- ja monikulttuurisuustyön sekä hanketyöskentelyn.

2 Moniaistisen tilan hankeympäristöt Laurea-ammattikorkeakoulussa

Opinnäytetyöni liittyy Laurea-ammattikorkeakoulussa ideoituun ja edelleen kehitettävään moniaistiseen tilaan ja sen käyttöön maahanmuuttajien kotoutumisen ja oman kulttuurin ylläpitämisen tukemisessa. Moniaistista tilaa on kehitetty Laurea-ammattikorkeakoulun oman toiminnan lisäksi myös osana laajempia hankkeita, jolloin toiminnan kehittämiseen ja eteenpäin viemiseen on saatu ulkopuolista rahoitusta.

Toimiminen osana laajempia kehittämishankkeita on auttanut erityisesti toimintamallin levittämisessä, mutta toisaalta ulkopuolisen rahoituksen saaminen on myös luonut kehyksiä, joiden puitteissa mallia on tullut kehittää. Moniaistisen tilan metodin periaatteet ovat kuitenkin pysyneet rahoittajälähteestä riippumatta samoina sosiokulttuurisen innostamisen ja asiakaslähtöisyyden ollessa toiminnan keskiössä.

2.1 Moniaistinen tila

Moniaistisen, kaikkia aisteja stimuloivan ja helposti muunneltavan sekä siirrettävissä olevan tilan kehittäminen alkoi Laurea-ammattikorkeakoulussa vuonna 2007. Alkuperäisenä ajatuksena oli luoda tilan avulla uudenlainen toimintametsodi, joka tarjoaisi mahdollisuuksia maahanmuuttajien ja kantaväestön tasa-arvoiselle kohtaamiselle, maahanmuuttajien kotoutumiselle ja erilaisten kulttuurien tukemiselle. Tilan tarkoitus oli mahdollistaa kantaväestön ja vähemmistöryhmien kohtaaminen valtakulttuurin "vaikutuksesta vapaassa" ympäristössä, jossa väliaikainen roolien vaihto (enemmistöstä tulee vähemmistö ja vähemmistöstä enemmistö) tulee myös mahdolliseksi. (Räty 2010, 3.)

Moniaistisessa tilassa tyypillisesti yhdelle tai useammalle seinälle heijastetaan koko seinän pinta-alan kattava kuva, vaihtuva kuvaesitys tai videokuvaa. Äänimaailma syntyy kulttuuripiirille ominaisesta musiikista tai vaikkapa paikallisen luonnon tai rakennetun ympäristön äänistä. Tilassa on erilaisia esineitä ja materiaaleja, joita voi kosketella, tutkia ja joiden avulla voi kokea myös erilaisiin arkipäivän toimiin liittyviä aistimuksia (esimerkiksi aineksien jauhaminen morttelissa, kutominen...). Tuoksuja tiloihin on järjestetty esimerkiksi mausteilla, eteerisillä öljyillä ja suitsukkeilla. Makuaistimukset mahdollistuvat erilaisten ruokamaistiaisten avulla. Kokonaisvaltaisen aistikokemuksen lisäksi tila pyritään aina rakentamaan kodikkaaksi ja rentoutuneen kohtaamisen mahdollistavaksi, kulttuurille ominaista sisustustyyliä noudattaen.

Tilojen ei ole tarkoitus olla äärimmäisiä teknisiä taidonnäytteitä, vaan kaiken tilassa olevan tulisi ensisijaisesti tukea kohtaamista ja inspiroida vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Yksinkertaistetut ratkaisut innostavat helposti kysymään lisää esittelystä aiheesta, kun

ehdoton autenttisuus saattaa aiheuttaa ns. "näyttelyreaktion", jolloin läsnäolijat keskittyvät vain katselemaan ja tutkimaan tilan tarjontaa vuorovaikutuksen kustannuksella.

Ensimmäiset moniaistiset pilottiympäristöt rakennettiin vuonna 2008 Laurean opiskelijoiden ja heidän kanssaan yhteistyötä tehneiden maahanmuuttajien toimesta. Alkuvaiheessa projekti oli kokonaisuudessaan Laurea-ammattikorkeakoulun rahoittama, mutta piloteista saatujen positiivisten kokemusten myötä hankkeelle lähdettiin hakemaan ulkopuolista rahoitusta. (Räty 2010, 3.)

2.2 Kohtaamisia moniaistisessa tilassa -hanke

Vuonna 2009 toiminta sai rahoituksen Sisäasiainministeriön hallinnoimasta Euroopan Unionin Kotouttamisrahastosta. Tämän rahoituksen turvin käynnistettiin Kohtaamisia moniaistisessa tilassa -hanke, joka jatkui vuoden 2009 jälkeen jatkorahoituksen turvin kesään 2010 asti (Räty 2010, 3). Hankerahoituksen myötä vuonna 2009 rakennettiin Tikkurilan ja Hyvinkään Laurea-ammattikorkeakoulun yksiköihin pysyvät, moniaistiset tilat. Näiden tilojen lisäksi hankkeessa otettiin käyttöön myös siirreltävä moniaistinen tila (telttä, tietotekniikka yms.), jota pystyttiin viemään talon ulkopuolelle ja erilaisiin tapahtumiin. Siirreltävän tilan ja rahoituksen ansiosta moniaistinen tila saatiin järjestettyä kevään 2010 aikana myös Helsingin seudun ulkopuolelle, muun muassa Hämeenlinnaan ja Turkuun. (Räty 2010, 3.)

Kohtaamisia moniaistisessa tilassa -hankkeen tavoitteina vuonna 2009 oli idean testaaminen käytännössä, menetelmien kehittäminen kulttuurienvälisen ymmärryksen lisäämiselle ja monikulttuurisen opiskelijayhteisön kehittäminen. Vuoden 2010 kevätkaudelle tavoitteiksi asetettiin hankkeen vieminen Laurean ulkopuolelle ja edellisenä vuonna kehitetyn monikulttuurisen opiskelijatoiminnan vakiinnuttaminen. (Räty 2010, 4.)

Vuoden 2009 ja kevään 2010 aikana järjestetyissä yli kolmessakymmenessä tilassa kävi noin 2000 ihmistä. Tämä lukema on tosin suuntaa antava, sillä osa tapahtumista oli julkisilla paikoilla, joilla ihmisiä liikkuu paljon, eikä jokainen tilassa vierailut kirjoittanut nimeään vieraskirjaan. Näitä tiloja oli järjestämässä yli 170 suomalaista ja ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa ja suuri joukko maahanmuuttajia (Räty 2010, 12-13). Rahoitusjakson päätyttyä kesällä 2010 moniaistisen tilan toiminta ja kehittäminen jatkui osana Laurea-ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

2.3 Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hanke

Syksystä 2011 alkaen (ja vuoden 2013 loppuun saakka) Laurean moniaistinen tila on ollut mukana valtakunnallisessa Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeessa, jonka

rahoittava ja hallinnoiva viranomaisena on Lapin Elinkeino-, Liikenne- ja Ympäristökeskus. Tätä hanketta rahoitetaan Euroopan Sosiaalirahaston rahoituksella (Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä 2012, Aistien). Itse hankkeen päätoteuttaja ja hallinnoija on Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurean lisäksi hankkeessa ovat mukana osatoteuttajina Heino- lan kansalaisopisto/Jyränkölän Setlementti ry, Hämeen kylät ry, Lapin maakuntamuseo, Päivälehdien museo, Monitoimikeskus Lumo ja Vantaan Valo Vantaan kaupungin puolelta, sekä Metropolia-ammattikorkeakoulu (Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä 2012, Hankkeen toimijat).

Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä -hankkeen tavoitteena on kehittää moniaistisia oppimisympäristöjä, joissa aisteja hyödynnetään oppimisen ja elämyksellisyyden tukena. Tuotoksina on tarkoitus kehittää pedagoginen malli menetelmästä, tuotteistaa liikuttava elämystila ja levittää menetelmä erilaisten toimijoiden käyttöön verkostojen ja koulutusten avulla (Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä 2012, Tulokset). Itse moniaistisen tilan toimintaperiaatteet ja metodit eivät ole muuttuneet: tiloja rakennetaan yhdessä eri kulttuurien edustajien sekä muiden toimijoiden kanssa ja aistikokemusten avulla luodaan ympäristö, joka tukee kohtaamista, vuorovaikutusta ja muistelua.

3 Ulkomaalaistaustaiset henkilöt kasvavana väestönosana

Ulkomailta Suomeen muuttaneiden henkilöiden määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosikymmeninä. Maahan saapuvien uusien asukkaiden lisäksi alati kasvava väestöryhmä on toisen polven maahanmuuttajat eli ne kansalaiset, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joidenkin vanhemmat omaavat ulkomaalaistaustan. Laurea-ammattikorkeakoulun toimialue on Suomen monikulttuurisinta seutua ja ulkomaalaistaustaiset henkilöt muodostavat jo merkittävän osan alueen väestöstä.

Niin yksilöiden kuin yhteiskunnankin hyvinvoinnin kannalta merkittävää on, kuinka nämä ihmiset kotoutuvat suomalaiseen yhteiskuntaan ja kuinka he pystyvät ylläpitämään omaa identiteettiään uudessa ympäristössä. Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistinen tila kehitettiin alun perin nämä lähtökohdat mielessä tarjoamaan uudenlainen metodi kotoutumista tukemaan ja vastaamaan jatkuvasti kasvavan väestöryhmän tarpeisiin.

3.1 Ulkomaiden kansalaiset Suomessa

Vuoden 2011 lopussa Suomessa asui vakituisesti 257 248 ulkomaista syntyperää olevaa henkilöä. Näin ollen ulkomaiden kansalaisten osuus Suomen väestöstä oli 4,8 prosenttia. Ulkomailta syntyneitä, ensimmäisen polven ulkomaalaisia oli 219 702 henkilöä ja Suomessa syntyneitä, toisen polven ulkomaalaisia 37 546 henkilöä. Suomen maakunnista prosentuaalisesti eniten

ulkomaiden kansalaisia asuu Ahvenanmaan maakunnassa (11,6 prosenttia). Lukumäärällisesti eniten ulkomaiden kansalaisia asuu Uudenmaan maakunnassa (137 678), jossa näiden henkilöiden osuus koko maakunnan väestöstä on noin 8,9 prosenttia. Kuntakohtaisesti tarkasteltuna Manner-Suomessa eniten ulkomaiden kansalaisia asuu Helsingissä (11,8 prosenttia koko asukasmäärästä), Vantaalla (11,2 prosenttia) ja Espoossa (10,5 prosenttia). Toisen polven ulkomaiden kansalaisia asuu eniten Uudenmaan maakunnassa niin absoluuttisesti, kuin väkilukuun suhteutettunakin. (Tilastokeskus 2012, Väestörakenne 2011.)

Maahanmuuton vaikutuksesta suurin ulkomaiden kansalaisten osuus väestöstä on ikäryhmässä 25–34-vuotiaat (8,7 prosenttia vuoden 2011 lopussa). Uudellamaalla 14,3 prosenttia tähän ikäryhmään kuuluvista omaa ulkomaiden kansalaisuuden ja Ahvenanmaalla peräti 20 prosenttia. (Tilastokeskus 2012, Väestörakenne 2011.)

Eurooppalaistaustaiset muodostavat edelleen selkeästi suurimman osan Suomen ulkomaalaisista (59 prosenttia ulkomaalaistaustaisista). 23 prosenttia ulkomaalaisista on aasialaistaustaisia afrikkalaistaustaisten osuuden ollessa 12 prosenttia kaikista Suomen ulkomaalaisista. Jakauma tasoittuu jonkin verran tarkasteltaessa toisen polven ulkomaalaisia, joista eurooppalaisia on noin 48 prosenttia, aasialaisia 25 prosenttia ja afrikkalaisia 21 prosenttia. (Tilastokeskus 2012, Väestörakenne 2011.)

Afrikkalais- ja aasialaistaustaisten määrä Suomessa on kasvanut viime vuosikymmeninä huomattavasti nopeammin kuin eurooppalaistaustaisten. Vuoden 1980 lopusta vuoden 2011 loppuun eurooppalaistaustaisten kansalaisten määrä Suomessa kasvoi noin 12-kertaiseksi, kun aasialaistaustaisten määrä kasvoi samassa ajassa noin 50-kertaiseksi ja afrikkalaistaustaisten peräti 56-kertaiseksi. Huikea kasvu selittyi luonnollisesti sillä, että vielä 1980-luvun alussa aasialais- ja afrikkalaistaustaisia henkilöitä asui Suomessa vain muutamia satoja. Joka tapauksessa näistä maanosista tulevien kansalaisten määrä Suomessa kasvoi edelleen viime vuosikymmenen (vuoden 2001 lopusta vuoden 2011 loppuun) aikana selvästi muita nopeammin. Afrikkalais- ja aasialaistaustaisten henkilöiden määrä maassa kaksinkertaistui, kun eurooppalaistaustaisten henkilöiden määrä lisääntyi noin kymmenellä prosentilla. (Tilastokeskus 2002; Tilastokeskus 2012; Suomen tilastollinen vuosikirja 2002; Suomen tilastollinen vuosikirja 2012.)

Maakohtaisesti tarkasteltuna Suomen ulkomaalaistaustaisista Venäjän tai entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat muodostavat selvästi suurimman ryhmän (noin 26 prosenttia kaikista ulkomaalaisista). Toiseksi suurimman ryhmän muodostavat virolaistaustaiset, kolmanneksi suomalaisistaustaiset ja neljänneksi irakilaistaustaiset. (Tilastokeskus 2012, Väestörakenne 2011.)

Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä on sekin kasvanut merkittävästi 1990-luvun jälkipuoliskolta lähtien. 1990-luvun alussa noin tuhannelle asukkaalle myönnettiin vuosittain Suomen kansalaisuus, kun 2000-luvulla määrä on vaihdellut noin 3000 ja 7000 henkilön välillä (Tilastokeskus 2012, Suomen kansalaisuuden saamiset 2011). Vuonna 2012 Suomen kansalaisuuden sai peräti 9 087 henkilöä. Eniten kansalaisuuden saaneista ulkomaalaisista vuonna 2012 oli venäläisiä (2 477), seuraavaksi eniten oli somalialaisia (610), virolaisia (521), afganistanilaisia (510) ja irakilaisia (457) (Tilastokeskus 2013, Suomen kansalaisuuden saaneita ennätysmäärä vuonna 2012). Edelleen uusia Suomen kansalaisuuden saaneita tulee vuositason suhteellisen vähän, jos verrataan tätä esimerkiksi Ruotsiin, jossa Ruotsin kansalaisuuden saaneiden määrä on 2000-luvun puolella vaihdellut keskimäärin noin 30 000 ja 50 000 välillä (Statistiska centralbyrån 2012, Antal personer som fått svenskt medborgarskap efter kön och tid). Ruotsissa ulkomaisten kansalaisten suhteessa Suomeen suuremman määrän lisäksi tätä selittää toisen polven ulkomaalaisten suuri osuus.

Yleisesti ulkomaisten kansalaisten osuus Suomen väestöstä alkoi kasvaa 1980-luvulta lähtien. Vuodesta 1981 lähtien muuttotase (maahan muuttaneet – maasta poismuuttaneet) Suomessa on ollut positiivinen, kun se muutamaa poikkeusvuotta lukuun ottamatta oli ollut negatiivinen toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Vuosien 2006–2011 välillä Suomeen muutti vuosittain noin 10 000 – 15 000 ihmistä enemmän, kuin mitä maasta muutti pois. Vuonna 2011 tulomuuttajia oli 16 821 henkilöä lähtömuuttajia enemmän. Suurin osa Suomeen muuttavista ulkomaisten kansalaisista saapuu maahan siirtolaisina, omasta aloitteestaan. Pakolaisina Suomeen on muuttanut vuosien 1973–2011 välisenä aikana 39 311 henkilöä. (Tilastokeskus 2012; Suomen tilastollinen vuosikirja 2012.)

Vaikka ulkomaisten kansalaisia on asunut Suomessa valtion autonomisen historian aikana suhteellisen vähän, mahtuu joukkoon myös poikkeuksia. Esimerkiksi Neuvostoliiton syntymävuonna 1922 Suomessa oli 33 500 pakolaista entisen Neuvosto-Venäjän alueelta (Liebkind 2001, 171). Tämä oli noin prosentin verran silloisesta, hieman yli kolmimiljoonaisesta väestöstä. Myös varhaisemmassa historiassa, ennen kansallisvaltioiden ja nationalismien ajan kukoistuskautta, liikkui Suomessakin enemmän ulkomaalaisia ihmisiä. Tosiasia kuitenkin on, ettei Suomi ole koskaan ollut niin monikulttuurinen maa, kuin mitä se nyt on.

3.2 Maassa olemisen erilaiset statukset

Pakolainen on henkilö, joka on hakenut turvapaikkaa maasta, ja jossa se hänelle on myönnetty hänen täytettyään vuoden 1951 Geneven kansainvälisen pakolaissopimuksen kriteerit. Tässä, Suomen vuonna 1968 ratifioimassa sopimuksessa pakolaiseksi käsitetään henkilö, joka on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi rotunsa, kansallisuutensa, uskontonsa, yhteiskunnallisen ryhmänsä tai poliittisen mielipiteen

takia. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 1:1.2). Vuonna 2011 Suomesta haki turvapaikkaa 3 088 henkilöä, joista 1 271 henkilöä sai myönteisen päätöksen (Maahanmuuttovirasto 2012, Oleskeluluvan ja turvapaikanhakijoiden määrä väheni vuonna 2011).

Turvapaikan hakijoiden lisäksi Suomeen saapuu joka vuosi henkilöitä ns. kiintiöpakolaisina. Suomen eduskunta vahvistaa kiintiöpakolaisten määrän vuosittain. Vuodesta 2001 lähtien kiintiöpakolaisina Suomeen on otettu 750 henkilöä vuodessa. Kiintiöpakolaiset valitaan henkilöistä, joille YK on myöntänyt pakolaisstatuksen. Vuonna 2011 kiintiöpakolaisista suurin osa oli afganistanilaisia (265 henkilöä), burmalaisia (119 henkilöä) ja Kongon demokraattisen tasavallan kansalaisia (92 henkilöä). (Maahanmuuttovirasto 2012, Kiintiöpakolaiset.)

Valtaosa ulkomailta Suomeen muuttavista henkilöistä on siirtolaisia, joilla ei ole edellä mainitun kaltaisia erityisstatuksia maahan saapuessaan. Vaikka siirtolaisuus käsitetään tilastoissa yksilöiden vapaasta tahdosta tapahtuvaksi muuttamiseksi maasta toiseen, mahtuu siirtolaisuuden käsitteen alle kuitenkin erilaisia muuttajaryhmiä ja elämäntarinoita. On selvää, että maahan esimerkiksi puolisonsa luokse muuttava ulkomaalainen on jo kotoutumisenkin kannalta erilaisessa tilanteessa, kuin esimerkiksi työn tai paremman elämän toivossa maahan muuttava henkilö.

Ulkomaalaisten, jotka oleskelevat Suomessa yhtäjaksoisesti yli kolme kuukautta, on haettava oleskelulupaa. Poikkeuksen muodostavat muiden Pohjoismaiden, EU-maiden, ETA-jäsenmaiden sekä Sveitsin kansalaiset, joiden ei tarvitse lupaa hakea (Ulkoasiainministeriö 2012, Oleskelulupa). Oleskelulupaa Suomeen haki vuonna 2011 yhteensä 23 664 henkilöä EU-maiden ulkopuolelta. Oleskelulupa myönnettiin 17 683 henkilölle. Eniten oleskelulupia haettiin vuonna 2011 perhesiteiden perusteella (noin 43 prosenttia hakijoista) ja toiseksi eniten työperustein (noin 27 prosenttia hakijoista) (Maahanmuuttovirasto 2012, Oleskeluluvan ja turvapaikanhakijoiden määrä väheni vuonna 2011).

3.3 Maahanmuutto pakolaisena

Pakolaiseksi lähteminen ja oman kodin jättäminen taakse ilman minkäänlaista tietoa tai varmuutta tulevasta on käytännössä aina kriisitilanne henkilökohtaisella tasolla. Läheisten ihmisten ja tutun elinympäristön lisäksi lähtijä joutuu irtautumaan (suuressa osassa tapauksia) myös tutusta kulttuuri- ja kielipiiristä ja jopa tutusta ilmastosta. Pakolaisuus-sanan viittaaminen pakenemiseen on kuvaavaa, sillä kotimaasta lähdön jälkeen henkilöstä tulee ihminen vailalla laillista asemaa, pakenija, jonka toivo on muiden ihmisten varassa (Pentikäinen 2005, 107).

Pelon, huolen, koti-ikävän ja epävarmuuden ohella pakolaiseksi joutunut voi kokea syyllisyyden tunteita. Syyllisyyden kokemista voi aiheuttaa tunne omien läheisten ja sukulaisten "hyl-

käämisestä” ja siitä, että on itse päässyt kärsimystä pakoan, samalla kun tutut joutuvat sitä edelleen lähtömaassa kohtaamaan. (Pentikäinen 2005, 99-100.)

Itse pakolaisuus ja pakeneminen voi päättyä turvapaikan myöntämiseen vieraassa maassa, mutta samalla täysin uudenlaisen elämäntilanteen hahmottaminen ja toimivan arjen rakentaminen vasta alkaa. Mikäli kunnollista kiinnittymistä uuteen kotipaikkaan, ihmisiin ja ympäristöön, ei pääse tapahtumaan, turvapaikan saanut maahanmuuttaja saattaa kokea itsensä pakolaiseksi vielä vuosien päästä saapumisestaan. Pakomatka on edelleen kesken ja elämä on jumiutunut irrallisuuden ja keskeneräisyyden tunteeseen – jossain vieraalla maalla. (Pentikäinen 2005, 146-151.)

3.4 Maahanmuutto siirtolaisena

Turvallisemmassa ja vapaamassa kontekstissa maahan muuttanut siirtolainen ei joudu kohtaamaan pakolaisuuden aiheuttamia traumoja, mutta hänenkin on koettava uudenlaiseen ympäristöön asettumisen haasteet. Usein vapaasti muuttavalla henkilöllä on jo jonkinlainen käsitys kohdemaan tavoista ja kulttuurista ja lähtökohtaisesti hänen asemansa on tasaveroisempi kantaväestön kanssa kuin turvapaikkaa hakevalla, jonka asema on rakentunut alistaiseksi vastaanottavaan yhteiskuntaan nähden.

Positiivinen elementti niin pakolaisstatuksella saapuvien kuin vapaiden muuttajienkin onnistuneelle kotoutumiselle ja integroitumiselle yhteiskuntaan syntyy molemminpuolisesta kunnioituksesta valtaväestön ja vähemmistöjen (sekä vähemmistöjen ja vähemmistöjen) välillä. Kantaväestön osoittama kiinnostus ja arvostus vähemmistökulttuureita kohtaan edesauttaa myös vähemmistökulttuurin aitoa kiinnostumista valtakulttuurissa vallitsevia tapoja ja käytäntöjä kohtaan. (Haghseresht 2005, 162.)

Maahan saapumisen jälkeisten ensimmäisten kuukausien aikana saadun vaikutelman ja kohtelun merkitystä onnistuneelle integroitumiselle ei sovi aliarvioida. Rassistiset kokemukset asuminen alkuvaiheessa voivat olla kriittisiä ja erityisesti pakolaisten tapauksessa viranomaisten taholta saatu tasa-arvoinen ja huomioon ottava kohtelu voi edesauttaa ihmisen halukkuutta integroitua uuteen kotimaahan. (Haghseresht 2005, 161-162.)

3.5 Asemoituminen yhteiskuntaan akkulturaatiomallien mukaan

Yhteiskunnan asenteen vähemmistökulttuureita kohtaan ja yksittäisten yksilöiden halukkuuden ja kyvyn linkittyä yhteiskuntaan voi jakaa neljää erilaiseen toimintatapaan Berryn (2005, 704-706) akkulturaatiostrategioiden mallin mukaan. Mikäli yksilö on halukas ja hänen on mahdollista ylläpitää omaa kulttuuriaan ja hän samanaikaisesti on halukas olemaan tiiviissä vuoro-

vaikutuksessa valtakulttuurin kanssa, puhutaan integraatiosta (integration). Jos yksilö omaksuu yhteiskunnan valtakulttuurin ilman, että hänellä on mahdollisuutta tai halukkuutta ylläpitää omaa kulttuuriaan, on kyse assimilaatiosta (assimilation). Yksilön pitäessä oman kulttuurinsa ja samalla eristäytyessään vuorovaikutuksesta valtaväestön edustajiin, puhutaan separaatiosta (separation). Tilanteessa, jossa yksilö ei koe mitään kulttuuria omakseen, ja eristyy niin vähemmistö- kuin valtakulttuuristakin, kyse on marginalisaatiosta (marginalization). (Berry 2005, 704-706.)

Vaikka edellä mainitut tavat voidaan nähdä yksilön henkilökohtaisina valintoina, on muistettava, että vallitseva yhteiskunta vaikuttaa aina erilaisten strategioiden omaksumisen mahdollisuuksiin ja halukkuuteen tehdä valintoja vaihtoehtojen välillä. Näin ollen lisäyksenä edellisiin, voidaan vielä erikseen tarkastella neljää eri strategiaa yhteiskunnan valtakulttuurin taholta. Yhteiskunnan (valtakulttuurin) ollessa avoin vähemmistökulttuureille ja mahdollistaessa integraation, puhutaan monikulttuurisesta (multiculturalism) yhteiskunnasta. Mikäli yhteiskunta toimii voimakkaana kontrolloijana ja pyrkii liittämään vähemmistöjen edustajat valtakulttuuriin antamatta tilaa omien kulttuurien ylläpitämiselle, toimii yhteiskunta sulatusuunin (melting pot) tavoin. Jos vähemmistökulttuurien edustajille ei anneta mahdollisuutta liittyä tiiviiksi osaksi yhteiskuntaa heidän omasta halukkuudestaan huolimatta, kyse on pakotetusta segregoitumisesta (segregation). Tilanteessa, jossa yhteiskunta ei anna mahdollisuutta eri kulttuurien näkyvälle olemassaololle, eikä myöskään ole valmis hyväksymään vähemmistöjä osaksi valtakulttuuria, on lopputuloksena ulossulkeminen, syrjäyttäminen (exclusion). (Berry 2005, 704-706.)

Berryn akkulturaatiomalli antaa erinomaisen pohjan tarkastella yksilöiden ja yhteiskunnan toimintaa. Luonnollisesti todellisuus on monisysisempi, eikä rajojen vetäminen neljän eri strategian ilmentymisen välille ole helppoa. Yksilöt voivat toteuttaa erilaisia akkulturaation piirteitä samanaikaisesti. Belgialaisessa tutkimuksessa (Snauwaert, Soenens, Vanbeselaere & Boen, 2003) tarkasteltiin belgianmarokkolaisten lukiolaisten ja turkkilaistaustaisten nuorten aikuisten kulttuurillista identiteettiä ja kiinnittymistä belgialaiseen yhteiskuntaan. Tutkijat ryhmittelivät akkulturaatiostrategiat kolmeen eri luokkaan: kulttuuriin kontakteihin, kulttuurin omaksumiseen ja kulttuuriin identifioitumiseen. Valtaosa vastaajista oli identifioinut itsensä kulttuurillisesti marokkolaiseksi tai turkkilaiseksi ilman selkeää halukkuutta pystyä tulevaisuudessakaan määrittelemään itseään belgialaiseksi. Näin ollen näiden henkilöiden kulttuurillisen samastumisen akkulturaatiostrategia oli luokiteltavissa separaatioksi. Kuitenkin valtaosa vastaajista oli kokenut yhtä lailla tärkeiksi tiiviit kontaktit belgialaiseen kulttuuriin, yhteiskuntaan ja syntyperäisesti belgialaisiin ihmisiin. Kontaktitasolla vastaajat toteuttivat siis integraatiomallin mukaista akkulturaatiostrategiaa. (Snauwaert, Soenens, Vanbeselaere & Boen 2003, 232-236.)

Yhteiskunnan ja sen yksilöiden toiminta on monikerroksista ja monen vähemmistöryhmän tapauksessa ei voida yksiselitteisesti luokitella edes yhteiskunnan asennoitumista ryhmää kohtaan. Esimerkkinä vaikeasta rajanvedosta toimii saamelaiskulttuurin asema Pohjoismaisissa valtioissa.

Olsen (2004, 292-305) on käsitellyt Norjassa asuvien saamelaisten kaksijakoista asemaa norjalaisessa yhteiskunnassa. Saamelaiskulttuurista on kehittynyt turismin kannalta merkittävä tekijä Norjan pohjoisemmissa osissa. Turismin tuodessa rahaa on tämän kulttuurivähemmistön tuomaa rikkautta pyritty hyödyntämään muokkaamalla saamelaisuudesta romantisoitu ja monessa mielessä yksinkertaistettu nähtävyys matkailijoiden eksotiikan kaipuuta tyydyttämään (Olsen 2004, 295-296). Samalla, kun vähemmistökulttuuria tietoisesti tuodaan esille, annetaan sille tilaa ja korostetaan positiivisella tavalla joillakin yhteiskunnan osa-alueilla, ei sille välttämättä mahdollisteta täysin tasa-arvoista asemaa yhteiskunnassa. Sen lisäksi, että turismiteollisuuden rakentama kuva saamelaisuudesta vaikuttaa ihmisten identiteettiin määrittäessään viitekehyksiä etnisen identiteetin ilmaisemiselle, korostaa se valtakulttuurin dominoivaa asemaa alisteista vähemmistökulttuuria kohtaan tehdessään siitä näyttelyesineen, objektin, omaa etuaan ajaakseen. (Olsen 2004, 301-302.)

On myös huomattava, että yhteiskunnissa suhtaudutaan eri tavoin eri vähemmistöryhmien kotoutumiseen. Esimerkiksi Suomessa asuva, vapaana siirtolaisena Suomeen saapunut Iso-Britannian kansalainen voi hyvin tulla toimeen yhteiskunnassa, vaikka ei yrittäisikään opetella suomea, ja pitäisi tiukasti kiinni brittiläisyydestään sen syvällisempää suomalaisen kulttuuriin integroitumista tavoittelematta. Vastaavasti on vaikea kuvitella olevan suomalaisessa yhteiskunnassa yleisesti yhtä hyväksyttävää, mikäli pakolaisstatuksella maahan saapunut itäafrikkalainen tai kaakkoisaasialainen toimisi samoin. (Etnisten suhteiden neuvottelukunta 2005, 6.)

3.6 Moniaistisen tilan menetelmä apuna yhteiskuntaan integroitumisessa

Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan yhtenä päätavoitteena on tukea Suomessa asuvien maahanmuuttajien mahdollisuutta ylläpitää omaa kulttuuriaan ja samalla auttaa heitä suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisessa. Aiemmin esiteltyyn, John Berryn akkulturaation erilaisten strategioiden malliin peilattaessa, havaitaan moniaistisen tilan menetelmän vaativan yhteiskunnallisella tasolla monikulttuurisen akkulturaatiomallin toteutumista. Tosin tämä johtopäätös edellyttää sitä, että moniaistisia tiloja rakennetaan vähemmistökulttuurin edustajien ehdoilla ja niitä järjestetään näkyvillä paikoilla. Mikäli nämä kaksi ehtoa eivät toteudu, menetelmä voi toimia segregatiota tai syrjäyttämistä edistävänä metodina sen mahdollistaessa periaatteessa vähemmistökulttuurien tukemisen, mutta vain yhteiskunnan sanelemilla ehdoilla ja poissa valtaväestön näkyviltä.

Millä tavoin toimiva moniaistinen menetelmä tukee yksilöiden integroitumista yhteiskuntaan, riippuu taas täysin menetelmää käyttävien yksilöiden omista valinnoista. Menetelmän avulla on myös mahdollista ylläpitää ja toteuttaa omaa kulttuuria ilman halua tai aikomusta tiiviimälle valtaväestöön integroitumiselle.

4 Kulttuurin ja kulttuuri-identiteetin huomioiminen sosiaalialan työssä

Sosiaalialan työn eri tasoilla toteutetaan päivittäin päätöksiä, joiden taustalla vaikuttavat poliittiset linjaukset. Poliittisiin linjauksiin taas vaikuttaa vallitseva kulttuuri, jonka pohjalle arkipäiväinen toimintaympäristö rakentuu. Sosiaalialan työntekijöiltä, niin nykyisiltä kuin tuleviltaakin, toivoisikin tästä syystä hyvää käsitystä siitä, mihin jokapäiväinen työ perustuu.

Maahanmuuttajien parissa tehtävässä työssä korostuu kyky tarkastella kaikkia näkökulmia, myös omia ja hyväksi havaittuja, sopivan kriittisesti. Oman toiminnan kriittinen havainnointi auttaa ymmärtämään erilaisia tapoja asioiden kokemiseen. Erilaisten kulttuuritaustan omaavien ihmisten kanssa tehtävää työtä ei voi toteuttaa täysipainoisesti, mikäli ei halua ymmärtää omista tavoista poikkeavia tapoja toimia.

Yksittäisten ihmisten ollessa kyseessä kulttuurin rinnalla kulkee aina identiteetin käsite. Vaikka henkilökohtainen identiteetti rakentuu yksilön oman arvomaailman pohjalta, vaikuttaa siihen aina myös ympäröivä kulttuuri. Maahanmuuttajan identiteetin kannalta merkittävä vaihe on uuteen asuinmaahan muuttaminen, jolloin siirrytään yhdestä kulttuuripiiristä toiseen.

Moniaistisissa tiloissa pyritään tuomaan esille erilaisten maahanmuuttajien käsityksiä oman kotimaan (lähtömaan) kulttuurista ja samalla tuetaan heidän mahdollisuuksiaan ylläpitää identiteettiä, joka on muodostunut tässä kulttuuripiirissä. Sosiaalialan opiskelijoilta, jotka maahanmuuttajien kanssa moniaistisia tiloja tekevät, toiminta vaatii avarakatseisuutta ja tilan antamista asiakkaille. Työskentely edellyttää vuoropuhelua ja toisen osapuolen aitoa kohtaamista; yhteen näkökulmaan juuttunut valistava asenne ei johda toiminnassa mihinkään.

4.1 Kulttuurin käsitteen määrittely

Käsite kulttuuri ei ole itsessään yksiselitteinen, vaikka (tai ehkä juuri sen takia, että) lähes kaikilla on oma näkemyksensä siitä, mitä termin alle on mahdollista jäsentää. Yleisesti kulttuuriksi käsitetään jonkun ihmisryhmittymän jaettujen käytäntöjen, arvojen ja tapojen kokonaisuus. Toisaalta kulttuuri on sivistystä, johon mahtuvat mukaan yleisesti ihmiskunnan henkiset ja aineelliset saavutukset. Arkikäytössä termi "kulttuuri" sisältää yleensä ajatuksen taiteesta. Taustan kulttuurin ymmärtämiselle taiteeksi voi katsoa liittyvän käsitykseen taiteen

vaatimasta luovuudesta, jolloin ihmiselle ominainen luovuus on nimenomaan kulttuuria. (Knuuttila 1996, 13.)

Bauman (2004, 177-181) hahmottelee kulttuurin käsitettä muun muassa tekemällä jaottelun luonnon ja kulttuurin, sekä näennäisen järjestyksen ja epäjärjestyksen välille. Luonto on jostain, johon emme ihmisinä pysty vaikuttamaan ja jonka aluepiiriin kuuluvat seikat meidän on hyväksyttävä sellaisina kuin ne ovat. Kulttuurin aluetta taas ovat kaikki ne asiat, joihin voimme vaikuttaa ja joihin myös vaikutamme. Näin ollen kulttuuri on myös ymmärrettävissä järjestyksen luomiseksi sinne, missä sitä ei (näennäisesti) ole. (Bauman 2004, 177-179.)

Bauman (2004, 179) näkee kulttuurin myös päämääräsuuntautuneeksi toiminnaksi. Kulttuurisen toiminnan päämääränä on todellisuuden muuttaminen haluttuun muotoon ja sellaiseksi, minkälaiseksi se ei voisi muotoutua ilman vaivannäköä ja tarkoituksenmukaisia pyrkimyksiä. Keinotekoisien järjestyksen luomisen lisäksi kulttuuri toimii myös arvottajana. Jokainen kulttuuri tunnustaa yhtä ideaalia ja ylivertaisenä pidettävää järjestystä, johon nähden muut kulttuuriset järjestykset ovat joko alempiarvoisia tai peräti pelkkää epäjärjestystä, eivätkä täten kulttuuria ollenkaan. (Bauman 2004, 179.)

Kulttuurin, keinotekoisesti luodun järjestyksen, ylläpitäminen ja tähän kuuluva ihmisten toiminnan normatiivinen säätely helpottaa elämää suurissa yhteisöissä tekemällä yleisellä tasolla yksilöiden toimista ennustettavia. Asioiden arvottamiseen liittyvät valinnat, jotka pitkän ajan saatossa luovat kulttuuriset toimintatavat, unohtuvat tapojen juurtuessa yhteisön toimintaan. Tämän tapahduttua omien tapojen ja tottumusten, asioiden "luonnollisen" järjestyksen kyseenalaistaminen muuttuu vaikeaksi. (Bauman 2004, 182.)

Tapoihin ja käytäntöihin liittyvänä kulttuuriksi voidaan mieltää käytännössä kaikki ihmisen toiminta maanviljelyksestä taiteeseen ja liikenteestä kieleen. Tässä mielessä kaikki sosiaalialan työ liittyy jollakin tasolla kulttuuriin kysymyksiin ja sosiokulttuurisen innostamisen tapauksessa tietoisuus kulttuurisesta toimintaympäristöstä on elinehto toiminnan onnistumiselle.

Kulttuuri voidaan käsitteenä määritellä myös nimenomaan sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta. Tässä yhteydessä kolmeen erilaiseen määrittelyyn jaoteltuna kulttuuri ei näytä automaattisesti kaikkien ihmisten arkipäivään erottamattomasti kuuluvana osana. Ensimmäisessä näkemyksessä kulttuuri on jostain ylevää, luovaa ajattelua ja valistunutta opiskelua vaativaa. Tämän elitistisen näkemyksen mukaan pääsy kulttuurin arvostettuun maailmaan edellyttää aihepiirin opiskelua ja useimmiten jo kotoa lähtevää kasvatusta. Vain pieni osa ihmisistä on oikeutettu saamaan sivistyneen, kulttuurillisesti intellektuellin ihmisen statuksen. (Kurki 2000, 54.)

Toinen näkemys kehittyi massakulttuurin syntymisen ja monipuolistuneen alakulttuurien kirjonnalla erityisesti 1960- ja 70-luvuilla. Tämän näkemyksen mukaan kulttuuri saavutetaan ajattelun ja elämisen tapana ja johon ihminen sopeutuu tiedostamattaan. Kaikki ihmiset ovat sivistyneitä ja kulttuurillisesti aktiivisia toimijoita, jotka etsivät vastauksia arkipäivän ongelmiansa ratkaisemiseen oman kulttuurinsa tuella. Tässä määrittelyssä ohitetaan elitistinen näkemys korkeasta ja matalasta kulttuurista ja erilaisten kulttuuristen tapojen eriarvoisuudesta. (Kurki 2000, 55.)

Kolmas näkemys näkee kulttuurin konstruktiiivisesti. Tämänkin näkemyksen mukaan kulttuuri ilmenee ihmisten elämäntavassa, mutta erona toisena esiteltyyn näkemykseen kulttuurista, tässä tapauksessa ihmiset eivät ole vain passiivisia sopeutujia, jotka omaksuvat kulttuurisia käytänteitä tiedostamattaan. Kulttuuri kuuluu kaikille ja kaikki myös luovat sitä joka päivä, jolloin kulttuuri itse on jatkuvassa muutoksen tilassa. Kulttuuri ei myöskään ole irrallaan muusta yhteiskunnallisesta ja inhimillisestä toiminnasta, vaan nivoutuu niin sosiaaliseen, taloudelliseen kuin poliittiseenkin järjestelmään. (Kurki 2000, 55-56.)

4.2 Kulttuurinen demokratisaatio ja kulttuurinen demokratia

Kulttuurisesta demokratisaatiosta puhuttaessa tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on jakaa arvostetun kulttuurillisen "eliitin" arvoja ja tuotteita ylhäältä alas kansalle, joka on nöyränä valmis ottamaan ne vastaan. Käsite kulttuurista on tässä yhteydessä enemmän tai vähemmän aiemmin esitetyn ensimmäisen näkemyksen kaltainen, elitistinen ja etuoikeutettua asemaa painottava, vaikkakin tämän demokratisaation seurauksena eliitin yksinoikeus kulttuurin murretaan. Kulttuurisen demokratisaation riskinä on myös kulttuurillinen assimilointi, jolloin voimakas valtakulttuuri sulauttaa vähemmistökulttuurit itseensä. Kulttuurisen demokratisaation rakenteellisena tavoitteena on kulttuurin leviämisen määrällinen kasvu, jolloin tarkoitus saattaa pyhittää keinot, eikä mallin hierarkkista ja holhoavaa toimintatapaa kyseenalaisteta. (Kurki 2000, 58.)

Ongelmistaan huolimatta kulttuurista demokratisaatiota tarvitaan, jotta voidaan lopulta päästä kulttuuriseen demokratiaan. Kulttuurinen demokratia tunnustaa jokaisen ihmisen kyvyn toimia autonomisena subjektina ja oman yhteisönsä kehittäjänä ja luo samalla perustan taloudelliselle ja poliittiselle demokratialle. Kulttuurisessa demokratiassa kaikki kulttuuri on kaikille avointa, osallistavaa ja antaa tilan jokaisen henkilökohtaiselle kehittymiselle ja oman identiteetin mukaiselle kulttuurisen minän rakentamiselle. (Kurki 2000, 58-59.)

4.3 Kulttuurien monimuotoisuus ja keskustelulle avoimen yhteiskunnan tarve

Maailman noin kahdessa sadassa valtiossa on arvioitu olevan noin 10 000 erilaista kulttuuria (Liebkind 2001, 171). Tämä kulttuurimäärä pitää sisällään vain erilaiset, kansallisuuteen, heimoon tai muuhun vastaavaan liittyvät kulttuurit, eikä näin ollen huomioi erilaisia elämäntapa- tai muita kulttuureita. Joillekin oma alakulttuuri (esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisen, elämäntapavalintojen tai elämänkatsomuksellisten päätösten pohjalta valikoitunut) voi olla paljon merkittävämmässä roolissa kuin kansallisuuden pohjalta omaksuttu kulttuuri, jonka perusteella ihmisiä yleensä kategorisoidaan.

Tiedonvälityksen ja tiedon hankkimisen helppouden sekä alati monipuolistuvan ihmisten välisen vuorovaikutuksen seurauksesta tietoisuutemme erilaisista kulttuureista lisääntyy. Tiedon lisääntyminen ei silti automaattisesti tarkoita ymmärryksen lisääntymistä. Joskus toisenlaisten kulttuurillisten toimintatapojen hyväksyminen vaatii syvällisempää kokemusta kyseessä olevasta kulttuurista: toisen asemaan asettumisesta syntyvää ymmärrystä siitä, miksi jotkin tavat ovat kehittyneet ja minkä takia ne edelleen säilyvät joidenkin ihmisten elämässä. On myös hyvä pohtia, riittääkö monikulttuurisessa yhteiskunnassa pelkkä suvaitsevaisuus (sietäminen) eri kulttuureita kohtaan, vai onko tavoiteltavampaa pyrkiä hyväksymiseen ja arvostamiseen.

Edelleen on tärkeä miettiä, mihin asti erilaisten tapojen arvostaminen on järkevää tai sallittavaa. Monikulttuurisuutta ja pluralismia kannattava ja tukeva yhteiskunta ei sekään voi, eikä sen tulekaan sallia kaikkea. Relativistinen näkemys kaikkien mielipiteiden samanarvoisuudesta ja tasa-arvoisesta oikeassa olemisesta on lopulta looginen mahdottomuus (Pitkänen 2005, 138-139). Uskonnolliseen vakaumukseen tai kulttuuriseen perinteeseen vetoamisella ei voida oikeuttaa toista ihmistä loukkaavia tekoja, on kyse sitten vaikkapa lasten (terveydellisiin syihin perustumattomista) ympärileikkauksista tai pienten lasten korvien rei'ittämisestä vanhempien päätöksellä. Jotta yhteiskuntaan ei pääsisi muodostumaan tabuja, on keskusteluilmapiiiri pidettävä avoimena ja vapaana myös kriittisille näkemyksille. Yhtä vaarallista, kuin on tietämättömydestä ja pelosta syntyvien vihapuheiden kasvava kannatus, on näennäisestä suvaitsevaisuudesta kehittyvä kriittisten huomautusten vaijentaminen, hyssyttely. Monimuotoistuva yhteiskunta tarvitsee yhteisymmärrystä ja toisten ihmisten arvostamista, mutta myös eri osapuolia kuuntelevaa, kriittistä keskustelua, jossa yhtäkään mielipidettä ei hiljennetä.

4.4 Kulttuuriympäristön vaihtumisen vaikutus yksilön identiteettiin

Maasta ja kulttuuriympäristöstä toiseen muuttaessa henkilön identiteetti joutuu alttiiksi muutosvoimille. Tämä on helppo ymmärtää pakolaisten tapauksessa, jossa yksilön persoonan päälle lyödään ympäröivän yhteiskunnan toimesta pakolaisstatus, mutta myös vapaan muuttajan on asemoitava itseään suhteessa uuteen ympäristöön ja elinpiiriin. Vaikka ihmisen identiteetin

taustalla vaikuttavat mm. yksilön biologiset ja psykologiset ominaisuudet, kehittyä identiteettiä aina vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Fadjukoff 2009, 180).

Ihmisen identiteetti on aina monimutkaisen rakentumisen tulosta ja jokaisen yksilön kohdalla erilaiset elämäkokemukset ovat vaikuttaneet (ja vaikuttavat läpi elämän) sen muotoutumiseen (Fadjukoff 2009, 187-188). Ongelmallisesti erityisesti maahanmuuttajia luokitellaan usein kantaväestön toimesta ryhmiin oletetun kulttuuritaustansa perusteella. Niin luonnollista kuin tämä onkin, on se harhaanjohtavaa sikäli, ettei ihmisen alkuperäinen kotimaa, etnisyys tai kulttuuripiiri vielä kerro hänen identiteetistään mitään (Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä & Reuter 2004, 127). Lisäksi kansallistaustainen ryhmittely unohtaa sen tosiasian, ettei mistään maailman valtiosta löydy yhtä yhteneväistä kansalliskulttuuria, jonka alle kyseisen valtion väestön voisi niputtaa (Hall 1999, 52-55). Suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta hyvänä esimerkkinä ongelmallisesta ihmisryhmäluokittelusta käyvät inkeriläiset, joita on perinteisesti pidetty venäläisessä katsantokannassa käytännössä suomalaisina, ja suomalaisessa näkemyksessä enemmän tai vähemmän venäläisinä (Häkämies 2004, 43). Näiden kahden suuremman kansalliskulttuurin nationalistisesta näkemyksestä sivussa inkeriläiset itse voivat mieltää olevansa esimerkiksi joko savakoita tai äyrämöläisiä (Häkämies 2004, 44).

Elinpiirin ja ympäristön muuttuessa uuteen maahan muuttamisen jälkeen, voivat seuraukset tästä muutoksesta olla identiteetille moninaiset. Henkilölle, joka ei ole kokenut lähtöpaikan kulttuuripiiriä merkittäväksi tekijäksi elämässään, saattaa huomata uudessa ympäristössä, kuinka paljon se oikeasti onkaan häneen vaikuttanut. Tämän seurauksena oma identiteetti voi olla sekavassa tilassa (Haghserehst 2005, 153). Jos taas henkilön identiteetti on ollut merkittävässä kehityksen vaiheessa (esim. murrosikäisellä henkilöllä), kun muutto toiseen kulttuuriympäristöön on tapahtunut, on mahdollista, ettei henkilö kykene kokemaan mitään kulttuuria omakseen ja kokee irrallisuuden tunteen ympäröivästä yhteiskunnasta (Haghserehst 2005, 155 ja 165). Toisaalta (erityisesti) nuori henkilö voi joutua tahtomattaankin elämään kaksikulttuurista, eräänlaisen jakautuneen identiteetin, elämää, jossa hänen arkipäiväinen elämänsä yhteiskunnassa kulkee valtakulttuurin tavoilla, mutta kotonaan hän muuttaa käytöstään ja tapojaan vastaamaan lähtömaan kulttuuria, jota hänen vanhempansa voimakkaasti ylläpitävät (Talib & Lipponen 2008, 82-83).

Edelleen tämän päivän Suomessa merkittävä rajoite oman kulttuurin ylläpitämiselle ja näin ollen identiteettiä ja henkistä hyvinvointia ylläpitävälle toiminnalle, on monien kulttuurien edustajien vähäinen määrä maassa. Monet kulttuuripiirit Suomessa ovat niin pieniä, nuoria ja hajaantuneina ympäri valtion, ettei niiden sisällä ole päässyt kehittymään positiivisesti voimakasta, yhtenäistä kulttuurikonaisuutta (Etnisten suhteiden neuvottelukunta 2005, 7; Haghserehst 2005, 186). Ongelma korostuu, jos maahanmuuttaja tulee kollektiivista kulttuu-

ria edustavasta ympäristöstä individualistisuutta korostavaan; tällöin on vielä vaikeampi kokea joukkoon kuulumisen turvallista tunnetta ja oma identiteetti joutuu tilanteessa koetukselle (Pentikäinen 2005, 102-103).

Myös esimerkiksi kasvavien kulttuuriryhmien vuodenkiertoon liittyvät tärkeät juhlapäivät ja kaudet (esim. kiinalainen uusivuosi ja Ramadan) ovat vasta aivan viime vuosina alkaneet saada enemmän huomiota suomalaisessa yhteiskunnassa ja mediassa. Näiden tapahtumien esiintuominen olisi helppo tapa edesauttaa kulttuuripiiriin kuuluvien vähemmistöryhmien hyvinvointia ja tutuksi tulemistä valtaväestön keskuudessa (Haghserehst 2005, 161).

Vähemmistöryhmien kulttuurin arvostaminen ja tukeminen auttaa vahvistamaan kulttuuriin kuuluvien ihmisten positiivista minäkuvausta, yhteenkuuluvuutta muuhun yhteiskuntaan ja identiteettiä. Terve ja tasapainoinen identiteetti tukee yksilön henkistä hyvinvointia laajemmin (Fadjukoff 2009, 191-192). Yhteiskunnallisella tasolla sekä sulatusuunimainen ihmisten assimiloiminen valtakulttuuriin kuuluviksi että segregaatiota aiheuttava vähemmistökulttuurien separaatiokehitys yhteiskunnassa aiheuttaa voimakkaan negatiivisen paineen ihmisten identiteetille ja terveille oman persoonallisuuden ilmaisemiselle (Haghserehst 2005, 167-168). Nämä yksilötason ongelmat näkyvät taas yhteiskunnassa ja epätoivottu, negatiivinen oravanpyörä syntyy nopeasti. Näin ollen henkilökohtaisen tason lisäksi koko yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää ylläpitää kansalaisten tervettä identiteettiä tukevia toimenpiteitä.

5 Sosiaalialan muuttuva työkenttä

Projektimuotoinen työskentely muodostaa merkittävän osan nykypäivänä tehtävästä sosiaalialan työstä. Työn tekeminen erilaisissa hankkeissa vaatii työntekijältä usein joustavuutta ja kykyä sopeutua muuttuviin tilanteisiin ja jatkuvasti muuttuvaan työympäristöön. Lyhytkestoisissa projekteissa työskenneltäessä tulee myös kiinnittää jatkuvasti huomiota siihen, kuinka käsillä oleva työtehtävä tai suoritettava toimenpide tukee projektin tavoitteita ja kuinka hyvin se vastaa aitoihin tarpeisiin.

Moniaistisessa tilassa työskentelevien opiskelijoiden kohdalla korostuu erityisesti kyky joustaa. Asiakkaan henkilökohtaisilla alueilla, oman kulttuurin kokemisessa ja identiteetin esille tuomisessa liikuttaessa tapa saavuttaa tavoiteltu lopputulos voi poiketa hyvin paljon opiskelijoiden ennakoajatuksista ja hahmotelmista.

5.1 Projekti- ja hanketyöskentely spesifisien kehittämistarpeiden tukena

Projekti- tai hanketoiminta on yksinkertaistettuna toimintaa, jossa ryhmä ihmisiä kootaan tilapäisesti yhteen tarkoituksenaan toteuttaa tietty, ennalta määritelty tehtävä (Ruuska 2008, 19). Projektin tavoiteltuna tuotoksena voi olla joko konkreettinen tuotos, kuten uusi monitoimihalli, tai abstraktimmin käsitettävä lopputulema, kuten esimerkiksi uudenlainen malli lasten iltapäivätoiminnan järjestämiseksi (Ruuska 2008, 20). Aina projektin tarkoituksena ei ole tuottaa jotain täysin uutta, vaan mahdollista on myös kehittää jotain jo olemassa olevaa.

Nykyisenkaltaisesta projektityöskentelystä muotoutui vakituinen käytäntö suomalaisessa kehittämistoiminnassa 1970-luvulla. Tuolloin projektimuotoinen työskentely vastasi hyvin tietotekniikan murrokseen. Helposti muokkautuvat, verkostoituneet ja joustavat, matalan hierarkian työyksiköt palvelivat hyvin monimutkaistuneita työprosesseja sisältäneellä ja erikoistumista vaatineella tietotekniikan alalla. 1980-luvun ensimmäisinä vuosina projektityöskentely alkoi vakiintua suomalaiseen sosiaalityöhön. Suomen liittyminen Euroopan Unioniin lisäsi toteutettavien projektien määrää, kun Unionin rahastoista alettiin myöntää tukea mm. erilaisille sosiaalisille ja alueellisille kehittämishankkeille. (Rinne 2009, 15-16.)

Projektitoiminnan avulla on helppo kohdentaa resursseja ja tutkimusta tarkasti valittuihin kohteisiin. Periaatteessa projektityöskentely on tehokas toimintamalli vastaamaan myös sosiaalialan kehittämishaasteisiin, mutta riskinä on se, että liikaa erilaisiin hankkeisiin keskittymällä syödään pohjaa (ja taloudellisia resursseja) perussosiaalityöltä ja hanketyöskentelystä tulee itsetarkoitus. Tällöin voi helposti käydä niin, että hanketoiminta ei vastaa työn ja kehittämisen tarpeisiin, vaan työllä ja kehittämisellä pyritään vastaamaan hanketoiminnan tarpeisiin. Projektia toteutettaessa tulisikin kiinnittää riittävästi huomiota siihen, mitä hankkeella todella pyritään saavuttamaan ja kuinka työskentelyn pohjalta luodusta toiminnasta saataisiin pysyvä käytäntö. Niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin kannalta on turhauttavaa, mikäli käyntiin saatu toiminta loppuu projektin rahoituksen päättyessä. Tämänkaltaiset projektit eivät edesauta yhteisöjenkään kehittymistä, vaan nimenomaan vieraannuttavat ihmisiä yhteiskunnallisesta toiminnasta (Matthies 2008, 62).

5.2 Uudenlaisten lähestymistapojen käyttö sosiaalialan työssä

Yleistä keskustelua seurattaessa vaikuttaa joskus siltä, että monien ihmisten mielissä sosiaalialan työ näyttäytyy edelleen byrokraattisena, virkamieskeskeisenä, toimistoihin ja virastoihin sidottuna, asiantuntijalta alas asiakkaaseen suuntautuvana työnä, jossa asioista paremmin perillä olevat ammattilaiset ohjaavat ihmisiä käyttäytymään oikein omassa elämässään. Valitettavaa on, ettei tämä näkemys ole asenteellisuudestaan huolimatta vailla totuus pohjaa.

Niin asiakaslähtöisyys kuin asiakkaan ja työntekijän välinen yhdessä tekemisen mentaliteettiin eivät ole vakiintunutta arkipäivää suomalaisessa sosiaalialan työssä.

Sosiaalityön irrottaminen perinteisestä miljööstä (virastoista, konttoreista yms.) ja sen vieminen ihmisten pariin, ihmisten arkipäiväiseen elinympäristöön, kaduille ja kirjastoihin, on yksi askel tasa-arvoisemman, vallan symboleista riisutun kohtaamisen mahdollistamiseksi. Sosiaalityön jalkauttaminen lähemmäs ihmisiä mahdollistaa myös kanssakäymisen aloitteentekijän vaihtumisen: julkisella paikalla asiakas voi lähestyä itse valitsemallaan hetkellä työntekijää eikä ole alistettu saapumaan kohtauspaikalle työntekijän määräämällä hetkellä. (Siiki 2005, 57-58.)

Nykyvä mahdollistaa sosiaalialan työn jalkauttamisen vielä julkisia tilojakin laajemmalle alueelle, virtuaalimaailmaan. Julkisen vallan ylläpitämä sosiaalityö on löytämässä virtuaalimaailmassa toimimisen ja etäauttamisen mahdollisuudet kolmannen sektorin näyttämän esimerkin jälkeen (Kopomaa 2005, 124). Perinteisen, rakennetun ympäristön ulkopuolinen sähköinen maailma luo tilaisuuden uudenlaisen yhteisöllisyyden ja kulttuurin muodostamiselle. Tässä ympäristössä myös julkista valtaa edustavat tahot (esim. sosiaalialan työntekijät, poliisi) voivat toimia valta-asetelmista vapaampina, minkä seurauksena uudenlaisen imagon rakentaminen toteutettavalle työlle on mahdollista.

Sosiaalialan työn osittainenkin siirtäminen tietyllä tavalla niin sanotulle ruohonjuuritasolle voi edesauttaa etsivän toimintatapansa avulla niiden ihmisten saamista sosiaalialan palvelujen piiriin, joita muutoin olisi vaikea tavoittaa. Pelkästään kylmän taloudellisesti ajateltuna yhdenkin ihmisen elämän suunnan muuttaminen siinä vaiheessa, kun ongelmat ovat vasta alkamassa, tietää suurta säästöä yhteiskunnalle pitkällä aikavälillä (henkilöstä valtiolle kasaantuvien sosiaali- ja terveyskulujen sijaan tämä ihminen tuottaakin veroja jne.). Inhimillisemmin ajateltuna yhden ihmisen elämänlaadun radikaalille parantumiselle ei voi asettaa rahallista arvoa.

Suurten sosiaalipoliittisten linjausten varjossa yksittäiset onnistumiset voivat tuntua pieniltä, mutta (mittaamattoman henkilökohtaisen arvon lisäksi) niiden positiivisesti kasautuvaa vaikutusta ei tule vähätellä. Yksikin valtaistunut tai voimaantunut ihminen voi aktivoitua yhteiskunnallisesti, tukea lähipiiriään ja kehittää omaa lähiympäristöään aktiivisena kansalaisena. Tällöin yhdenkin onnistuneen asiakaskontaktin tulokset voivat siirtyä kansalaisaktiivisuuden seurauksena edelleen toisille ihmisille. (Nylund 2005, 142.)

Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisissa tiloissa tehdään pienimuotoista työtä, mutta teoreettinen toimintamalli pitää sisällään moderneja lähestymistapoja ihmisten kohtaamiseen sosiaalipalvelujen kentällä. Työntekijät (opiskelijat) ja kohtauspaikka viedään ihmisten luo,

kirjastoihin, toreille ja kaupunkitapahtumiin, työntekijän ja asiakkaan suhde määritellään tilassa täysin uudelleen asiakkaan ollessa asiantuntija ja aidosti tasa-arvoisessa asemassa työntekijän kanssa, ja (ideaalitulanteessa, johon hankkeen tunnettuutta lisäämällä pyritään) aloite toiminnalle tulee asiakkaiden, ei työntekijöiden taholta.

6 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on metodina vähemmän käytetty suomalaisessa sosiaalialan työssä. Toisaalta sosiokulttuurista innostamista tapahtunee monilla sosiaalialan työpaikoilla päivittäin, vaikka sitä ei varsinaisesti eroteltaisi omaksi työskentelymetodikseen näissä paikoissa.

Moniaistisissa tiloissa mukana olevien toimijoiden tietoisuuden herättely ja rohkaiseminen oman elinympäristön muuttamiseen tähtäävään toimintaan on ollut läsnä alusta alkaen. Sosiokulttuurisena innostajana toimiminen vaatii tietynlaista persoonaa ja työn alla olevan asian kokemista omaksi, tärkeäksi. Opiskelijoilta toimiminen moniaistisen tilan ympäristössä edellyttää täten aitoa innostusta asiaa kohtaan. Pelkkä opintopisteiden suorittaminen onnistuu toki vähemmälläkin asiaan vihkiytymisellä, mutta tällöin toiminta jää sieluttomaksi, eikä tilan koko potentiaalia pystytä hyödyntämään.

6.1 Sosiokulttuurisen innostamisen historia

Sosiokulttuurisen innostamisen käsite syntyi Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen. Kansallissosialistisen Saksan miehittäessä Ranskaa demokraattiset arvot jäivät yhteiskunnallisen tilanteen aiheuttaman masennuksen johdosta taka-alalle. Sodan jälkeen Ranskassa koettiin välttämättömäksi näiden arvojen elvyttäminen ja innostaminen valikoitui metodiksi tälle uudelleenaktivoimiselle. Innostaminen löydettiin tuolloin työväestön vapaa-ajan toimintaan ja kouluttamiseen pääasiallisesti keskittyneen *éducation populaire* -liikkeen kautta. Sosiokulttuurisen innostamisen toiminnan selvää syntyhetkeä on kuitenkin tosiasiaa hyvin vaikea ajoittaa, sillä innostamista on ollut olemassa aina, niin keskiajalla kuin antiikissakin. (Kurki 2000, 11-12.)

Ammatiksi innostaminen muodostui 1960-luvulla vapaaehtoistyön pohjalta. Samaisella vuosikymmenellä toiminta alkoi levitä voimakkaasti ranskankielisillä alueilla Euroopassa ja Kanadassa, myöhemmin innostaminen sai tukevan jalansijan Latinalaisessa Amerikassa ja Espanjassa (Kurki 2000, 12). Innostamisen tulemistakin Suomeen ammatillisessa mielessä on vaikea määrittellä, sillä suomalainen sosiaalityö on pohjautunut vahvasti anglosaksiseen perinteeseen, ei roomaaniseen, jonka traditioihin innostaminen liitetään. Suomessa voidaan joka tapauksessa nähdä pitkiä innostamisen perinteitä muun muassa nuorisotyön piirissä (Kurki 2000, 32-33).

6.2 Sosiokulttuurisen innostamisen käsitteen määrittely

Yhden sosiokulttuurisen innostamisen tutkimuksen avainhahmon, Paulo Freiren (1969), vapautuksen (portugaliksi autonomia) pedagogiikassa (ks. Kurki 2000, 38) tiedostaminen (conscientização) on määrittävä käsite ihmisten aktivoitumiselle, joka lopulta johtaa yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen muutokseen. Tiedostamisen saavuttamiseksi ihmisten on opittava kriittiseksi. Kokonaisvaltaisiksi subjekteiksi ihmiset voivat tulla kriittisen reflektoinnin avulla. (Kurki 2000, 38.)

Aito subjektiivisuus ja kriittisyys ovat avainasemassa myös Freiren sorrettujen (oprimido) pedagogiikassa. Yhteiskunnassa alistaisessa asemassa olevat ryhmät saattavat tiedostamattaan sortaa myös toisiaan osallistuessaan valtaapitävien (sortajien) yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitoon (Freire 2005, 68-69). Sosiaalinen muutos vaatii sekä pohdintaa että toimintaa. Pohdinta ja toiminta vaativat kohtaamista ja keskustelua, ja keskustelun on oltava aina dialogista valtaa pitävien ja alistettujen välillä. Kehittävään dialogiin on mahdollisuus vain, jos kaikki osapuolet tiedostavat asemansa ja itsensä toimivina subjekteina. (Freire 2005, 69.)

Dialogin ja kriittisyyden merkityksestä Freire puhuu myös käsitellessään perinteisen tallettavan kasvatuksen ongelmia. Tallettavan kasvatuksen metodeja toteuttavassa koulussa opettaja on tietoa hallussaan pitävä toimija, joka siirtää muuttumattomasta todellisuudesta koottuja faktoja tietämättömille oppilaille, jotka säilövät ne sisäänsä ilman kriittistä tarkastelua (Freire 2005, 75-77). Vaikka tässä yhteydessä puhutaan koulussa tapahtuvasta kasvatuksesta ja koulutuksesta, voidaan tämä malli löytää monilta yhteiskunnan tasoilta ja monista toiminnoista. Laajempaa tietoisuutta ja kriittistä tarkastelukykyä vailla olevalta esimerkiksi uutislähetysten analysointi jää tekemättä: sen arviointi, mitä sanottiin ja mitä jätettiin sanomatta, ei ole mahdollista. Tästä passiivisesta vastaanottajan roolista ulos murtautuakseen ihmisen on pystyttävä kehittämään itseään myös oma-aloitteisesti.

Tiedostamisen merkitystä painottaa myös José Vicente Merino Fernández (1997), joka määrittelee (ks. Kurki 2000, 23) innostamiselle kaksi päätavoitetta: yksilöiden tietoisuuden herättämisen luomalla liikettä, levottomuutta ja huolestuneisuutta ja tukemalla aloitteellisuutta ja itsenäistä toimintaa sekä yksilön heikkojen ja tiedostamattomien kykyjen herättämisen ja vahvistamisen motivoimalla häntä osallistumaan kasvatukselliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen toimintaan (Kurki 2000, 23).

Ranskalainen Jean-Claude Gillet (1995) näkee innostamisen (ks. Kurki 2000, 65) olevan toimintaa teorian ja käytännön rajapinnalla, missä teoria kyseenalaistaa käytännön ja käytäntö

kyseenalaistaa teorian. Hänen mukaansa innostamisen perustana toimii ajatus mahdollisuudesta muuttaa vallitsevia rakenteita sosiaalisen toiminnan avulla. (Kurki 2000, 65.)

Toimivan sosiokulttuurisen innostamisen perusedellytyksiin kuuluu myös aidon yhteisön kehittyminen, sillä aidot yhteisöt jakavat kollektiivisen käsityksen yhteisistä unelmista ja paremmasta tulevaisuudesta. Innostamisen ytimessä on tärkeä ymmärtää, että kaikki ihmisten yhteenliittymät eivät täytä aidon, vuorovaikutuksellisen yhteisön tunnusmerkkejä. Esimerkiksi perinteisesti tiiviiksi yhteisöksi mielletty perhe ei todellisuudessa ole aina aito, toimiva yhteisö. (Kurki 2000, 129.)

Sosiokulttuurisen innostamisen perinteessä pyrkimyksenä on siis aktivoida ihmiset toimimaan yhdessä ja yhteisöllisesti sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi. Innostettaessa ihmisiä autetaan näkemään omat piilossa olevat kykynsä ja heidän tietoisuutensa ja tiedostamisen lisääntymistä tuetaan vuorovaikutuksellisissa suhteissa. Tietoisuus omasta tilanteesta ja näkemys paremmasta tulevaisuudesta innostaa ihmisryhmät toimintaan, jonka tavoitteena on epätasa-arvoisten sosiaalisten rakenteiden muuttaminen.

6.3 Sosiokulttuurisen innostamisen riskit

Gillet kärjistää (1995) innostamisen kylmään (ranskaksi l'univers froid) ja kuumaan (l'univers chaud) maailmaan (ks. Kurki 2000, 67-69). Kylmässä maailmassa innostaminen on jalostunut yhteiskunnan palvelijaksi ilman, että pyrkimyksenä olisi muuttaa yhteiskunnan korjausta vaativia perusrakenteita. Kylmän innostamisen maailma on hierarkkinen, taloudellisia näkökohtia etusijalla pitävä ja pyrkii vaikuttamaan sosiaalisten epäkohtien seurauksiin, ei syihin. Innostamisen kuuma maailma taas taistelee vallitsevaa järjestelmää vastaan, on osallistava ja osallistuva, yhteisöllinen ja kasvatuksellinen sosiaalisen vastarinnan liike. (Kurki 2000, 67-69.)

Sosiokulttuurisen innostamisen riskinä voi siis olla ajautuminen epätasa-arvoa ylläpitävän järjestelmän tukemiseen, vaikka alun perin jalona ajatuksena olisikin ollut pyrkiä vanhojen rakenteiden purkamiseen ja muokkaamiseen. On myös varottava, ettei toiminnasta tule liian itsetarkoituksellista. Intohimolla työhönsä suhtautuva, innostamisen potentiaalit tiedostava ammattilainen voi tulla sokeaksi ongelmille, joita sosiokulttuurisen innostamisen käyttämiselle toimintamallina on; ihmisen voi pakottaa yhteisöön, mutta ketään ei voi pakottaa toimimaan yhteisöön, sillä toimiva yhteisö ei voi koskaan syntyä pakosta.

6.4 Innostaminen yhteiskuntajärjestystä muuttavana tai ylläpitävänä toimintana

Gillet (1995) on hahmotellut seitsenportaisen innostamisen rakennepuun (ks. Kurki 2000, 73 ja 77), joka sisältää rakenneosat, jotka innostamisen toimintaan aina liittyvät. Se, miten raken-

neosat näyttäytyvät ja käyttäytyvät, riippuu siitä, toteutetaanko innostamista kuuman vai kylan maailman lähtökohdista käsin. Pysyviksi rakennusaineiksi Gillet luokittelee tekemisen, osallistajat, ajan, instituution, sosiaalisen suhteen, strategian ja filosofian. (Kurki 2000, 73 ja 77.)

Tekeminen on kylmässä maailmassa puuhastelua, jota hallitsevat eri osallistujien henkilökohtaiset intressit ja jonka ei ole tarkoitus olla esimerkiksi kertaluonteista tapahtumaa syväliempää. Kuuman maailman tekeminen on syväliempää toimintaa, jossa aktiviteeteista pyritään saamaan käytäntöjä ja joiden motiivina toimii myös ryhmähenki ja solidaarisuus. Osallistajat kylmässä maailmassa ovat järjestelijöitä ja asiamiehiä, jotka toteuttavat hierarkkisia määräyksiä. Kuuman maailman osallistajat ovat aitoja toimijoita, tiedostavia ja luovia subjekteja. Kylmässä maailmassa aikakäsite vastaa tekemisen laatua eli lyhytkestoista, ohjelman mukaisista tapahtumista. Kuumassa maailmassa aikaulottuvuus kantaa tulevaisuuteen ja toiminta voidaan käsittää kestoltaan epämääräiseksi projektiksi. Ympäristö (instituutio), jossa innostamista toteutetaan, on kylmässä maailmassa jäykkä ja säädelty, kun kuumassa maailmassa se on muokattavissa, säädeltävissä ja rakennettavissa uudelleen. Kylan maailman sosiaalisten suhteiden tavoitteena on hallittu integroiminen olemassa olevaan (stabiiliin ja staattiseen) yhteiskuntaan. Kuumassa maailmassa sosiaalisten suhteiden pohjana on sosiaalisuus ja yhteisö rakentuu sen ainutlaatuisten persoonien toimesta vapaaehtoisessa kanssakäymisessä. Strategia (tässä yhteydessä keinojen sopeuttaminen tavoitteiden saavuttamiseen) määrittyy kylmässä maailmassa passiiviseksi ja konsensukseen pyrkiväksi. Kuumassa maailmassa muutos on mahdollinen, ja konflikti on muutoksen alulle paneva voima. Toiminnan taustalla oleva filosofia on kylan maailman tapauksessa käytännöllinen ja deterministinen, olemassa oleviin realiteetteihin keskittyvä. Kylmä maailma pyrkii säilyttämään olemassa olevan yhteiskunnallisen järjestyksen. Filosofinen näkemys kuumassa maailmassa on kehämäinen, teorian ja käytännön vuoropuhelusta syntyvä. Kuumassa maailmassa ihmiset ovat persoonia, vapaita muutoksen agentteja. (Kurki 2000, 74-76.)

Jos Gillet kärjistääkin toimintamalleja kylan ja kylan maailman vertauksissaan, on hänen rakennepuunsa mieleenpainuva ja hyvä pohja pohdittaessa innostamisen periaatteita ja toimivuutta käytännössä. Varsinkin nykyajalle tyypillisessä (sosiaalialan) hanke- ja projektipohjaisessa työssä, tutkimuksessa ja kehittämisessä on helppo sokeutua toiminnalle, jossa itse on tiiviisti mukana. Usein olisi tärkeää pysähtyä pohtimaan, mitä toiminnalla oikeasti tavoitellaan, mihin oikeasti tulisi pyrkiä ja mitkä ovat syväliemiset lähtökohdat toiminnan perustana.

6.5 Sosiokulttuurisen innostajan persoona

Leena Kurki (2000, 80) kirjoittaa teoksessaan Sosiokulttuurinen innostaminen: "Kaikki ihmiset eivät sovi innostajiksi, sillä innostaa ei voi, jollei itse ole innostunut." Esimerkkejä tästä nä-

kemyksestä on helppo löytää arkipäivän elämästä, liitetäänpä innostaminen minkälaiseen toimintaan tahansa; omaan työhön tai muuhun toimintaan urautuminen on helppoa ja intohimon menettäminen tekemiseen ei edesauta muiden ihmisten innostumista aiheesta.

Innostajista voidaan löytää kolme erilaista päätyyppiä, arkkityyppejä, Gilletin (1995) määritellyn (ks. Kurki 2000, 84) mukaan. Militantti innostaja (*l'animateur militant*) voi olla innostamiseen koulututtunut tai koulututtamaton. Militanttia innostajaa ajaa toimensa kutsumus ja ideologia ja hänen kykynsä motivoida ihmisiä ja toimia heidän tietoisuutensa herättäjänä on vahva. Tämän innostajatyypin riskinä on kuitenkin yltyöidealismi. (Kurki 2000, 84.)

Tekninen innostaja (*l'animateur technicien*) on pragmaattinen ja työnantajansa tavoitteille uskollinen, ammatilliselta pohjalta työtään tekevä innostaja, joka hallitsee laajan skaalan innostamisen menetelmiä. Riskinä tämän innostajatyypin toiminnan vääristyessä on kylmään byrokraattisuuteen ajautuminen. (ks. Kurki 2000, 84.)

Välittäjänä toimiva innostaja (*l'animateur médiacteur*) hallitsee verkostojen rakentamisen ja suhteiden luomisen. Hän luo strategioita, toimii neuvottelijana ja kommunikaation mahdollistajana. Välittäjä toimii pitkälti empatiaan tukeutuen ja ylikorostuessaan riskinä onkin liiallinen tunteellisuus, spontaanisuus ja puuhasteluun sortuminen. (ks. Kurki 2000, 84-85.)

Innostajia voi siis olla erilaisia niin persoonaltaan kuin lähestymistavoiltaan (Kurki 2000, 83). Aidosti innostavalta innostajalta tulee kuitenkin löytyä kyky inspiroida ihmisiä ja toimia erilaisten ihmisten kanssa merkityksellisessä yhteistyössä (ei siis pinnallisessa, jossa vuorovaikutuksen ei tarvitse olla aidosti kiinnostunutta tai syvällistä). Innostajan tulisi omata hyvä itsetuntemus ja tietoisuus vallitsevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta ja järjestyksestä. Kaiken tämän taustalla innostajaa ajaa kutsumus ja aito halu saavuttaa muutos yhteiskunnan sosiaalisessa rakenteessa.

6.6 Sosiokulttuurisen innostamisen ja innostumisen käytännön esimerkkejä

Sosiokulttuurista innostamista ja innostumista tapahtuu koko ajan ympäri maailman, sillä vain murto-osa toiminnasta on saanut alkunsa ammatillisen sosiaalityön toimien seurauksena. Euroopassakin taloudellista tasapainoa ravisteleva talouskriisi on saanut kansalaisia aktivoitumaan pyrkimyksensä muuttaa vallitsevaa sosiaalista tilannetta ja yhteiskuntajärjestelmää.

Esimerkiksi Espanjassa on syntynyt lyhyessä ajassa useita erilaisia yhteisöjä, jotka pyrkivät luomaan pienessä mittakaavassa uudenlaista taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan mallia, joka perustuu kollektiivisuuteen, vaihdantaan ja jakamiseen, kierrätykseen ja tietoisuuden herättämiseen ihmisten kyvyistä tukea toisiaan (Arrontes 2012). Kaupunkien joutomaille

on perustettu pieniä viljelmiä, tyhjilleen jätettyjä rakennuksia on valjastettu asukkaiden vapaa-ajan aktiviteettien ja kulttuuripalveluiden käyttöön ja kierrätykseen perustuvia vaihdantatalousyhteisöjä on perustettu (Arrontes 2012). Etruekko -nimisessä yhteisössä on jopa luotu oma rahayksikkö, eli Truekko, joka ei ole altis valuuttakurssien vaihtelulle tai inflaatiolle eikä arvota erilaisia työtehtäviä samalla tavalla kuin vallalla oleva talousjärjestelmä. Etruekko-yhteisö pyrkii luomaan sosiaalisesti vahvistavaa yhteistyön kulttuuria ja ihmisiä voimaannuttavia jaetun auttamisen verkostoja (Etruekko 2012). Muun muassa Barcelonan kaupungissa on otettu käyttöön aikapankkijärjestelmä, jossa tehdystä työstä maksettava valuutta ei koostu rahayksiköistä, vaan tunteista: viiden tunnin tehdystä työstä saa vastineeksi viiden työtunnin verran valuuttaa (Guardian Weekly 2012).

Edellä mainittujen esimerkkien kaltaiset, ihmisyhteisöjen oma-aloitteisesti luomat uudet sosiaaliset ja taloudelliset järjestelmät eivät toki ole mitään ennennäkemätöntä. Silti niiden syntyminen eri puolelle (erityisesti) eteläistä Eurooppaa yhteiskunnallisten ongelmien seurauksena, niiden voimistuminen suosion kasvaessa ja niiden lähtökohdat ihmisten oma-aloitteellisuudessa ovat erinomainen esimerkki sosiokulttuurisesta innostumisesta (ammattillisen innostajan puuttuessa nimenomaan innostumisesta). Parhaimmillaan tapaukset etenevät kuin sosiokulttuurisen innostamisen oppikirjateorioissa: huolestuneisuudesta nouseva tietoisuus, herääminen omien voimavarojen mahdollisuuksiin, halu muuttaa kulttuurista kohtaloa ja yhteiskunnallisen murroksen mahdollistavien yhteisöjen luominen.

Toki sosiokulttuurista innostamista ja innostumista ilmenee koko ajan vähemminkin radikaaleissa yhteyksissä. Kaikki toiminta ei vain ole yhtä näkyvää kuin esimerkiksi uusia talousjärjestelmiä luovat yhteisöt. Toisaalta taas rajanveto sen välille, mikä on sosiokulttuurista innostamista ja mikä ei, ei ole helppoa. Osallistuminen kansalaisopiston tai avoimen yliopiston kursseille, tietoisuuden lisääntymisestä seuraava henkinen muutos ja tämän jakaminen oman lähiyhteisön kanssa, voidaan sekä tulkita sosiokulttuuriseksi innostamiseksi, jossa innostajana on toiminut opettaja tai luennoitsija, mutta itse muutos on mahdollistunut vain opiskelijan, tiedostavan subjektin, toiminnan seurauksena. Ihmisen sivistäessä itseään hän kehittää omaa potentiaaliaan ja kykyään muokata sekä omaa, että yhteisönsä kulttuurista tulevaisuutta. (Niemelä 2011, 200-203.)

6.7 Ammatillinen innostaminen

Ammatillisessa mielessä innostajan toimenkuvaan kuuluu tasa-arvoisen, dialogisen ja ihmisen autonomiaa kunnioittavan suhteen luominen ja ylläpitäminen niiden ihmisten kanssa, joiden parissa hän työtään tekee. Innostaja ei työntekijänä sanele kehyksiä, joissa hänen asiakaidensa tulisi toimia, vaan pyrkii toimimaan motivoivana kanssakulkijana, tukena ja kordinoijana herätellessään heidän tietoisuuttaan omista voimavaroistaan. Ammatillainen yrittää

löytää asiakkaittensa kanssa dialogisessa vuorovaikutussuhteessa niitä asioita, jotka asiakkaat kokevat merkityksellisiksi oman elämänsä kannalta. Työntekijä ei anna suoria vastauksia, sillä hän ei niitä voi tietää. Ihmiset itse löytävät ja sisäistävät tarpeensa ja työntekijä tukee heitä tässä ollen valmis väistymään siinä vaiheessa, kun ihmiset ovat saaneet omat voimavaransa käyttöön. (Kurki 2006, 153.)

Ammatillinen innostaminen toimii aina toimintatutkimuksellisella otteella. Alkuvaiheessa tarkastellaan henkilön tai henkilöiden arkipäiväistä todellisuutta kriittisesti analysoiden. Kun tämä todellisuus on kartoitettu, sitä pyritään tulkitsemaan ja ymmärtämään tarkastelemalla, miksi se näyttäytyy kyseisessä hetkessä juuri tietynlaisena. Todellisuuden ymmärtämisen ja sisäistämisen jälkeen luodaan näkemyksiä tulevaisuudesta ja siitä, minkälaiseksi todellisuus ja sosiaalinen ympäristö voisi ideaalitulanteessa muovautua, mikäli sen esteinä oleviin epäkohtiin puututtaisiin. Tämän utopian luomisen jälkeen etsitään välineitä, joilla arkipäivän toimintaa voidaan vähä vähältä muuttaa, jotta kohteena oleva ihannekuva todellisuudesta saavutettaisiin tulevaisuudessa. Tämän prosessin jälkeen löydetty välineet valjastetaan käyttöön ja arki-todellisuutta ja vallitsevaa ympäristöä aletaan muuttaa niiden avulla. (Kurki 2006, 153-154.)

7 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimusmenetelmälliset valinnat

Opinnäytetyöni tavoitteena on tutkia, miten sosiokulttuurinen innostaminen ilmenee Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisessa hankeympäristössä toteutetuissa projekteissa opiskelijoiden näkökulmasta. Pyrin myös opiskelijoiden kokemusten perusteella tarkastelemaan, millä lailla moniaistinen tila on tukenut opiskelijoiden ja vähemmistökulttuurien edustajien sekä valtaväestön ja vähemmistökulttuurien edustajien kohtaamista ja mitkä seikat opiskelijat ovat hankkeessa toimiessaan kokeneet haasteellisiksi.

Opinnäytetyöstäni saatujen tulosten pohjalta voidaan miettiä, miten moniaistisen tilan toimintaa Laurea-ammattikorkeakoulussa tulisi kehittää, jotta pystyttäisiin vastaamaan entistä paremmin eri kulttuuriryhmien edustajien, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden tarpeisiin.

Opinnäytetyötäni varten kävin läpi opiskelijoiden kirjoittamia harjoittelu- ja hankeraportteja, oppimispäiväkirjoja ja opinnäytetöitä. Ennen aineistoon perehtymistä olin lukenut tarkasteluni pohjaksi sosiokulttuurisen innostamisen teoriaa sekä tutkimuksia maahanmuutosta ja yhteiskuntaan integroitumisesta. Pyrin kuitenkin pitämään asenteeni avoimena tutkittavaa aineistoa kohtaan, jotta en keskittyisi ainoastaan tutkimuskysymysteni rajaamiin alueisiin, vaan voisin nostaa aineistosta esille muitakin huomioita.

Aineistosta johtuen tutkimusmenetelmäksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Teorialähtöisyys ei ainoastaan täsmentänyt tutkimuskysymyksiäni, vaan auttoi myös rajamaan aineistoa, joka olisi ollut liian laaja täysin aineistolähtöiseen analyysiin – ottaen huomioon opinnäytetyöhön varatun kokonaistyötuntimäärän.

Opinnäytetyöni tutkimusosion olen kirjoittanut siten, että luku 8 käsittelee lyhyesti tutkittavaa raporttiaineistoa kirjoittamassa olleiden opiskelijoiden yhteyttä hankkeeseen sekä sitä, millä tavoin he olivat asennoituneet työskentelyyn moniaistisen tilan hankeympäristössä. Luvussa 9 käydään läpi moniaistisen tilaprosessin järjestämisen oleelliset vaiheet suunnittelusta toteutukseen. Tässä luvussa olen lähestynyt tutkimaani aineistoa nimenomaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tämä johtuu siitä, että lähes kaikissa läpikäymissäni raporteissa juuri tästä moniaistisen tilaprosessin vaiheesta oli kirjoitettu kattavasti, eikä tätä osuutta raporteista olisi ollut helppo tarkastella ainoastaan käyttämieni teorioiden varaan rakentuneeseen teorialähtöiseen sisällönanalyysiin turvautuen. Luvuissa 10, 11 ja 12 palaan aineistoni analysoinnissa käyttämäni teoriarungon muodostamaan viitekehykseen ja pohdin, kuinka aineiston valossa sosiokulttuurinen innostaminen moniaististen tilojen projekteissa oli toteutunut ja mitä haasteita toimintaan oli liittynyt.

7.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykseni olivat:

1. Millä tavoin moniaistisen tilan toteutukset ovat mahdollistaneet sosiokulttuurisen innostamisen opiskelijoiden kokemusten mukaan?
2. Mitä haasteita tai esteitä sosiokulttuuriselle innostamiselle opiskelijat ovat kokeneet tehdessään moniaistisen tilan osatoteutuksia?

Näihin kysymyksiin pyrin saamaan vastauksen analysoimalla moniaistiseen tilaan tehtyjä opiskelijaraportteja.

7.2 Analysoitava aineisto ja aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyöni tutkittava aineisto koostui Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistiseen hankeympäristöön suoritettujen opintojen harjoittelu- ja hankeraporteista, oppimispäiväkirjoista, sekä kolmesta hankkeeseen tehdystä opinnäytetyöstä. Valtaosa aineistosta oli kirjoitettu kevään 2011 ja kesän 2012 välisenä aikana, mutta joukossa oli myös yksi oppimispäiväkirja vuodelta 2010 ja yksi harjoitteluraportti, jossa harjoittelu oli suoritettu vuonna 2009. Kaikkiaan analysoitavia kirjoituksia oli 46 kappaletta, kokonaissivumäärän ollessa 977 sivua. Aineistossa oli opintojensa eri vaiheissa olevien opiskelijoiden (ensimmäisen vuoden opiskelijoista valmistuviin) raportteja. Yksi opiskelijoista oli suorittamassa opettajaharjoitteluaan, kun taas muut olivat sosionomiopiskelijoita (ulkomaalaisten vaihto-opiskelijoiden tapauksessa sosiaa-

lialan opiskelijoita eri tutkintonimikkeillä). Suurin osa aineistosta oli Laurea-ammattikorkeakoulussa opiskelleiden opiskelijoiden tuottamia; yhden kirjoittaja oli kirjoitushetkellä opiskelijana Hämeen ammattikorkeakoulussa ja viisi oppimispäiväkirjaa oli ulkomaisten vaihto-opiskelijoiden käsialaa. Edellä mainitut viisi vaihto-opiskelijoiden oppimispäiväkirjaa oli kirjoitettu englanniksi, muuten aineisto oli suomenkielinen. Kaikkiaan 156 opiskelijaa oli ollut mukana kirjoittamassa aineistona olleita raportteja.

Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan hankeympäristössä on syntynyt vuosien aikana paljon enemmän opiskelijoiden raportteina tuottamaa aineistoa, kuin mitä opinnäytetyössäni olen tutkinut. Opinnäytetyön laajuudesta johtuen tarkasteltavan aineiston määrää olikin rajoittava. Moniaistisen tilan alkuvaiheissa opiskelijoiden raportteja ei arkistoitu pitempiaikaista käyttöä varten, ja tämän johdosta helposti saatavilla oleva aineisto rajoittui pääasiassa kevään 2011 ja kesän 2012 välisenä aikana kirjoitettuihin raportteihin. Täten aineiston rajausmetodia ei tarvinnut tarkemmin pohtia, vaan pystyin ottamaan käsiteltäväkseni kaikki ne kirjoitukset, joita moniaistisen tilan arkistosta kesällä 2012 oli löydettävissä.

7.3 Aineiston analyysi

Aineistoni analysoinnissa olen käyttänyt pääsääntöisesti teorialähtöistä sisällönanalyysia. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa tutkija muodostaa aluksi analyysirungon olemassa olevan teorian tai käsitejärjestelmän avulla, jonka sisälle rakentamiinsa kategorioihin hän sijoittaa poimintoja tutkimastaan aineistosta. Luokkien ulkopuolelle jäävistä otteista tutkija voi muodostaa uusia kategorioita induktiivisen (päätelyn logiikka, jossa kuljetaan yksittäisestä yleiseen) sisällönanalyysin keinoin. Toisaalta tutkija voi analyysirunkoa käyttäessään kerätä aineistosta vain niitä asioita, jotka siihen sopivat, ja jättää muun aineiston analysoinnin ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 113.)

Suoritin opinnäytetyössäni tutkimani aineiston analyysin aiemmin kuvaamani teoreettisen viitekehityksen tukemana, mutta en keskittynyt poimimaan aineistosta vain alkuperäiseen analyysirunkooni sopivia seikkoja, vaan tarkastelin erityisesti myös asioita, jotka toistuivat usein opiskelijoiden kirjoituksissa. Kerättyäni tällaisia asioita hahmottelemiini kategorioihin, pyrin tarkastelemaan syitä, miksi juuri nämä asiat ovat sellaisia, joita opiskelijat ovat usein halunneet nostaa esiin.

Vaikka tutkimukseni onkin vapaasti kirjoitettua aineistoa analysoiva, kvalitatiivinen tutkimus, olen muodostanut muutamista seikoista luokitteluni pohjalta kvantitatiivisia yhteenvetoja. Näissä tapauksissa aineistossa ovat toistuneet tietyt seikat, jotka on voitu ryhmitellä yksinkertaisestiin luokkiin ja näin ollen saada määrällistä tietoa mm. siitä, kuinka usein opiskelijat olivat kokeneet tiettyjen resurssien puutteen ongelmana hanketyönsä toteutukselle, tai mitä kautta

opiskelijat olivat saaneet kokemusasiantuntijan yhteistyökumppanikseen. Näistä yhteenve-doista olen myös tehnyt taulukot tekstin yhteyteen. On kuitenkin muistettava, että nämä tau-lukot ovat joka tapauksessa vain suuntaa antavia, sillä vaikka laadullista aineistoa voikin tut-kia määrällisen analyysin keinoin, on tutkijan tulkinnoilla suuri vaikutus saatuihin tuloksiin (Eskola & Suoranta 2008, 164).

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni moniaistisissa tiloissa toimineista eri kulttuurien edustajista ja muista hankkeen ulkopuolelta mukaan toimintaan tulleista henkilöistä pääasiallisesti ter-miä "kokemusasiantuntija". Sosiokulttuurisen innostamisen perinteen mukaisesti oikeaoppi-sempää olisi puhua "toimijoista", mutta analysoidussa aineistossa käytetyistä termeistä joh-tuen päätin itsekin puhua tässä tutkimuksessani toimijoiden sijaan kokemusasiantuntijoista.

7.4 Tutkimuksen eettisyys ja salassapitoa koskevat asiat

Jokaiselta hankeraportin tai muun opintojaksoonsa liittyneen kirjoituksen palauttaneelta opiskelijalta tai opiskelijaryhmältä on kysytty ja saatu lupa käyttää työtä tutkimustarkoituk-sessa. Suurimmalle osalle raporteista on myös annettu tekijöidensä toimesta julkaisulupa, jolloin aineistoa on mahdollista käyttää esimerkiksi hankkeen kotisivuilla tai muissa julkaisuis-sa. Tapauksissa, joissa opiskelijat ovat halunneet pitää yhteistyökumppaninsa (esim. koke-musasiantuntijat) nimettömänä, ei tämän henkilöllisyyttä ole mahdollista tunnistaa kirjallisis-ta töistä. Näin ollen en itse opinnäytetyön tekijänä ole muuttanut esiin tulevia nimiä käyttä-missäni lainauksissa. Vaihto-opiskelijoiden englanninkielisistä kirjoituksista poimituissa laina-uksissa olen joissain tapauksissa tehnyt pieniä kieliasun korjauksia, jotta lainaukset olisivat helpommin luettavassa muodossa.

Itse Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan erilaisissa hankkeissa tiiviisti opintojeni aikana mukana olleena tiedostan, että yhteyteni toimintaan voi vaikuttaa rooliini tutkimuksen tekijänä. Olen pyrkinyt tietoisesti välttämään sitä, ettei aiemmin hankkimani kokemus ja tie-to toiminnasta vaikuttaisi opiskelijoiden raporttien analysoimiseen (esimerkiksi ns. rivien vä-listä tehdyt tulkinnat). Tutkittavan aineiston järjestin luettavaksi niin, etten tekstejä läpi-käydessäni tiennyt, ketkä raportin olivat kirjoittaneet. Kirjoitusten joukossa oli yksi itse te-kemäni harjoitteluraportti.

Aineiston luotettavuutta arvioitaessa on pidettävä mielessä, että jokainen teksti (opinnäyte-töitä lukuun ottamatta) oli kirjoitettu jonkinlaisella tehtävänannolla ja sisältöön vaikuttaneel-la ohjeistuksella. Opintotehtävien vaatimus tiettyihin asioihin keskittymisestä on vaikuttanut väistämättä siihen, mitä opiskelijat ovat kirjoittaneet. Näin ollen jotkin asiat ovat saattaneet nousta raporteissa ylikorostettuun asemaan suhteessa opiskelijoiden puhtaasti omiin näke-myksiin. On myös mahdollista, että jotkut opiskelijat ovat saattaneet joissain tapauksissa

tuoda esiin enimmäkseen vain projektiansa onnistuneita puolia, jättäen kritiikin vähemmälle huomiolle.

8 Opiskelijoiden yhteys moniaistisen tilan projekteihin

Aineistoni 46:sta kirjoituksesta 27 oli hankeraportteja työskentelystä, joka oli suoritettu pakollisella opintojaksolla. Näillä nimenomaisilla opintojaksoilla opiskelijoilla ei ollut mahdollisuutta valita eri hankkeiden ja erilaisten toteutusympäristöjen välillä, vaan opintosuoritus moniaistisen tilan osatoteutuksena oli välttämätön kurssin suorittamiseksi. Luovuuden ja aloitteellisuuden puolesta pakotettu osallistuminen jonkin hankkeen toimintaan ei ole toimivin ratkaisu, mutta on ymmärrettävää opiskelijoiden monipuolisen projektiosaamisen kehittymisen kannalta.

”Hankkeeseen liittyvät oppimistehtävät koetaan valitettavan usein vain pakko-
na ... Tilanne on kuitenkin eri, jos osallistuminen on vapaaehtoista.”

Raporteissa opiskelijat olivat keskittyneet kuvaamaan varsin neutraalisti ja objektiivisesti toimintaansa hankkeessa. Negatiivisia kokemuksia ja erilaisia ongelmia toiminnan toteutuksessa oli tuotu esille, mutta hanketyöskentely itsessään opintokokonaisuuksien pakollisena osana ei ollut saanut kirjoituksissa osakseen sellaista kritiikkiä, jota olisin voinut olettaa löytäväni sen perusteella, miten opiskelijana olen havainnut opintojaksoihin yhdistettyä hanketyöskentelyä joskus kritisoitavan. Joko toiminta moniaistisessa tilassa oli nivoutunut tarpeeksi luonnollisesti ja hyvin rakennetusti opintojaksoihin tai vaihtoehtoisesti opiskelijat olivat jättäneet yleisen hanketyöskentelyn arvioimisen pois raporteistaan.

Loput analysoimani aineiston 19:stä kirjoituksesta koostuivat enemmän tai vähemmän vapaaehtoisesti suoritettujen hanketyöskentelyn kuvaamisesta. Näistä kirjoituksista kolme oli oppinnäytetöitä, kymmenen oppimispäiväkirjoja ja kuusi raportteja harjoittelujaksoista. Omasta halustaan hankkeeseen opintoja suorittamaan tulleiden teksteissä näkyi innokkuus päästä työskentelemään juuri toivotunlaisessa ympäristössä, mutta toisaalta myös rima sille, mitä oletettiin hankkeen puolelta saatavan, oli korkeammalla.

8.1 Opiskelijoiden sitoutuminen toimintaan ja työskentelytapojen omaksuminen

Laurea-ammattikorkeakoulussa hanketyöskentely kuuluu olennaisena osana opiskeluun. Lähes poikkeuksetta hankkeissa suoritettavat opinnot tehdään erilaisissa ryhmissä, joissa opiskelijat voivat jakaa työtehtäviä ryhmän eri jäsenten vahvuusalueiden mukaisesti. Projekteissa työskenteleminen yksin, ilman opiskelijaryhmän tukea, on haastavampaa, ja usein tämänkaltainen

työskentelytapa on opiskelijalle uusi kokemus, vaikka taustalla olisikin kokemusta sosiaalialan työelämästä.

”Perehtyminen asioihin vie aikaa huomattavasti enemmän kuin käytännön töissä esimerkiksi lastensuojelun laitoksessa. ...sillä joka päivä joutuu käsittelemään eri asioita ja käsiteltävät asiat ovat todella laajoja.”

”Hanketyö ei rajaa ammatillista osaamista vain yhteen osa-alueeseen.”

Laaja-alaisesta tietotaidollisesta osaamisesta on hyötyä hanketyöskentelyssä, mutta vielä merkittävämpää on tiettyjen luonteenpiirteiden ja oikeanlaisen asenteen omaaminen. Projektissa, jossa pyritään kehittämään, muutos on aina läsnä ja uudenlaisten toimintatapojen ja yllättävien työtilanteiden hallitseminen vaatii niin avarakatseisuutta ja joustavuutta, kuin luovuuttakin. Hankkeessa harjoittelujaksojaan tekevillä opiskelijoilla on opintojaksojen hanketyöskentelyä suorittavia enemmän aikaa perehtyä hankkeen käytäntöihin ja omanlaiseensa maailmaan, ja tämä tuli esille myös harjoitteluraporteista, joissa tekijät olivat kirjanneet kokemuksiaan:

”Opiskelijan kannattaa muistaa, että hankkeessa työskentely on jatkuvaa asioiden oppimista, sillä kaikki on jatkuvan kehittämisen alla.”

”Hän joutuu luultavasti ratkomaan ongelmia, tekemään päätöksiä sekä käyttämään omaa luovuutta.”

Joillekin harjoitteluaan suorittaneille opiskelijoille oli tullut yllätyksenä se, kuinka paljon arkista asioidenhoitoa ja perinteistä toimistotyötä moniaistisessa tilassa työskentelemiseen liittyi. Erityisesti ensimmäisen vuoden opiskelijoiden raporteissa oli nähtävissä harmittelua siitä, että varsinaisten asiakaskohtaamisten määrä jäi odotettua vähäisemmäksi. Negatiivisen tunteen syntymiseen saattoivat vaikuttaa aiemmat kokemukset sosiaalialan asiakaskeskeisestä työstä, harjoittelua koskevat toiveet (ensimmäisen vuoden harjoittelu on nimenomaisesti asiakastyön harjoittelu), vääränlainen tai idealistinenkin käsitys projektin arjesta tai nämä kaikki yhdessä.

”Luulen, että innostuneisuuttani olisi vielä lisännyt, kun hankkeen yhteys sosiaalialaan olisi ollut käytännönläheisempi.”

”Lopulta harjoittelusta muotoutui enemmänkin juuri minua itseäni voimauttava ajanjakso sen sijaan, että olisin itse nähnyt Moniaistisen Tilan voimauttavana elementtinä maahanmuuttajan elämässä.”

”Työn moninaisuus on hyvä tuoda esille jo ennen harjoittelun alkua, jotta harjoittelija voi varautua siihen, että työ on myös käytännön asioiden hoitoa.”

Vaikka opiskelijat tottuivatkin opintojensa aikana siihen, että hanketyöskentely on jatkuvaa aikataulujen yhteensovittamista, epäsäännöllisiä työaikoja ja pienessä epävarmuudessa elämistä, oli edellä mainittujen selkkojen arkipäiväisyys tullut monelle yllätyksenä harjoittelua tai muuta pitempiaikaista työtä moniaistisessa tilassa toteuttaessa. Toisille epäsäännöllisen säännöllinen työskentely projektissa sopi erinomaisesti, toiset olivat olleet alussa hämillään ja kaivanneet selkeämpää opastusta.

”...itse olin erittäin ihmeissäni työharjoittelua aloittaessa.”

”Hanketyö ... ei sisältänyt selkeitä päivärutiineja.”

Vaikka osalla harjoitteluaan tai muuta pitempiaikaista jaksoa projektissa suorittaneista opiskelijoista olikin ollut vaikeuksia päästä työskentelyn arkipäivään sisälle, kaikki olivat kuitenkin onnistuneet saamaan hyviä kokemuksia ihmisten kohtaamisesta ja toiminnan mahdollisuuksista hankkeessa. Opiskelijoiden raporteissaan osoittaman innostuneisuuden perustalta voidaan olettaa heidän luoneen omalta osaltaan hyvät edellytykset sosiokulttuurisen innostamisen toteutumiselle hankkeen osatoteutuksissa.

8.2 Toiminnan periaatteiden sisäistäminen

Kaikki lyhyitä projekteja moniaistiseen tilaan suorittaneet opiskelijat eivät välttämättä olleet sisäistäneet hankkeen ideaa, metodeja ja taustoja syvällisesti. Periaatteessa tämä on helppo ymmärtää, jos opiskelija tulee tekemään pakollisen opintosuorituksen entuudestaan tunte mattomaan hankkeeseen lyhyen informaatiotilaisuuden pohjalta. Monille moniaistisen tilan idea oli avautunut vasta jonkin aikaa toiminnassa mukana oltua.

Pienimuotoisissa osasuorituksissa syvällisemmän ymmärryksen puute ei näyttäytynyt suurena ongelmana, sillä näissä tapauksissa opiskelijoiden toiminta oli ollut tarkasti strukturoitua. Näin ollen tiedon puute ei ollut vaikuttanut asiakaskohtaamisiin tai tilan rakentamiseen. Näillä opintojaksoilla opiskelijat olivat yleensä käyneet haastattelemassa vähemmistökuultuurin edustajaa ja rakentaneet tämän jälkeen joko hänen kanssaan tai hänen ehdotustensa perusteella tilan ammattikorkeakoululle, jossa kyseinen henkilö oli voinut kertoa paikallaolijoille (opiskelijoille) kulttuuristaan.

Laajemmissa opintokokonaisuuksissa opiskelijat olivat yleensä vieneet tilaa Laurean ulkopuolelle tehden yhteistyötä eri tahojen, kuten esimerkiksi peruskoulujen, kaupungin sosiaalitoimen yksiköiden tai erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Opiskelijoilla oli ollut enemmän aikaa perehtyä hankkeeseen ja suunnitella toimintaa oma-aloitteisesti. Raporttien perusteella näissä opintokokonaisuuksissa opiskelijat olivat kokeneet ongelmaksi sen, etteivät he olleet aina ehtineet avata kunnolla hankkeen ideaa yhteistyökumppaneille. Erityisen haastavaa tämä oli ollut silloin, kun yhteistyökumppani oli ollut uusi, eikä ollut omannut aiempaa tietoa hankkeesta tai moniaistisista tiloista. Lisäksi yhteistyötahot olivat antamassaan palautteessa toivoneet, että heillä olisi ollut enemmän aikaa esitellä mallia omilla tahoillaan, jotta juuri oikeat ihmiset (kokemusasiantuntijat, vähemmistökulttuurien edustajat) olisivat löytäneet mukaan toimintaan.

9 Moniaistisen tilatapahtuman prosessi suunnittelusta toteutukseen

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksessani tarkastelemaani aineistoa pääasiassa aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Luvun eteneminen noudattelee moniaistisen tilatapahtuman prosessia alkusuunnittelusta tilan rakentamiseen ja itse tapahtumapäivien käytännönjärjestelyihin. Olen nostanut aineistosta esille erilaisia seikkoja, joita voi peilata opinnäytetyöni teoreettisen viitekehyksen muodostaneeseen runkoon, mutta joita en ole tarkoituksellisen teorialähtöisesti poiminut tarkempaan tarkasteluun.

Tähän lukuun tekemissäni kuviossa (Kuviot 1, 2, 3 ja 4) olen käyttänyt aineistona vain niitä projektiraportteja tai oppimispäiväkirjoja, joissa oli selkeästi keskitytty kuvaamaan yhtä tiettyä moniaistisen tilan tapahtumaa. Opinnäytetyöt jätin tämän tarkastelun ulkopuolelle siitä syystä, että niissä käytetyn tutkimuksellisen otteen johdosta kokemusasiantuntijoiden toimintaan mukaan lähteminen ja heidän kanssaan tehty yhteistyö oli lähtökohdiltaan hieman erilaista, kuin mitä opintojaksoilla toteutetuissa tilaprojekteissa. Esittelemiäni kuvioita tarkasteltaessa on pidettävä mielessä, että kyseiset kuviot ovat ainoastaan suuntaa antavia määrällisiä poimintoja vapaasti kirjoitetusta aineistosta, eivätkä itsessään kvantitatiivisen tutkimuksen kriteerit täydellisesti täyttäviä.

Opinnäytetyössäni tutkimissani opiskelijoiden raporteissa itse moniaistisen tilatapahtuman prosessi oli edennyt valtaosassa tapauksia hyvin samankaltaisella kaavalla riippumatta siitä, oliko kyseessä opinnäytetyönä tehty moniaistinen tila vai lyhyempään opintokokonaisuuden suorittamiseen liittynyt oppimisprosessin osa. Prosessin kulkuun ei ollut vaikuttanut myöskään se, oliko tapahtuman järjestely aloitettu korkeakoulun taholta vai jonkun ulkopuolisen yhteistyökumppanin toiveen pohjalta.

9.1 Moniaistisen tilan suunnittelu ja rakentaminen

Moniaistisissa kulttuuritiloissa pyritään luomaan ympäristö, jossa mahdollistuu tasa-arvoinen kohtaaminen ja aito dialogi, jossa eri osapuolet voivat jakaa tietouttaan, käsityksiään ja ajatuksiaan. Toimivan dialogin toteutumiselle ympäristön on tunnettava osallistujista turvallisel- ta ja oltava auktoriteettien vaikutuksesta vapaa, jotta keskustelijat uskaltavat tuoda näke- myksiään ja tunteitaan aidosti esille (Pietilä 2013, 51-52). Kulttuurienvälisen dialogin tekee haasteelliseksi se, että siinä keskustelijoiden tulee tiedostaa (tai oppia tiedostamaan) syvälle juurtuneet kulttuuriset toimintamallit, jotka rakentavat puitteet keskustelulle, ja pystyä tun- nistamaan omaa ajattelua muovaavat stereotyyppiat sekä pääsemään niistä vähitellen eroon (Pietilä 2013, 52).

Aidolle dialogille otollisen ympäristön luomisen lisäksi moniaistisissa tiloissa pyritään raken- tamaan edellytykset toisen kulttuurin kokemiselle tätä kulttuuria esiin tuomalla. Tavoitteena on saada aikaiseksi tila, jossa on mahdollista kokea olevansa jossain muualla - toisen kulttuu- risen ympäristön sisällä.

9.1.1 Avoimen kohtaamisen paikka vai teknisesti huoliteltu näyttely

Raporttien perusteella joidenkin opiskelijoiden oli ollut vaikea hahmottaa, minkälaiseksi val- mis moniaistinen tila olisi tarkoitus saada ja mitä sillä olisi tarkoitus saavuttaa. Autenttisen materiaalin puutteen tai oman teknisen taidon riittämättömyyden olivat jotkin opiskelijat kokeneet jopa kynnyksymykseksi onnistuneen tilan luomisessa. Tämä korostui nimenomaan silloin, kun tilaa oli viety Laurea-ammattikorkeakoulun ulkopuolelle; tilaa ensisijaisesti oman talon ihmisille tehdessä itsekriittisyys ei näyttäytynyt niin voimakkaana. Joillekin tilan tekni- nen onnistuminen oli ympäristöstä riippumatta välttämättömyys: nämä opiskelijat olivat läh- teneet pohtimaan kohtaamisen mahdollistamista nimenomaan tilan teknisen virheettömyyden kautta.

”Mutta kyllä kunnon tilan rakentamiseen tarvitaan kunnon kuvaa ja ääntä, ja niiden saamiseksi myös ammattitaitoinen ihminen.”

”On myös hyvä huomioida, että auringonvalo taittuu eri tavoin eri paikoissa maailmaa ja tämä saattaa vaikuttaa siihen minkälaisen värispektrin valo kattaa - eli onko se valkoisempaa vai keltaisempaa kuin jossain muualla.”

Teknistä taidokkuutta tilojen luomisessa korostaneet opiskelijat olivat raporteissa kuitenkin vähemmistönä. Suurin osa oli kirjoittanut siitä, kuinka hyvin valmis tila tuki kohtaamista ja kuinka se toimi vapautuneen keskustelun mahdollistajana. Mukana oli myös niitä, jotka olivat

epäilleet tilan toimivuutta rakentamisvaiheessa, mutta jotka olivat vaikuttuneet positiivisista kokemuksista valmiissa tilassa.

”saavutimme teltallamme juuri sen, mitä lähdimme tavoittelemaankin; vuoropuhelua omasta kulttuuristamme”

”Lapsille ei ollut niinkään tärkeää, miten suurella panostuksella tila oli luotu, vaan enemmänkin he kokivat itsensä erityisiksi ja saivat osallistua tilan tekoon.”

Useampi opiskelija huomautti raporteissaan, että on huomattavasti helpompaa keskittyä autenttisuuden saavuttamiseen ja tilan teknisten ratkaisujen hiomiseen, kuin pohtimaan sitä, kuinka hyvin tila tukee ihmisten välistä vuorovaikutusta. Nekin opiskelijat, jotka olivat tarkoituksellisesti keskittyneet kohtaamispaikan luomiseen, harmittelivat jälkepäin sitä, että tila muistutti heidän mielestään kuitenkin enemmän näyttelyä.

”Tilasta tuli hyvin paljon näyttelyä muistuttava paikka.”

”Keskityimme ehkä liikaa visuaaliseen puoleen unohtaen tärkeimmän eli asiakkaiden kohtaamisen.”

Pelko oman tilan epäonnistumisesta oli useilla opiskelijoilla läsnä toiminnan alkuvaiheessa. Resurssien puute ja omien kykyjen riittämättömyys koettiin ongelmaksi, mutta valtaosassa tapauksia kokemusasiantuntijan kohtaaminen ja yhdessä hänen kanssaan toimiminen oli poistanut epävarmuuden tunnetta. Joskus opiskelijoille oli tullut yllätyksenä se, että kokemusasiantuntija oli kiinnostuneempi suunnittelemaan tapahtumapäivän ohjelmaa ja itse kohtaamisen toteutumista, kuin omaa kulttuuriaan esittelevän tilan rakentamista.

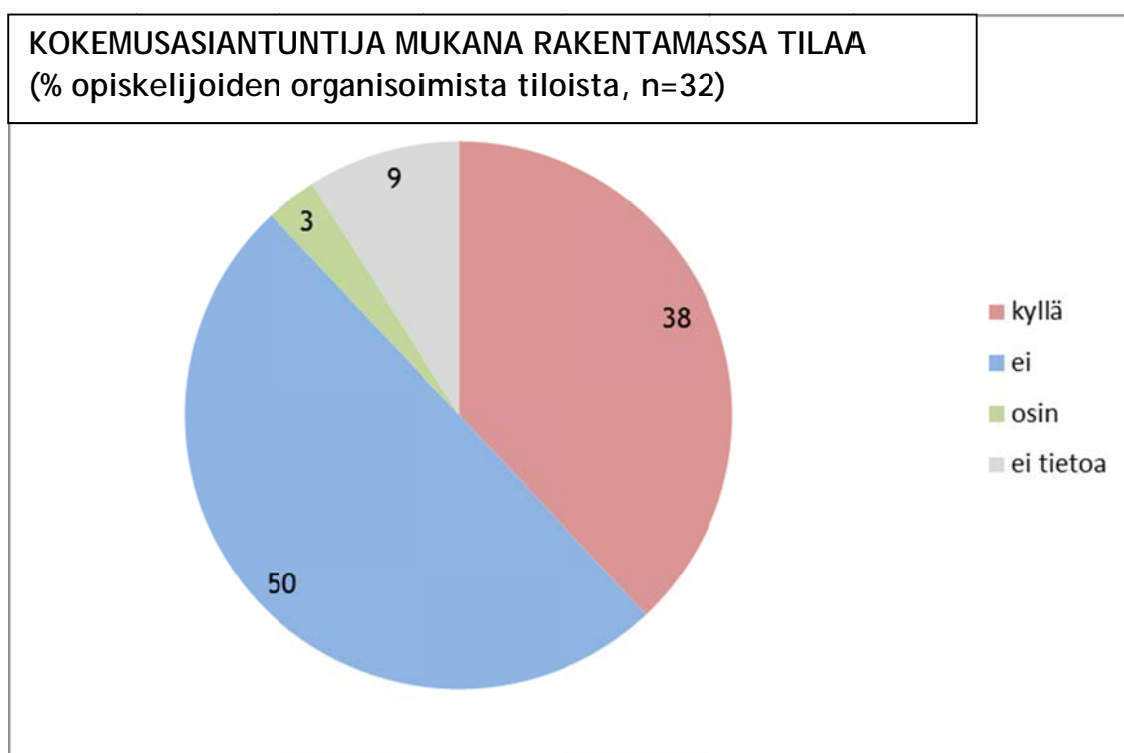
”Tilan koristeluun ja rekvisiittaan saimme vapaat kädet, sillä Fred halusi keskittyä enemmän nimenomaan tapahtuman sisältöön ja ohjelmaan.”

Paria yksittäistä poikkeusta lukuun ottamatta kaikki mukana olleet opiskelijat olivat olleet tyytyväisiä aikaansaamaansa tilaan, kun he olivat pohtineet toimintaansa tapahtuman jälkeen. Myös vähillä resursseilla toteutettuihin tiloihin oltiin oltu erittäin tyytyväisiä silloin, kun niissä oli riittänyt kävijöitä. Usein talon ulkopuolella toteutetuissa tapahtumissa opiskelijat olivat toivoneet tilaan enemmän vieraita, kuin mitä paikalle lopulta oli saapunut. Ulkopuoliset yhteistyötahot taas olivat palautteidensa perusteella antaneet enemmän arvoa kohtaamisen laadulle kohtaamisten määrän sijasta.

”Se, että kiinalaisteltassa kävi mm. thaimaalaisia, venäläisiä, suomalaisia ja pari afrikkalaista vierasta, oli minusta juuri hienoa ja täytti ainakin meidän puolelta odotukset ja toiveet.” [Moninaisten talon työntekijä]

9.1.2 Kokemusasiantuntijoiden osallistuminen tilan rakentamiseen

Lähtökohtaisesti moniaistisissa tiloissa on ideana se, että valtakulttuurin edustajat (opiskelijat) rakentavat tilan yhdessä vähemmistökulttuurin edustajien tai muiden kokemusasiantuntijoiden kanssa. Kuten kuviosta 1 voidaan todeta, tämä periaate oli kuitenkin toteutunut vain alle puolessa raporteissa esitellyistä tapahtumista. Loput tapahtumien tiloista oli rakennettu opiskelijoiden toimesta, heidän kohtaamansa kulttuuripiirin edustajan tai edustajien haastattelun pohjalta. Syyksi tälle menettelylle oli useassa raportissa mainittu ajan puute ja aikataulujen yhtensovittamisen vaikeus. Joukossa oli myös muutama tapahtuma, joissa jonkin kulttuurin edustajat olivat rakentaneet moniaistisen tilan Laurea-ammattikorkeakoulun ulkopuolelle omatoimisesti ilman opiskelijoiden mukanaoloa.

Kuvio 1: Kokemusasiantuntijoiden mukana oleminen tilaa rakennettaessa

Haastattelumenetelmä oli raporttien perusteella toiminut hyvin ja usein näissä tapauksissa haastattelun lisäksi opiskelijat olivat olleet tilaa suunnitellessaan yhteydessä asiantuntijaansa esim. sähköpostitse. Toimivuudesta huolimatta tällä tavoin toimittaessa menetetään suuri osa niistä kohtaamisen mahdollisuuksista, joita tila luo. Tapahtumaa järjestämässä oleville opiskelijoille tilan rakentaminen yhdessä kulttuurin edustajan kanssa on usein se tilanne, jossa

avoin ja keskusteluun rohkaiseva kohtaaminen mahdollistuu parhaiten. Varsinaisena tapahtumapäivänä muut vierailijat ovat pääosassa.

Tiloja rakennettaessa pelkän haastattelun pohjalta riskinä on myös se, että haastattelusta muodostuu muusta toiminnasta irrallaan oleva osa. Haastateltu asiantuntija voi kokea tällöin toiminnan olevan etäällä hänestä itsestään samalla, kun hänen roolinsa kokonaisuudessa näytetään melko passiivisena. Ilman aktiivisen ja oma-aloitteisen toimijan roolia toimintamallin koko potentiaali innostavana ja valtaistavana menetelmänä jää saavuttamatta.

9.2 Yhteistyötahojen saaminen mukaan toimintaan

Noin viiden vuoden mittaisesta historiastaan huolimatta Laurea-ammattikorkeakoulun kehittämä moniaistinen tila on edelleen varsin vähän tunnettu talon ulkopuolella. Tunnettuuden puute aiheuttaa sen, että edelleen lähes kaikki tapahtumat organisoidaan Laurean aloitteesta ja toteutetaan opiskelijoiden toimesta. Raporteista nousi selkeästi esille vain yksi tapahtuma, jossa ulkopuolinen taho oli kuullut hankkeesta, hakenut tietoa hankkeen [www-sivuilta](http://www.sivuilla) ja ottanut tämän jälkeen yhteyttä toivoen moniaistista tapahtumaa edustamaansa paikkaan.

Edellä mainitusta johtuen tiloja toteuttamaan tulevat maahanmuuttajat ja muut kokemusasiantuntijat "rekrytoidaan" mukaan yleisimmin opiskelijoiden toimesta. Opiskelijoille tämä edustajien löytäminen voi merkitä suurta työtehtävää, johon ei varsinkaan lyhyempien opintokokonaisuuksien puitteissa haluttaisi joutua. Laajemmissa hankkeissa yhteistyötahot (kuten esim. koulut, aikuiskoulutuskeskukset ym.) ovat yleisesti olemassa jo opintojakson alkaessa ja opiskelijoiden tehtäväksi jää hankkeesta kertominen ja kokemusasiantuntijoiden mukaan innostaminen ennalta osoitetusta ryhmästä (esimerkiksi aikuiskoulutuskeskuksen kurssiryhmä).

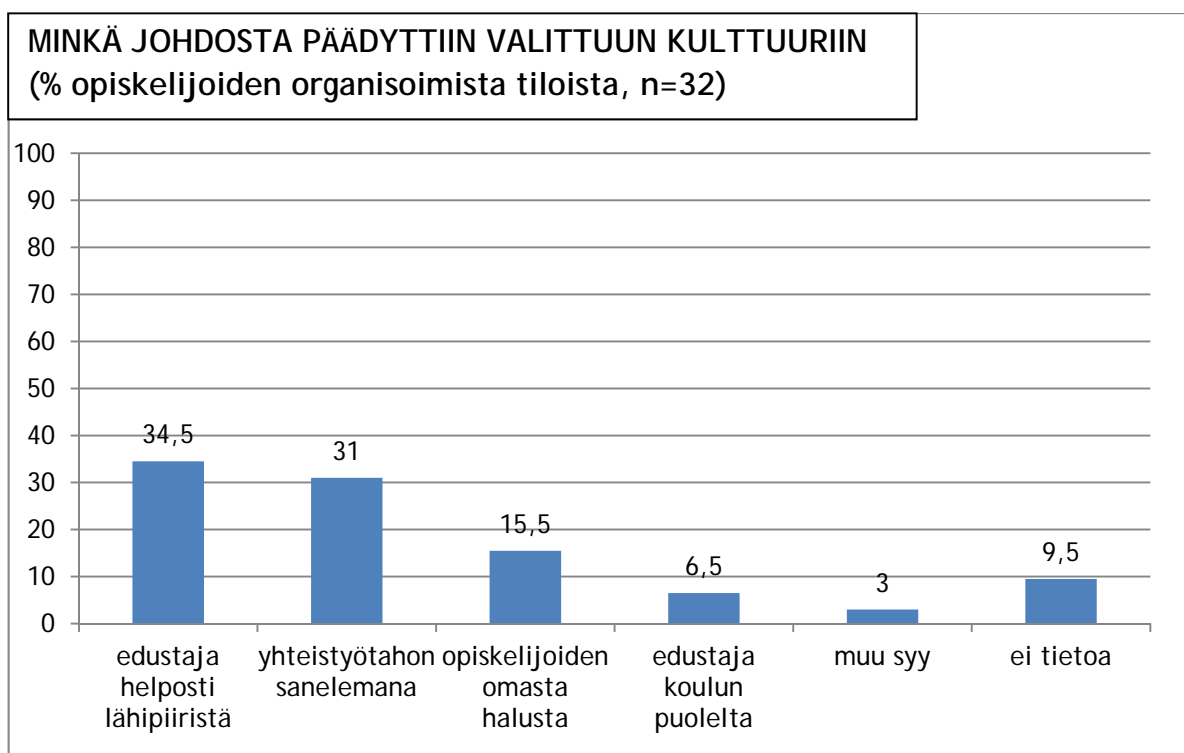
9.2.1 Perusteet esille tuodun kulttuurin valitsemiseen

Opintojaksoilla, joilla moniaistisen tilan osatoteutukseen oli varattu vähemmän aikaa, eikä valmiita yhteistyökumppaneita ollut olemassa, monet opiskelijat olivat päätyneet hankkimaan kokemusasiantuntijan lähipiiristään. Vain harva opiskelija oli jaksanut nähdä suuremman etsimisen vaivan ja yrittänyt saada kontaktia vähemmistökulttuurin edustajaan esimerkiksi jonkin seuran tai muun tahon kautta. Joissain raporteissa opiskelijat olivat kertoneet, kuinka heitä olisi kiinnostanut kohdata jonkin tietyn kulttuurin edustajia, mutta yhteistyötahon saamisen vaikeuden johdosta he olivat joutuneet vaihtamaan aihettaan, ja olivat päätyneet siihen kulttuuriin, josta olivat asiantuntijan mukaan saaneet. Lyhyillä opintojaksoilla juuri kulttuurin edustajan löytämisen olivat useat opiskelijat kokeneet koko osatoteutuksen vaikeimmaksi alueeksi.

”Meillä oli hankaluuksia löytää haastateltavaa, koska kukaan meistä ei tuntenut lähiseudulla asuvaa maahanmuuttajaa. Lähdimme liikkeelle siitä, että teemme työn maasta, josta löydämme vierailijan.”

”Aloitimme työn suunnittelun jo hyvissä ajoin, mutta alku oli vaikea, sillä emme saaneet ketään haastateltavaksi.”

Kuviosta 2 ilmenee, mistä syistä opiskelijat raporttiansa perusteella olivat päätyneet valitsemaansa kulttuuriin. Kaiken kaikkiaan noin kolmasosassa raporttien moniaistisista tiloista valittuun kulttuuriin oli päädytty siitä syystä, että asiantuntija oli löytynyt helposti omasta lähipiiristä. Lähes kolmasosassa tapauksista yhteistyötaho oli ehdottanut jotain kulttuuripiiriä, johon heillä oli ollut joko tarjota tekijät tai vaihtoehtoisesti heillä oli ollut tiedossaan potentiaalisia tekijöitä, joita opiskelijat olivat saaneet innostaa mukaan toimintaan. Noin joka seitsemäs moniaistisessa tilassa esitelty kulttuuri oli tullut valituksi siitä syystä, että kyseinen kulttuuri oli kiinnostanut opiskelijoita, ja he olivat halunneet tuoda tätä kulttuuria esille. Hieman alle kymmenessä prosentissa tapahtumia ehdotus kulttuurista ja edustaja oli tullut Laurea-ammattikorkeakoulun kautta, näiden henkilöiden ollessa yleensä vaihto-opiskelijoita.

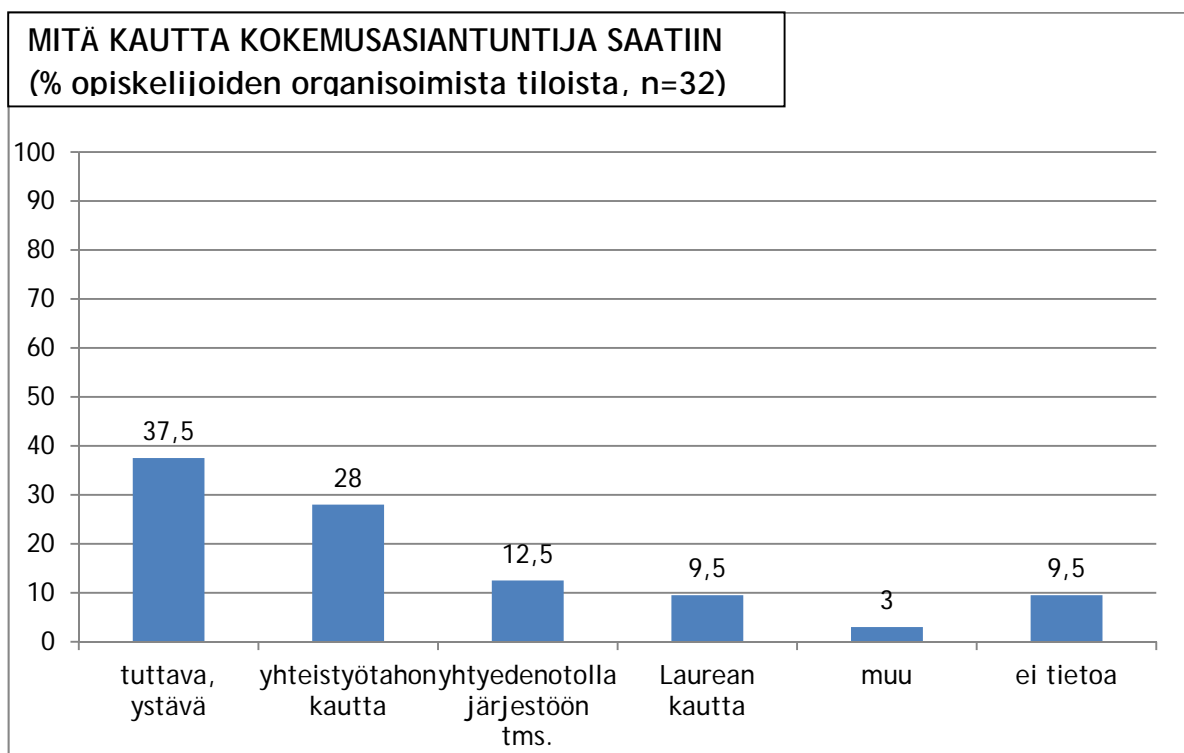
Kuvio 2: Minkä johdosta päädyttiin valittuun kulttuuriin

Huomionarvoista on, että raporteissa esitellyistä tilaprojekteista vain yhdessä (joka kuviossa 2 on luokiteltu luokan ”muu syy” alle) ehdotus esille tuotavasta kulttuurista oli tullut suoraan tietyn kulttuurin edustajilta, toimijoilta, jotka halusivat tehdä omaa kulttuuriaan näkyvä-

mäksi ja auttaa muiden vähemmistökulttuurien sekä valtakulttuurin edustajia saamaan tietoa heidän kulttuuristaan.

9.2.2 Mitä kautta kokemusasiantuntijat tulivat mukaan toimintaan

Suurin osa kulttuurien edustajista raporttien moniaistisissa tiloissa oli opiskelijoiden lähipiiristä. Tämä ei luonnollisesti ole yllättävää, jos kolmasosassa tapauksista valittuun kulttuuriin päädyttiin juuri siitä syystä, että edustaja oli löydettävissä omasta lähipiiristä. Yhteistyötahon kautta kokemusasiantuntija oli saatu vajaassa kolmasosassa tapahtumia ja opiskelijoiden omatoiminen yhteydenotto johonkin järjestöön tai vastaavaan oli ollut hankintametodina noin kahdeksasosassa kerroista. Merkittävän osuuden muodosti myös Laurean kautta saadut edustajat, jotka olivat olleet mukana noin joka kymmenennessä moniaistisessa tilassa asiantuntijoina. Kuviossa 3 on esiteltyä prosentuaalisina osuuksina erilaiset yhteydet, joiden kautta kokemusasiantuntijat oli saatu mukaan toimintaan.

Kuvio 3: Mitä kautta kokemusasiantuntija saatiin mukaan toimintaan

Tuttavat ja lähipiiri olivat merkittävänä lähteenä opiskelijoiden, toimintaan mukaan innostamille kulttuurin edustajille. Lähipiirin ollessa kyseessä voidaan olettaa, että kohtaaminen ja haastattelut luonnistuivat helposti ja että kokemusasiantuntijat olivat myös innolla mukana toteuttamassa hanketta. Yhteistyötahon kautta saatujen edustajien tapauksessa asiantuntijoiden innostuneisuus vaihteli huomattavasti raporttien välillä. Joskus yhden henkilön mukaan lähteminen oli innostanut muitakin tapahtumasta tiedon saaneita aktivoitumaan mukaan pro-

jektia toteuttamaan. Valitettavasti kirjoitusten joukosta löytyi myös tapauksia, joissa yhteistyötahon tarjoamat edustajat eivät olleet innokkaita osallistumaan hankkeeseen, mutta heidän huomiotta jättämänsä henkilöt olisivat olleet.

“The thing that I can’t understand is why the Director of the centre proposed the Kurdish tent, and chose a guy from there to help us with the tent, when he didn’t want to participate the project.”

“Olimme tekemisissä myös projektityöntekijä Loan Thi Tranin kanssa, joka hankkeen aikana muotoutui yhdeksi maahanmuuttajayhteistyökumppaniksi omaa kulttuuriaan esittelemään.”

Asiakaslähtöisyyden toteutumista voidaan pohtia, mikäli lähes jokaisessa projektissa aloite kulttuurin ja edustajan valintaan oli tullut opiskelijoiden, yhteistyötahon tai muun organisaation puolelta, eikä itse kulttuurin edustajilta. Toisaalta uudenlaisen ja vielä tuntemattoman toimintamallin ollessa kyseessä tämä on jossain määrin välttämättömyys niin kauan, kunnes hankkeen tunnettuus lisääntyy. Tästä huolimatta kaikkia mukanaolijoita varmasti palvelisi se, että hankkeen olemassa olevien yhteistyökumppaneiden kanssa kehitettäisiin pitkäjänteistä toimintaa, joka varmistaisi esimerkiksi sen, että Laurea-ammattikorkeakoulun tietyn opintojakson, tietyn vuosikurssin opiskelijat tulisivat joka vuosi tekemään moniaistista tilaa samaan ympäristöön. Tällöin tästä mahdollisuudesta voitaisiin informoida ajoissa niitä henkilöitä, jotka haluaisivat lähteä mukaan toteuttamaan tiloja (esimerkiksi kaupunkien aikuiskoulutuskeskukset, joissa on kursseja maahanmuuttajille).

9.3 Työskentely eri yhteistyötahojen kanssa

Kokemusasiantuntijoiden ja muiden yhteistyökumppanien mukaan lähteminen on yksi vaihe moniaistisen tilan järjestämisen prosessissa. Näiden tahojen mukana pysyminen ja erityisesti innostunut tekeminen toiminnassa eivät välttämättä aina toteudu mielenkiinnon esille tuomisesta huolimatta.

Opiskelijoiden esittelemissä projekteissa oli lähes poikkeuksetta toimittu kokemusasiantuntijoiden lisäksi yhteistyössä myös jonkin organisaation kanssa. Joissakin tapauksissa esille oli noussut suuria eroja näiden eri tason toimijoiden innostuneisuuden välillä: pahimmillaan yhteistyöorganisaatio oli ylhäältä alas suuntautuneella kontrollillaan hankaloittanut halukkaiden ihmisten mahdollisuutta osallistua toimintaan.

9.3.1 Työskentely kokemusasiantuntijoiden kanssa

Tutkittavasta aineistosta kävi ilmi, että ongelmia tilojen suunnittelussa oli ilmennyt senkin jälkeen, kun opiskelijat olivat onnistuneet hankkimaan kokemusasiantuntijan yhteistyökumppaniksi. Vaikka suurin osa mukaan lähteneistä asiantuntijoista oli ollut suurella innolla kehittämässä kulttuuritilaa opiskelijoiden kanssa, joukossa oli myös niitä, joiden mukanaolo oli ollut joko vajavaista tai joiden into oli hiipunut toiminnan edetessä. Joskus innokkainkin yhteistyökumppani oli saattanut perua viime hetkellä tulemisensa asiantuntijana tilaan kohdattavaksi.

”emme osanneet olettaa innokkaan ja auttavaisen tuntuisen kokemusasiantuntijamme peruvan niin yllättäen.”

”Näin ollen jouduimme olemaan koko päivän ilman kokemusasiantuntijan tuomaa näkökulmaa, vaikka se olisi ollut ensisijaisen tärkeä osa aiheen käsittelyä ja moniaistisen teltan ideaa.”

Osa viime hetkien perumisista selittyy varmasti jonkinlaisella rimakauhulla, jos asiantuntija on kokenut itsensä epävarmaksi tai ajatellut tilassa toimimisen epämukavaksi. Näiden tapausten johdosta voisikin ajatella olevan hyödyllistä, mikäli tilaan saataisiin tulemaan tapahtumapäiväksi useampi kuin yksi kulttuurin edustaja. Tätä ajatusta ei tue pelkästään se syy, että yhden edustajan peruessa olisi olemassa varahenkilö, vaan monelle tilaan tuleminen voisi olla helpompaa, mikäli seurana olisi toinenkin kokemusasiantuntija.

Tilaan saapuminen oli ollut joillekin muuten innokkaille yhteistyökumppaneille ainoa ongelma hankkeessa toimiessa, mutta toisten kanssa yhteistoiminnassa oli esiintynyt haasteita jo tilojen suunnitteluvaiheessa. Joissain tapauksissa mukaan lähteneiden alkuinnostuksen katoaminen voi selittyä tilanteilla, joissa ihmiset joutuvat ilmoittamaan halukkuudestaan osallistua tai olla osallistumatta toimintaan. Osatoteutuksissa, joissa opiskelijat ovat menneet esittelemään toimintaa jonkin yhteistyötahon tiloihin, on edustajia rekrytoitu mukaan samassa tilanteessa paikan päällä. Tällöin tavoin toimittaessa on mahdollista, että henkilö saattaa ilmoittaa halukkuutensa lähteä mukaan (joskus ryhmäpaineenkin seurauksena), vaikka hän ei olisi sisäistänyt toiminnan ideaa riittävän hyvin.

”Hetimitapaamisessamme kävi kuitenkin ilmi, ettei opiskelijoille ollut selvää, mihin olivat lupautuneet.”

”Alkuunpääsyä hankaloitti hieman se, ettei hankkeen idea ollut kaikille yhteistyökumppaneille selvä.”

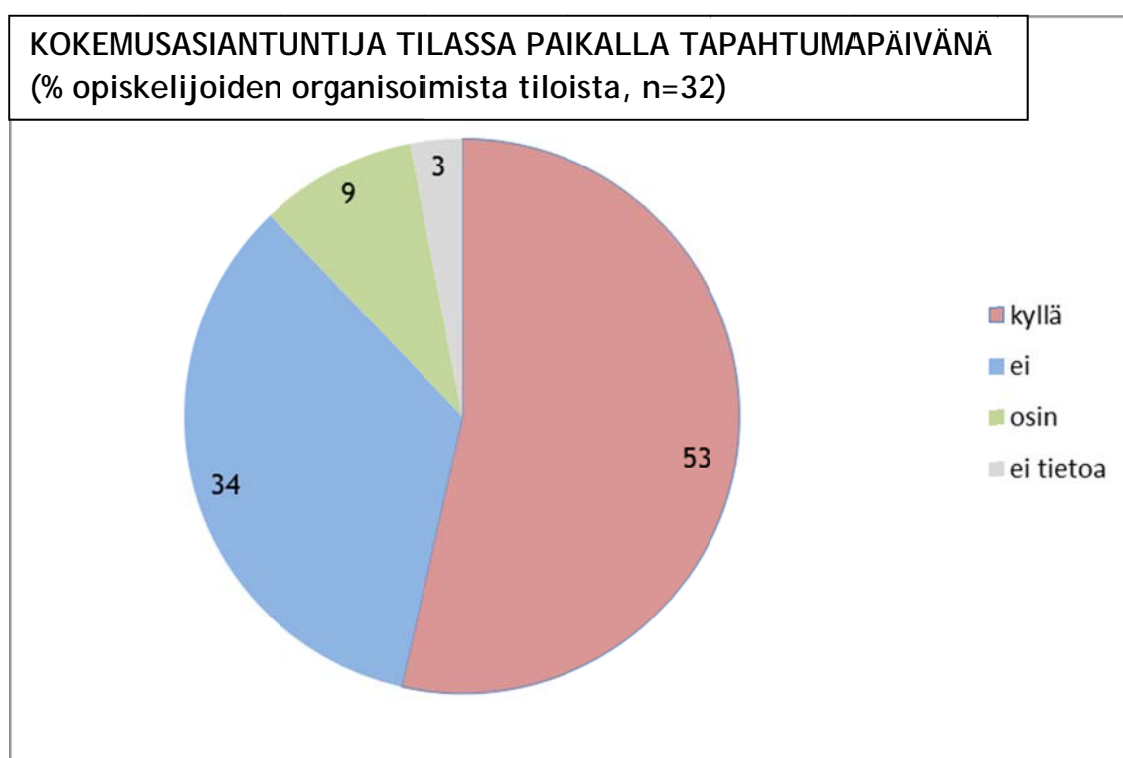
Ongelma korostui toimittaessa yhdessä ihmisten kanssa, joiden kielitaito oli vielä vajavainen:

”Kielitaito ja kommunikaatio olivat jatkuva haaste hankkeessa.”

”oppilaista kaikki eivät vielä osaa suomen kieltä, mikä tuo haasteita kommunikointiin.”

Väärinkäsitysten välttämiseksi ja ”oikeiden” henkilöiden mukaan saamiseksi moniaististen tilojen toteutukselle pitäisi olla varattuna riittävästi aikaa. Edelleen aiemmin mainittu huomio vakituisten yhteistyötahojen kanssa toimimisesta auttaisi asiaa myös, kun yhteistyötahoilla olisi varmuus tulevista tapahtumista jo hyvissä ajoin ennen niiden suunnittelun aloittamista.

Raporteissa kuvattuja tapahtumia kvantitatiivisin menetelmin tarkasteltuna voidaan havaita (kuvio 4) noin joka toisen moniaistisen tilan olleen sellaisen, jossa ainakin yksi kokemusasiatuntija on ollut paikalla vieraita tapaamassa. Merkittävää eroa ei ollut sillä, järjestettiin tapahtuma ammattikorkeakoulun tiloissa vaiko jollain muulla julkisella paikalla. Myöskään se ei vaikuttanut, oliko mukana ollut kulttuurin edustaja opiskelijoiden lähipiiristä vai muuta kautta mukaan tullut.

Kuvio 4: Oliko kokemusasiatuntija tilassa paikalla tapahtumapäivänä

Parissa raportissa oli alleviivattu yhteisön sisällä toimivan innostajan merkitystä yhteistyökumppaneiden inspiroimisessa. Eräässä tapauksessa opiskelijat olivat käyneet kertomassa hankkeesta ja toiminnasta nuorisotalolla, josta oli oma-aloitteisesti otettu yhteyttä hankkeeseen toiveena järjestää moniaistinen tila nuorisotalolle. Nuoret eivät olleet aktivoituneet lähtemään mukaan toimintaan opiskelijoiden kerrottua hankkeesta, mutta maahanmuuttajataustainen työntekijä oli saanut heidät innostumaan ajatuksesta. Lopulta suuri joukko maahanmuuttajataustaisia nuoria oli rakentanut yhdessä nuorisotalon työntekijöiden ja vanhempiensa kanssa moniaistisen tilan, johon kaikki olivat olleet erittäin tyytyväisiä. Ilman yhteisön sisäpuolella toiminutta innostajaa tämä tuskin olisi ollut mahdollista.

Vaikka yhteistyö ei ollut aina yksinkertaista, oli moniaistisissa tiloissa mukana suuri määrä eri kulttuurien edustajia, jotka olivat olleet mukana toiminnassa todella suurella innolla. Näiden ihmisten innostus oli usein tarttunut myös heidän lähipiiriinsä, josta oli tullut mukaan lisää toimijoita ja niitä, jotka olivat halunneet päästä rakentamaan oman kulttuurinsa tilaa seuraavaksi. Moni oli ollut myös valmis panostamaan ajan ja vaivan lisäksi rahaa, jotta he voisivat järjestää tilaan esimerkiksi ruokatarjoilua.

”Vieraanvarainen haastateltavamme halusi lopulta itse käydä ostamassa vierailijoille tarjottavat syötävät, vaikka yritimmekin useampaan otteeseen tiedustella, mitä voisimme tilaisuuteen hankkia sekä korostaa sitä, ettei tarkoituksena ollut, että hän joutuu vastaamaan projektin tarjoilusta.”

”Lisäksi Deqo ehdotti itse, että menisimme yhdessä ostamaan somalialaisia ruokatarvikkeita.”

”Myös Fredin 13-vuotias tytär olisi mahdollisesti halukas osallistumaan tapahtumaan.”

”All the men who came speak English and they were offering their help if we want to build another Kurdish tent.”

”All of them were very eager to prepare the space on a voluntary basis.”

Kokemusasiantuntijoiden lähipiirin innostuminen toiminnasta hankkeiden edetessä muistuttaa ns. sisäpiiristä lähtevän innostamisen tärkeydestä. Ulkopuolinen, jotakin enemmän tai vähemmän virallista tahoja edustava innostaja voi helposti vaikuttaa olevan hierarkkisesti korkeammalla tasolla innostettaviin nähden. Tällöin hänet saatetaan kokea kontrolloijaksi ja määräsvallan edustajaksi, johonka nähden innostettavat ovat alisteisessa asemassa. Tämänkal-

tainen tilanne nostaa varmasti kynnystä lähteä toimintaan mukaan, eivätkä toiminnan lähtökohdatkaan ole silloin sosiokulttuurisen ideologian mukaiset.

Toimintaan mukaan lähtemisen intoa tarkasteltaessa raporteista oli selvästi havaittavissa myös konkreettisten tilojen kokemisen merkitys. Ihmisten vierailtua valmiissa tiloissa toiminnan idea oli avautunut ja konkretisoitunut kielimuureista piittaamatta.

9.3.2 Työskentely yhteistyöorganisaatioiden kanssa

Moniaististen tilojen järjestäminen ei rajoittunut vain hankkeen toimijoiden, Laurean opiskelijoiden ja kokemusasantuntijoiden yhteistyöhön. Useassa osatoteutuksessa mukana oli ollut jokin taho, jonka kautta oli saatu kulttuurin edustajia mukaan tai joka oli tarjonnut tilat moniaistisen tapahtuman toteuttamiselle. Näiden toimijoiden innokkuudella ja halukkuudella toimia yhteistyössä oli suuri merkitys onnistuneiden tilojen järjestämisessä.

”Hetimit ensimmäisestä yhteydenpitokontaktista lähtien, meille tuli sellainen olo, että olemme erittäin tervetulleita kyseiseen paikkaan. Yhteistyökumppanimme oli aidosti kiinnostunut projektistamme...”

Suurimassa osassa opiskelijoiden kirjoituksia yhteistyötahot näyttäytyivät innokkaina toimijoina, jotka pyrkivät omaa työpanostaan mukaan tuomalla luomaan mahdollisimman hyvät edellytykset järjestettävälle tapahtumalle. Opiskelijat olivat kokeneet välillä yllättäväksikin saamansa hyvän vastaanoton ja eri tahojen auttamishalukkuuden.

”Suurlähetystö [Suomen suurlähetystö Nepalissa] innostui tilastamme niin paljon, että halusi tehdä siitä jutun internet-sivuillensa.”

”Yllättäen matkatoimiston työntekijät ehdottivat tuovansa meille lainaksi omia venäläisiä tavaroitaan.”

”Varsinkin kirjaston työntekijät panostivat Nepal-huoneen ulkoiseen asuun, viihtyvyyteen ja organisoivat toimintaa.”

Tilan tarjoavan organisaation aito innostuminen hankkeesta oli erittäin tärkeä tekijä positiivisen ilmapiirin luomisessa. Silloinkin, kun osanottajien lukumäärä oli ollut odotettua vähäisempi tai kulttuurin edustaja oli estynyt tulemaan paikalle tilaan, oli tapahtuma koettu opiskelijoiden toimesta onnistuneeksi, mikäli yhteistyötaho oli ollut kiitollinen opiskelijoiden tekemästä työstä. Vastavuoroisesti niillä kerroilla, kun toinen toimijapuoli ei ollut aktiivisesti

mukana toiminnassa, oli muuten onnistuneesta osatoteutuksesta jäänyt epäonnistunut tunne opiskelijoiden mieliin.

”It was also difficult cooperate with the personal of the ... Centre, because I think they did not understand the purpose of the project and they did not put the things easy for us.”

”Ongelmaksi kuitenkin kehkeytyi tosiasia, että päiväkodin henkilökunta ei ollut innostunut tekemään yhteistyötä vanhempien kanssa.”

Syitä sille, miksi jotkin yhteistyötahot eivät olleet innokkaita tekemään yhteistyötä opiskelijoiden kanssa, ei ole helppo löytää raporttien perusteella. Yksi mahdollisuus on hanketoiminnan ajoittuminen huonoon ja toimipaikan työntekijöiden kannalta kiireiseen ajankohtaan. Toisaalta vähänkään suuremmissa organisaatioissa on olemassa myös riski sille, että yhteistyöstä sopinut henkilö ei saa tietoa tulevasta toiminnasta välittymään muille työntekijöille ja hankkeen parissa työskentelemään päätyneet organisaation ihmiset eivät lopulta ole tietoisia siitä, mistä on kyse ja mikä on heidän osansa projektissa.

Näiden ongelmien olemassaolo muistuttaa siitä, että kokonaisvaltaisesti onnistuneessa tilaprojektissa kaikkien mukana olevien toimijoiden on oltava aidosti innostuneita asiasta. Toisten ihmisten aktivoiminen ja innostaminen on mahdotonta, jos ei itse pysty jakamaan intohimoa käsiteltävänä olevaan aiheeseen.

9.3.3 Yhteistyötahojen oma-aloitteisuus toiminnan järjestämisessä

Kuten aiemmin jo todettiin, Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistinen tila on vielä sikäli huonosti tunnettu, että se rajoittaa erilaisten yhteistyötahojen oma-aloitteisia yhteydenottoja hankkeen toimijoihin. Raporteissa esiin tuli vain yksi tapaus, jossa tilaus toiminnan järjestämiselle oli tullut selvästi talon ulkopuolelta, taholta, joka ei aiemmin ollut ollut toiminnassa millään tavoin mukana.

Kuitenkin mukaan tulleiden toimijoiden innokkuus viedä tietoa tilasta ja toiminnasta eteenpäin, kertoo moniaistisen tilan merkityksestä ja metodin mahdollisuuksista innostaa ihmisiä toimimaan oma-aloitteisesti kulttuurisen tietouden lisääjinä ja avoimen kohtaamisen mahdollistajina. Paikallisella tasolla merkittävä vaikutus olisi varmasti sillä, jos ammattikorkeakoulun toimesta pyrittäisiin luomaan pysyviä yhteistyökumppanuuksia paikallisten toimijoiden kanssa. Tällöin toimintaa voitaisiin juurruttaa alueelle ja tunnettuus lisääntyisi mukana olleiden henkilöiden jakaessa tietoa kokemuksistaan.

9.4 Tilojen ja tapahtumien toteutus

Sosiokulttuurisen innostamisen metodiseen perinteeseen kuuluu vahvasti innostavan toiminnan tapahtuminen siellä, missä ihmiset elävät arkipäiväistä elämäänsä. Sosiaalialan näkökulmasta tämä tarkoittaa työskentelyn viemistä virastojen ja laitosten ulkopuolelle aina silloin, kun se on mahdollista. Innostaminen on myös osallistumista, jossa ihmiset aktiivisesti rakentavat ja muokkaavat ympäristöään ja arkipäiväänsä. (Kurki 2006, 153.)

Aineiston raporteissa esitetyistä moniaistisista tiloista karkeasti noin puolet oli järjestetty Laurea-ammattikorkeakoulun ulkopuolelle, kirjastoihin, kaupunkitapahtumiin, kouluihin, päivätoimintakeskuksiin ynnä muihin vastaaviin. Laurean yksiköihin järjestettyjen tapahtumien etuna oli ollut teknisen toteuttamisen helppous Tikkurilan ja Hyvinkään yksiköissä olevien, moniaistisia tiloja varten rakennettujen tilojen johdosta. Jotkut opiskelijat olivat kuitenkin kokeneet vaivaannuttavaksi kutsua kulttuurin edustajia korkeakoululle, sillä he kokivat olevansa tässä yhteydessä auktoriteettiasemassa ”asiakkaaseensa” nähden ja pelkäsivät leimaavansa kutsumansa ihmisen vain ja ainoastaan maahanmuuttajaksi ja asettavansa hänet näytelyobjektin asemaan tilassa.

9.4.1 Käytännön järjestelyt julkisille paikoille järjestetyissä tiloissa

Suurimassa osassa opiskelijoiden järjestämiä tapahtumia yhteistyö erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa oli ollut toimivaa ja mutkatonta. Moniaistisia tiloja Laurean ulkopuolelle viettäessä opiskelijat olivat saaneet monesti apua tapahtuman järjestämiseen toimitilat tarjonneelta taholta. Erityisesti opiskelijoiden kirjoituksissa keuhuttiin kirjastoissa saatua vastaanottoa.

Hyvästä vastaanotosta ja toimivasta yhteistyöstä huolimatta tapahtumien järjestämiseen Laurean ulkopuolella oli liittynyt myös ongelmia. Yleisimmin raporteissa oli valiteltu moniaistiselle tapahtumalle varattujen tilojen syrjäistä sijaintia ja vaikeaa löydettävyyttä.

”Ikäväksemme huomasimme tilojemme sijaitsevan sen verran syrjässä, ettei monikaan tullut käymään.”

”Teltan haastavasta sijainnista johtuen emme mielestämme onnistuneet siinä, että ihmisiä olisi virrannut ja he olisivat voineet pysähtyä hetkeksi teltalle tutustumaan aiheeseen.”

Useissa tapauksissa moniaistiselle tilalle oli käytännön järjestelyjen takia varattu oma tila (esimerkiksi kokoushuone tai tapahtumasali), joka ei sijainnut ihmisten tavanomaisten kulku-

reittien varrella. Tämän johdosta satunnaisia vierailijoita ei näihin tiloihin ollut tullut muutamaa henkilöä enempää. Hankalan sijainnin lisäksi tilojen kävijämääriä oli todennäköisesti vähentänyt ilmoittelun ja mainonnan puute, jonka useampi opiskelija mainitsi raportissaan.

”... though the advertisement should be improved since it seemed that many people didn’t know about the happenings in the tents.”

”Tila olisi siis tarvinnut paljon enemmän mainostamista etukäteen.”

Mainonta ja ilmoittelu olivat useimmiten rajoittuneet mainoslehtisiin yleisillä ilmoitustauluilla, kirjastoissa ja tapahtuman järjestävän talon seinillä. Joillakin kerroilla (esimerkiksi kaupungin nuorisotoimen järjestämässä tapahtumassa) mainontaa oli ollut myös paikallislehdissä ja kaupungin verkkosivuilla. Ilmoittelun ja mainonnan vaikutusta kävijämääriin ei ole hankkeessa vielä tutkittu.

Laurea-ammattikorkeakoulun ulkopuolella järjestetyissä tapahtumissa moniaistista tilaa varten varatut tilat olivat joskus aiheuttaneet ongelmia myös arkkitehtuurinsa johdosta. Toislaisessa ympäristössä olemisen illuusion sekä tunnelmallisen ja rentouttavan tilan luominen suureen saliin ei ollut opiskelijoiden mukaan ollut helppoa. Vaikka hankkeella onkin tätä tarkoitusta varten käytössään siirrettäviä teltoja, olivat opiskelijat kokeneet avarat ja laajat tilat hankaliksi ottaa haltuun.

”Huomioimme, että tilan olisi saanut hieman kodikkaammaksi, jos se olisi ollut pienempi.”

”Tilan tulee olla myös siinä määrin uskottava ja muusta kouluympäristöstä poikkeava, että sinne astuessa voi kokea jonkinasteisen elämyksen.”

9.4.2 Moniaistisissa tiloissa vierailijat ja keskustelun aikaansaaminen

Kävijöitä moniaistisissa tiloissa oli ollut vaihtelevasti. Yleensä kouluissa toteutetut, vähintään puoliohjatut (tilassa vierailu on kuulunut oppilaiden tai opiskelijoiden päiväohjelmaan) tapahtumat olivat keränneet keskimäärin enemmän vierailijoita kuin täysin avoimet tapahtumat. Kävijämääriä tarkasteltaessa on varmasti mielekkäämpää keskittyä mahdollistuneiden kohtaamisten laatuun, ei määrään, mutta tästä huolimatta olisi tekijöillekin palkitsevampaa, jos tilassa vierailisi enemmän kuin kymmenkunta ihmistä.

Moniaistisen tilan toimintamalli, jossa julkisella paikalla voidaan astua paikalle järjestettyyn epämuodolliseen tilaan kohtaamaan ventovieraita ihmisiä ja keskustelemaan heidän kanssaan,

poikkeaa melko lailla yleisestä suomalaisen kulttuuriin juurtuneesta toimimisen mallista julkisilla paikoilla. Tämän normista poikkeavan käytöksen toteuttaminen ei ollut aina kävijöille helppoa. Varsinkin vaihto-opiskelijoiden kirjoittamissa raporteissa tuotiin esille (aikuisten) kävijöiden ujoutta tiloissa, mutta samaan olivat kiinnittäneet huomiota myös suomalaiset opiskelijat.

”The interaction in the tent was difficult at the beginning, since the visitors were shy and didn’t come, but just passed by.”

”The kids who visited us were not shy at all. ... They really used the space and they really used all of their senses to know the culture we wanted to introduce them.”

”Useasti kävijämäärät ovat olleet suhteellisen vähäisiä, ja silloinkin kun kävijöitä on ollut runsaammin, harva on uskaltanut heittäytymään kunnolla tilan mahdollistamaan elämyksellisyyteen.”

Suuri vaikutus siihen, kuinka kävijät rohkaistuvat keskustelemaan, on tilassa olevilla kokemusasiantuntijoilla ja opiskelijoilla. Erilaiset ihmiset täytyy osata kohdata eri tavoin, ja joskus syvällisempi keskustelu voi alkaa hyvinkin yllättävällä tavalla. Eräässä tapauksessa vanha suomalainen rouva oli tullut hiljaiseen tilaan, muttei ollut uskaltanut puhumaan oikein kenenkään kanssa. Aikansa kaakkoisaasialaisia hedelmiä esitellyttä julistetta katseltuaan tämä rouva oli ottanut kontaktin paikalla olleeseen opiskelijaan ja ihmetellyt torilla friteerattu- ja kevätrullia myyviä aasialaisia. Hetken hiljaisuuden jälkeen rouva oli yhdistänyt kevätrullat karjalanpiirakoihin ja omaan kokemukseensa karjalaisena evakkona. Tämän jälkeen hän oli puhunut pitkään lapsuudestaan Karjalassa ja siitä, kuinka hän oli halunnut jakaa näitä pakolaiskokemuksiaan jonkun ulkopuolisen kanssa. Esimerkki osoittaa, kuinka ns. hiljaisen kommunikoinnin osaaminen voi olla yhtä tärkeässä roolissa moniaistisessa tilassa kuin avoimen keskustelunkin hallitseminen. Keskustelulle ja kohtaamiselle on myös jätettävä tilaa. Usein hiljainen yhdessä tekeminen voi toimia paremmin kuin väkinäinen keskustelu.

”Serhan valmisti halukkaille kahvia, mikä osoittautui hyväksi ideaksi, sillä kahvin valmistelua seuratessaan osa vieraista uskaltanut rupattelemaan vapaammin Serhanin kanssa.”

Myös silloin, kun moniaistisissa tiloissa järjestettiin ohjattua toimintaa, oli ohjaajien psykososiaalinen ja kulttuurisensitiivinen ote erittäin merkittävässä roolissa. Toiset henkilöt olivat kaivanneet kädestä pitelevää ohjausta, toisten toimiessa oma-aloitteisesti.

”Suomalaiset kaipasivat ohjaajan ohjaavan hyvin strukturoidusti, kun taas somalialaiset olivat hyvin itseohjautuvia, vieden keskustelua itsenäisesti eteenpäin haluamaansa suuntaan.”

9.4.3 Avoimen kohtaamisen mahdollistuminen

Opiskelijoiden kirjoituksista kuvastuu, että valtaosa moniaistisissa tiloissa käyneistä vierailijoista oli sellaisia, joita monikulttuurisuus kiinnostaa, ja jotka ovat yleisesti halukkaita jakamaan ajatuksiaan toisenlaisia tapoja omaavien ihmisten kanssa. Täten todennäköisesti vain melko harva tilassa käynyt oli ollut sellainen, jolle toisen kulttuurin edustajan kohtaaminen ja vuorovaikutus hänen kanssaan oli ajatusmalleja muuttava kokemus.

Vähemmistökuultuurien edustajille valtaväestön kohtaaminen tilassa, joka ilmentää omaa, tuttua kulttuuria, oli toiminut usein näitä henkilöitä selvästi voimaannuttavana tekijänä. Tila oli myös rohkaissut monia ottamaan kontaktia valtaväestön edustajiin myös varsinaisen tilan ulkopuolella sekä käyttämään suomen kieltä aiempaa enemmän.

”Tilaa esitelleissä oppilaissa se tila herätti selkeästi innostusta ja ylpeyttä omasta kulttuurista.”

”Se selvästi rohkaisi heitä [maahanmuuttaneita] vuorovaikutukseen kirjaston henkilökunnan kanssa.”

”Fatma oli myös selvästi rohkaistunut puhumaan suomea enemmän.”

”Tapaamisen loppupuolella Buya ja hänen lapsensa tulivat juttelemaan suomeksi musiikkivideoista ja kokemuksistaan. Emme olleet aikaisemmin kuulleet kummankaan puhuvan suomea.”

Raporttien valossa vaikuttaa selvältä, että valtaväestön edustajien osoittama kiinnostus vähemmistöryhmien kulttuuria ja tapoja kohtaan toimi myös vastavuoroisesti, jolloin vähemmistökuultuurien edustajille oli tullut halu oppia ymmärtämään paremmin valtaväestön tapoja. Moniaistinen tila oli siis mahdollistanut aidosti tasa-arvoisen kohtaamisen erilaisten ihmisten välillä.

Ongelmia kohtaamistilanteissa ei ollut ilmennyt, jos jätetään huomioimatta kieliongelmat, joita joskus oli esiintynyt henkilöiden välillä. Varsinaisesti ainoaksi esteeksi eri ihmisryhmien kohtaamiselle moniaistisessa tilassa muodostui näin ollen tilanteet, joissa kulttuurin edustajaa ei saatu tapahtumaan paikalle. Toisaalta joissain tapauksissa edustajan puuttuminen oli

saattanut mahdollistaa tilaan tulemisen sellaisille ihmisille, joita aihe oli kiinnostanut, mutta jotka eivät ujoutensa puolesta olisi uskaltaneet tulla intiimiin tilaan, jossa olisi väistämättä joutunut kontaktiin vieraan kulttuurin edustajan kanssa.

10 Opiskelijoiden kokemat haasteet tilojen toteuttamisessa

Käytännön järjestelyihin ja toteutukseen liittyneet ongelmat olivat merkittävimmissä osassa opiskelijoiden ylöskirjaamista haasteista tilojen ja tapahtumien järjestämisessä. Kirjoittajat olivat huomioineet silti myös seikkoja, joiden potentiaalinen ongelmallisuus löytyy syvemmältä toiminnan perusteista. Kohtaamisen keskittyessä korostetusti henkilön kulttuuriseen taustaan on riskinä, ettei ihmistä kohdata kokonaisvaltaisena yksilönä, vaan ainoastaan kulttuurinsa edustajana. Ihmisen näkeminen pelkkänä kulttuurinsa edustajana ja ilmentäjänä taas voi viedä pohjaa tasa-arvoiselta kohtaamiselta ja estää henkilön arvostamisen yksilöllisenä toimijana.

Jotkin opiskelijat olivat kokeneet riskin myös siinä, että kulttuuritilat nimenomaan alleviivaavat stereotypioita ja vahvistavat niitä. Tämän johdosta tiloja tulisikin esitellä aina yksittäisten ihmisten näkemyksinä omasta kulttuuristaan, ei neutraaleina faktoina kulttuurin syvimmästä olemuksesta. Toisaalta on muistettava myös se, että kulttuuristen yleistystenkin tekeminen on tarpeellista ja jopa välttämätöntä, sillä kukaan ei kykene rakentamaan minuuttaan tai toimimaan täysin individualistisesti ympäröivästä kulttuurista irrallisena toimijana (Korhonen 2013, 60).

Aineistoa läpikäydessäni päädyin vertailemaan opiskelijoiden, tiloja järjestäessään kokemia resurssiongelmia sen kautta, oliko projektissa aikaansaattava tila tarkoitus järjestää Laureaammattikorkeakoulussa vaiko jossain korkeakoulun ulkopuolella käytettäväksi. Päädyin tähän jakoon siitä syystä, että kirjoitusten perusteella resurssiongelmiin kokeminen oli ollut huomattavasti yleisempää silloin, kun tiloja oli viety Laureaan ulkopuolelle. Tekemäni tarkastelun perusteella ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöstä siitä, että resurssiongelmiin kokeminen liittyy nimenomaan siihen, minne tila järjestetään. Suuri merkitys oli todennäköisesti ollut myös sillä, minkälaiseen opintojaksoon moniaistisen tilan järjestämisen projekti liittyi. Toisilla opintojaksoilla tilojen järjestäminen oli liittynyt suurempaan hanketyöskentelykokonaisuuteen, kun taas toisilla kyseessä oli ollut pienimuotoinen projekti ilman laajempaa yhteistyöverkostoa. Usein juuri pienimuotoiset projektit oli järjestetty oman korkeakoulun sisällä, eikä näissä yhteyksissä välttämättä koettu resurssiongelmia yhtä merkittävinä kuin laajoja projekteja tehtäessä.

10.1 Rahan, ajan ja kulttuurien edustajien puute

Kolme seikkaa nousi selvästi esille opiskelijoiden pohtiessa kirjoituksissaan haasteita, joita he olivat kohdanneet organisoidessaan moniaistisia tiloja: raha, aika ja kokemusasiantuntijat. Moniaistisen tilan saamasta rahoituksesta huolimatta yksittäisten, opiskelijoiden järjestämien tilojen budjetti oli ollut kautta linjan minimaalinen. Laurean ulkopuolelle järjestetyissä tiloissa opiskelijoiden saama taloudellinen tuki kattoi yleensä vain matkakulut. Ylimääräisiin tarvehankintoihin ei rahaa ollut, mutta jotkin opiskelijat olivat tulleet hanketta vastaan maksamaan itse tapahtumaa varten tekemänsä pienet hankinnat.

”Aistien - hankkeen rahoitus ei kata kuin murto-osan aiheutuneista kuluista. Meillä oli kuitenkin mahdollisuus ylittää budjetti eli osallistua itse kulujen kattamiseen.”

”Hankkeen budjetti oli aivan liian pieni, koska hankkeemme oli jakautunut kolmeen pienryhmään ja summa, joka jäi jokaiselle ryhmälle, oli noin kuusi euroa. Budjettimme meni reilusti yli.”

Opiskelijat olivat kokeneet taloudellisen tuen riittämättömyyden joskus tuskastuttavana, sillä heidän kokemuksensa mukaan tämä oli rajoittanut heidän mahdollisuuksiaan luoda uskottava ja toimiva tila. Erityisen selvästi matala budjetti oli vaivannut opiskelijoita silloin, kun tapahtuma järjestettiin Laurean ulkopuolella. Oman talon väelle tiloja tehdessä eräänlainen kotikutoisuus ei haitannut, mutta esimerkiksi kouluihin ja kirjastoihin tilaa viedessä opiskelijat olivat toivoneet voivansa tehdä siitä mahdollisimman näyttävän. Jotkut opiskelijat myös pelkäsivät pettävänsä esiteltävän kulttuurin edustajien odotukset, mikäli he joutuisivat jättämään joitain osa-alueita toteuttamatta rahanpuutteen johdosta.

”minimaalisen budjetin takia osa perustoteutuksestakin jäi jo toteuttamatta”

”Budjettimme on rajallinen, joten joudumme käyttämään runsaasti mielikuvitusta rakentaessamme kohtalaisen laajaan kirjastohuoneeseen sellaista moniaistista tilaa, joka tekee vaikutuksen ja jakaa tietoa näyttämättä teennäiseltä.”

”We had... almost nothing to make Kurdish environment. I was afraid because I didn't want to hurt the visitors.”

”Isommalla budjetilla olisimme saaneet loihdittua paremmin alkuperäistä ja asiantuntijoiden näkemystä vastaavan tilan.”

Vaikka moniaististen tilojen toteutuksessa oli yleisesti käytetty kokemusasiantuntijoilta ja muilta yhteistyökumppaneilta lainaan saatuja materiaaleja, oli pieni budjetti verottanut tilojen kokonaisvaltaisuutta, kun joitakin aisteja (useimmiten maku- ja hajuaisti) oli jouduttu jättämään toteutuksesta pois.

Aikataulutuksen vaikeus ja ajan riittämättömyys ilmeni myös haasteena monissa opiskelijoiden kirjoituksissa. Laajemmissa toteutuksissa mukana olevia yhteistyökumppaneita oli ollut useita ja kaikkien toimijoiden saaminen samaan paikkaan samaan aikaan oli ollut vaikeaa. Moniaistiset tapahtumat oli usein aikataulutettu opiskelijoiden opintojaksojen mukaan ja tämän seurauksena tapahtumien järjestelyssä oli opiskelijoiden mielestä liian kiireinen aikataulu: aikaa ei ollut varattu riittävästi kunnollisen yhteistyön syntymiselle.

”Yhteyshenkilömme aikataulujen vuoksi emme ole pystyneet tapaamaan häntä kuin kahtena kertana.”

”Due to the shortage of time it was not clear until few days before the happening whether the team would be able to organize the event, but they really wanted to do it.”

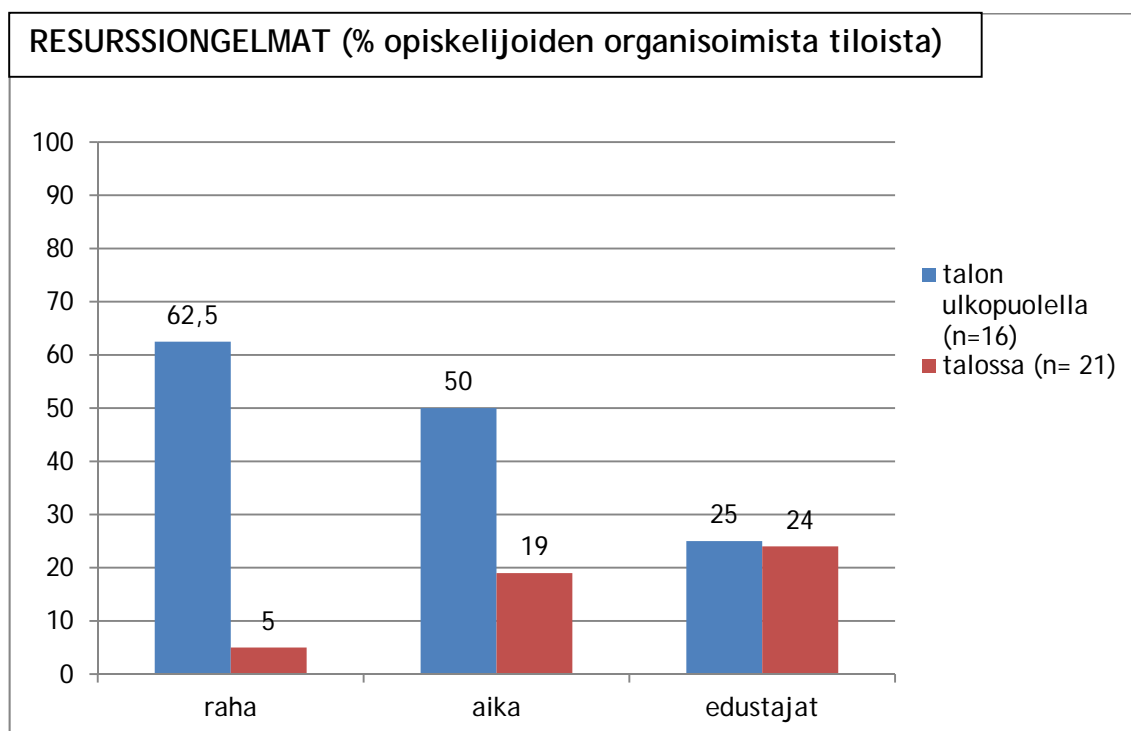
”Tässä vaiheessa huomasimme, kuinka paljon aikaa vaatii, kun luottamusta pikkuhiljaa syntyy.”

Myös ajan riittävyyttä käsiteltäessä oli havaittavissa, että ajan puute oli näyttäytynyt ongelmana erityisesti niille opiskelijaryhmille, jotka järjestivät tapahtumia Laurea-ammattikorkeakoulun ulkopuolelle. Tämäkin voi osittain selittyä sillä, että ulkopuolisille tahoille tapahtumia järjestettäessä pyrkimys saada mahdollisimman hyvä lopputulos aikaan oli kova. Toisaalta juuri yhteistyötoimijoiden suuri määrä oli todennäköisesti merkittävin syy sille, miksi näissä toteutuksissa opiskelijat kokivat toiminnalle varatun ajan liian lyhyeksi.

Tiukka aikataulu oli joskus ongelma myös silloin, kun opiskelijat yrittivät rakentaa yhteyksiä eri kulttuurien edustajiin. Kokemusasiantuntijoiden löytäminen oli tosin osoittautunut ongelmaksi joillekin ryhmille käytettävissä olevasta ajasta riippumatta. Henkilökohtaisten kontaktien merkitys oli suuri vähemmistökulttuurien edustajien mukaan saamisessa.

Määrällisesti raporteissa kuvattuja osatoteutuksia tarkasteltaessa (kuvio 5) yleisimmäksi opiskelijoiden kokemaksi haasteeksi tilojen järjestämisessä Laurean ulkopuolella voidaan todeta rahan riittävyys, jonka mainitsi ongelmaksi omassa projektissaan hieman yli 60 prosenttia kirjoittajista. Ajan riittävyyden oli kokenut ongelmaksi noin joka toinen Laurean ulkopuolelle

moniaistista tilaa järjestäneistä opiskelijoista. Vastaavasti Laurean tiloissa järjestetyissä moniaistisissa tapahtumissa rahan riittämättömyyden koki haasteeksi vain noin viisi prosenttia opiskelijoista. Ajan riittävyys oli ollut ongelma noin viidesosalle. Riippumatta siitä järjestettiinkö tapahtuma Laurea-ammattikorkeakoulussa vaiko sen ulkopuolella, noin neljäsosa opiskelijoista oli kokenut ongelmaksi kokemusasiantuntijoiden löytämisen ja mukaan saamisen. Kuvion aineiston muodostavat luvun 9 kuvioiden aineiston lisäksi ne harjoitteluraportit, joissa oli kuvattu tilojen järjestämiseen liittyvää problematiikkaa esimerkkien avulla.

Kuvio 5: Opiskelijoiden kokemat resurssiongelmat moniaistisia tiloja järjestettäessä

10.2 Muut haasteet tilojen toteuttamisessa

Muina haasteina tiloja toteuttamisessa opiskelijat olivat maininneet muun muassa autenttisen materiaalin saamisen vaikeuden käytettävissä olevasta rahamäärästä huolimatta. Useiden kulttuuriryhmien pienuus ja hajanaisuus ympäri Suomen vaikuttaa siihen, ettei esimerkiksi etnisiä elintarvikkeita myyviä liikkeitä ole Suomessa paljoa ja joitakin elintarvikkeita, joita on saatavilla mm. muissa Pohjoismaissa, ei ole mahdollista saada ollenkaan. Joillekin yhteistyökumppaneille tämä oli muodostunut kynnyskysymykseksi toimintaan osallistumiselle: kun mielessä kuviteltua, autenttista kulttuuritilaa ei ole mahdollista luoda, ei ole halua rakentaa tilaa, joka esittelisi kulttuuria vajavaisesti.

Toinen esille nostettu huomio liittyi tilojen yleistävyyteen. Esimerkiksi vaihto-opiskelijat, jotka olivat rakentaneet omaa kulttuuriaan esittelevän tilan, huomasivat, että tiloihin liittyi

voimakas stereotyyppisten näkemysten esilletuomisen riski, vaikka rakentajat olisivat yrittäneetkin välttää sortumasta sellaiseen. Toisekseen vaikkapa saksalaiseksi tilaksi esitelty kulttuuriympäristö voi olla saksalainen vain Pohjois-Saksassa asuvan mielestä; Baijerin alueelta kotoisin olevan näkemys Saksasta ja saksalaisesta kulttuurista voi olla tyystin toisenlainen.

”We tried to show the most popular motives of Hungary but I realized how stereotyped views we have about our own country. Maybe it wasn’t visible for the visitors. I am not sure if it is a good way to show Hungary.”

”In the discussions about the home country we discovered that we all came from different regions and states of Germany and therefore had quite different experiences.”

”Etniseen tai kansalliseen itseymmärrykseen kuuluvat stereotyyppiset sisällöt (esim. suomalainen sauna-sisu-Sibelius) eivät tässä työssä kannu pitkälle.”

10.3 Haasteiden muuttaminen voimavaraksi

Erityisesti tilojen teknistä toteutusta ja suunnittelua kuvanneet osat opiskelijoiden raporteissa olivat varsin resurssikeskeisiä. Suuressa osassa kirjoituksia oli pohdittu sitä, mihin annetut ja olemassa olevat tarpeet ja varat riittävät ja minkälaisen budjetin autenttisen ympäristön luominen vaatisi. Lähtökohtana oli siis ensisijaisesti ollut visuaalisesti vaikuttavan tilan aikaansaaminen ja vasta sen jälkeen siellä tapahtuvan kohtaamisen mahdollistaminen. Kuitenkin itse tapahtuman toteutusvaiheessa oli usein havaittu, että aito ja välitön kohtaaminen syntyi hyvin yksinkertaisten asioiden, ei teknisesti yliveraisen ympäristön, edesauttamana.

On kenties outoa väittää, että vähäiset resurssit voisikin nähdä haasteen sijaan voimavarana, mutta juuri olematon budjetti voisi inspiroida tekijät lähestymään aihetta nimenomaan vuorovaikutuksen ja kohtaamisen edellytysten lähtökohdista. Yksinkertaisempi ympäristö voi antaa keskustelulle enemmän tilaa kuin viimeisen päälle tyyliteltyyn ”näyttelyyn” tutustuminen. Olisi myös kenties aivan tervettä joskus kääntää pääläelleen vakiintunut käytäntö lähestyä kaikkia ongelmia ja mahdollisuuksia resurssi- ja ongelmakeskeisesti.

Tämänkaltainen lähestymistapa voisi häivyttää myös kontrolloija-kontrolloitava-asetelmaa, sillä vaikka asiantuntijoilla on tiloissa ollut käytännössä vapaat kädet toteuttaa itseään, ovat he kuitenkin olleet lähes poikkeuksetta resurssien saajan roolissa ja näin ollen ainakin jollain tasolla alisteisessa asemassa resurssien tarjoajaan nähden. Tapahtumien toteuttajien tulisi myös muistaa, että mitä pienemmillä budjeteilla tiloja pystytään järjestämään, sitä helpommin mallia voidaan levittää ja kohtaamisympäristöjä toteuttaa.

11 Onnistumisen kokemuksia moniaistisissa tiloissa

Edellisessä kappaleessa läpikäydyistä, opiskelijoiden kokemista haasteista huolimatta kokemukset tilaprojekteista kokonaisuuksina olivat olleet valtaosakseen positiivisia. Resurssien puute ei ollut vaikuttanut kohtaamisen onnistumiseen ja suurimmaksi osaksi varsinaiset tapahtumat olivat olleet onnistuneempia, kuin mitä opiskelijat olivat tilan suunnitteluvaiheessa uskaltaneet odottaa.

Tiloissa tapahtunut herkistyminen toisen ihmisen aitoon kuuntelemiseen ilmeni raporteissa, joissa oli nostettu esiin näennäisen vähäpätöisiltä vaikuttaneita seikkoja, jotka kuitenkin olivat olleet hyvin merkityksellisiä sillä hetkellä tilassa olleille ihmisille. Edelleen tämä korostaa sitä, että aito kohtaaminen ei ollut resursseista riippuvaista sillä tavoin, kuin monet tilan rakentajat olivat aluksi pelänneet.

11.1 Innostamista ja innostumista vähemmistökulttuurien edustajien kokemana

Olen jo tässä opinnäytetyössä joissain kohdin tuonut esiin sosiokulttuurisen innostamisen kokemuksia opiskelijoiden järjestämässä moniaistisissa tiloissa. Vähemmistökulttuurien edustajat olivat tilassa toimittuaan rohkaistuneet käyttämään laajemmin suomen kieltä ja uskaltaneet ottamaan enemmän kontaktia valtaväestön edustajiin arkielämässään. Oman kulttuurin esitleminen ja siitä puhuminen oli lisännyt positiivista ylpeydetunnetta edustajien omista juurista ja vahvistanut heidän kokemustaan siitä, että oma kulttuuri tuo rikastuttavan lisän suomalaiseen yhteiskuntaan. Joskus moniaistisen tilan rakentaminen ja ihmisten kohtaaminen tilassa oli herättänyt uudelleen – maahan muuttamisen jälkeen taka-alalle jääneen – halun ylläpitää omaa kulttuuria.

”Oma kulttuuri-identiteetti oli ollut kateissa Suomeen muuton jälkeen ja nyt tuntuu taas siltä, että omasta kulttuuristaan on ylpeä, vaikka ei kotimaassaan enää asu.”

”He kertoivat tilanneensa Kiinassa asuvien sukulaistensa kautta kiinalaista tavaraa omaan kotiinsa omaksi ilokseen.” [tilassa toimimisen innoittamana]

Moniaistisen tilan rakentaminen oli toiminut myös sukupolvia toisiinsa lähentävänä metodina. Erityisen merkittävää sukupolvien välisen yhteisymmärryksen ylläpitäminen oli niiden maahanmuuttajien keskuudessa, joissa vanhempi polvi (isät, äidit) on tullut maahan aikuisiällä ja nuorempi polvi (lapset) on Suomessa vietetyn lapsuuden johdosta kiinnittynyt valtakulttuurin

tiivimmin. Vanhan kotimaan kulttuuriin kuuluvien toimien yhdessä harjoittaminen vanhempien ja lasten välillä näyttäytyi voimaannuttavana elementtinä erityisesti aikuisille.

”... näin ilokseni, kuinka vanhemmat afgaaninaiset opettivat ylpeinä nuoremmalle sukupolvelle kuinka perinteinen olohuone sohvineen rakennetaan.”

”He myös halusivat, että heistä otetaan valokuvia sohvalla istuen sekä yksin ompelemassa pitsiä että lastensa rinnalla polttamassa vesipiippua.”

Huomionarvoista on myös, että vaikka vanhemmat ylläpitäisivät kulttuuria kotonaan, vaikuttaisi kulttuuristen tapojen siirtämisestä omille lapsille tulevan paljon merkityksellisempää silloin, kun toimintaa voidaan harjoittaa julkisesti, näkyvällä paikalla. Keskustelin itse kerran yhtä moniaistista tilaa rakentaessa teini-ikäisen maahanmuuttajanuoren kanssa, joka vanhempiensa innostunutta toimimista tilassa seuratessaan totesi minulle, kuinka he ovat niin onnellisia siitä, että saavat tuoda tapansa ja kotinsa tänne, kaikkien nähtäville.

Oman kulttuuri-identiteetin vahvistumisen ohella moniaistinen tila oli luonut hyvät edellytykset tietouden levittämiselle omasta kulttuurista. Halu lisätä valtaväestön, kuten myös muita vähemmistökuultuureita edustavien ihmisten tietoisuutta omista tavoista ja käytännöistä, oli hyvin suuri valtaosalla tiloja tekemässä olleista henkilöistä. Inspiroiva ympäristö oli saanut innostettua kulttuurin edustajia jakamaan kokemuksiaan ja tietouttaan silloinkin, kun nämä eivät olleet alun perin olleet innokkaita toimimaan aktiivisesti tapahtumapäivän tilassa.

”Suomalaiset tai muut maahanmuuttajat eivät tunne burmalaisia. Kukaan ei tunne, kukaan ei tiedä missä meidän maa on. ... Tulin tänne koska haluan kertoa itsestäni ja kulttuurista sekä juhlista esimerkiksi miten käytetään sellaista juhlapukua. Myös ruoka on erilaista. Mä haluan näyttää teille.”

”Me haluamme keskustella enemmän suomalaisten kanssa ja kertoa mitä meillä on kulttuurissa. Haluamme, että meillä on mahdollisuus eli tapaaminen, se väline.”

”Lisäksi eräs Orvokki-seuran jäsen, joka vieraili tilassa, innostui kertomaan esi-neistä ja sukujuuristaan ihmisille, jotka sinä hetkenä olivat tilassa, vaikka hän ei aluksi halunnut tulla tilaan kertomaan mitään. Kyseinen jäsen näytti olevan myös hyvin ylpeä taustastaan kertoessaan elämästään.”

”Muiden esimerkin nähtyään, myös aiemmin kuvaamisesta kieltäytyneet asiakkaat halusivat tulla kuvatuksi mieliesineensä kanssa.”

Toimiminen moniaistisessa tilassa oman kulttuurinsa edustajana oli antanut maahanmuuttajille arvokkaita hyväksytyksi tulemisen ja arvostuksen saamisen kokemuksia. Esimerkiksi kirjastoihin rakennetut tilat olivat viestineet siitä, että yhteiskunta haluaa mahdollistaa vähemmistökuulttuurien näkymisen julkisella paikalla ja haluaa antaa tilaa näiden kulttuurien edustajien äänelle. Tasa-arvoinen kohtaaminen valtaväestön kanssa ja mahdollisuus esitellä omaa kulttuuria oli innostanut maahanmuuttajia oppimaan lisää myös suomalaisesta kulttuurista ja tavoista.

”Jos ei osaa kirjoittaa eikä lukea, voi syrjäytyä. Minä en osaa. Kunnioitan teitä, koska olette kiinnostuneita meistä.”

”...vanhukset kokivat että heidän kulttuuriaan arvostettiin ja että heitä pidettiin tärkeinä.”

”Haluamme tietää mitä suomalainen kulttuuri on, se on erilainen kuin meidän kulttuuri, tosi eri.”

Erään opinnäytetyön puitteissa moniaistinen tila oli viety helsinkiläiseen palvelukeskukseen, jossa vieraili päivittäin sekä syntyperäisesti suomalaisia että maahan muuttaneita, erityisesti somalialaisia, vanhuksia. Eri kulttuuriryhmien välinen vuorovaikutus oli ollut keskuksessa vähäistä ja moniaistisessa tilassa järjestettävän ryhmätoiminnan keinoin palvelukeskuksen työntekijät toivoivat voivansa vaikuttaa tilanteeseen. Toiminta oli onnistunut tässä tapauksessa erinomaisesti. Somalialaisten ja suomalaisten ikäihmisten välit olivat lähentyneet, monikulttuurisen ryhmätoiminnan suosio oli kasvanut ja erilaisia monikulttuurisia ryhmiä oli perustettu asiakkaiden toivomuksesta.

”Toisen ohjauksen aikana somalialaisten ryhmässä oli herännyt toive, että jokaisella kerralla he oppisivat viisi uutta sanaa suomea.”

”Loppuhaastattelussa tuli esille että sekä suomalaiset että somalialaiset toivoivat yhteistä toimintaa jatkossa.”

Suomalaiset asiakkaat olivat kaivanneet toiminnan jälkeen somalialaisia osallistumaan mm. käsityöryhmiin, joissa he voisivat tuoda muille ryhmäläisille tietoutta somalialaisesta käsityöperinteestä. Iäkkäät somalialaiset taas olivat ottaneet toiminnan jälkeen osaa monikulttuuriin liikuntaryhmiin, joissa oli mukana myös miehiä. Ennen moniaistista toimintaa he eivät olleet nähin ryhmiin osallistuneet.

Palvelukeskuksen kanssa järjestetyt tapahtumat osoittavat, että huolellisesti organisoitu tila voi lyhyenkin toimintajakson jälkeen jättää pysyvän positiivisen vaikutuksen toimipaikalle. Ihmemetodi tila ei tietenkään silti ole, vaan toiminnasta saadut hyödyt on osattava valjastaa käyttöön ja syntynyttä hyvää ilmapiiriä on tuettava aktiivisesti, jotta ihmiset saadaan innostumaan erilaisten toimintojen oma-aloitteisesta ylläpitämisestä.

11.2 Innostamista ja innostumista opiskelijoiden kokemana

Innostamisen kokemukset eivät rajoittuneet moniaistisissa tiloissa vain kokemusasiantuntijoihin tai vierailijoihin. Myös mukana olleet opiskelijat olivat kokeneet samoja positiivisia kokemuksia niin tiloja tehdessään kuin niissä ollessaan. Ulkomaisille vaihto-opiskelijoille tila oli tarjonnut oman kulttuurin esille tuomisen lisäksi mahdollisuuden päästä aitoon asiakaskontaktiin vieraassa maassa ja erilaisessa sosiaalialan toimintaympäristössä. Joillakin työskentely hankkeessa oli edesauttanut kykyä tarkastella kriittisesti kotimaassa tutuksi tulleita toimintatapoja sosiaalialan työssä. Hankkeen toiminnan ja ajattelumallin hyödyistä vakuuttuneet olivat halukkaita viemään saamiaan vaikutteita mukanaan kotimaahansa.

“Anyway it was a very successful experience and I think I will come back to Spain with other way of thinking and maybe I will be able to develop different projects where I can show the best part of immigrants, something totally different to the our way understanding about integration.”

Jotkut opiskelijat olivat kokeneet oman kulttuuri-identiteettinsä vahvistuneen, kun he olivat suunnitelleet moniaistisia tiloja muita kulttuureita edustavien ihmisten kanssa. Omien juurten ja suomalaisen kulttuurin arvostus oli lisääntynyt opiskelijoiden viettäessä aikaa moniaistisissa kulttuuritiloissa. Tämä ei kuitenkaan ollut vähentänyt heidän osoittamaansa arvostusta ja ymmärrystä muita kulttuureita kohtaan, vaan reaktio oli ollut samansuuntainen niiden vähemmistökulttuureita edustavien maahanmuuttajien kanssa, jotka olivat omaa kulttuuria esitellessään inspiroituneet lisäämään tietouttaan suomalaisista tavoista.

“Tilaan orientoitui lähes huomaamattaan ja samalla oppi lähes huomaamattaan erilaisia asioita kiinalaisesta kulttuurista ja siihen liittyvistä tavoista. Samalla oppi myös arvostamaan omaa kulttuuria eri tavalla.”

“Olen yllätyksekseni huomannut olevani positiivisella tavalla ylpeä suomalaisuudestani ja olen mielestäni oppinut tuomaan sitä esiin myös samalla kuitenkin osoittaen hyväksyntää muiden taustoja ja kulttuureita kohtaan.”

Suomalaiset opiskelijat olivat rakentaneet muutaman kerran myös suomalaisen moniaistisen tilan. Jokaisella kerralla opiskelijat olivat päätyneet rakentamaan nimenomaan kesäistä Suomea ilmentävän tilan. Suomalaiset tilat olivat saaneet usein suuren suosion erityisesti suomalaisten vieraiden keskuudessa. Eräs vaihto-opiskelija, joka oli jo tottunut useille suomalaisille tyypilliseen, hieman hiljaiseen ja varautuneeseen käytökseen, oli hämmästellyt sitä muutosta mielentilassa, jonka suomalaisessa tilassa oleilu oli monelle suomalaiselle aiheuttanut.

”But what was most important and special of the space and gave the most impressive impression was the “native” students who conquered the space and as soon as entering the space behaved so differently from the normal routine. This made the space so meaningful: seeing the Finnish students starting conversations, laughing, relaxing in the picnic area. It felt like a transformation to another place and made the visitor notice the meaning of summer in Finland, while actually outside streets were still filled with mountains of snow.”

Kokemus osoittaa, ettei moniaististen kulttuuritilojen vaikuttavuus rajoitu vain vähemmistö-kulttuureita edustavien tilojen luomiseen valtakulttuurin hallitseman arkipäivän keskelle. Vaikka tila edustaisi valtakulttuurin maisemaa valtakulttuurin keskellä, antaa se ihmisille tilaisuuden heittäytyä hetkeksi ”satuun”, arkipäivän vaikutusvallan ulkopuolelle, ja näin ollen mahdollisuuden aivan toisenlaiselle kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle. Suomalaisia tiloja julkisille paikoille viemällä voitaisiin kenties myös vaikuttaa niitä ennakkoluuloja omaavien ihmisten asenteisiin, joiden näkemyksissä kaikki kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurista moniarvoisuutta tukeva toiminta keskittyy aina vähemmistökulttuureihin ja niiden esilletuomiseen.

12 Johtopäätökset ja pohdintaa tutkimuksen tuloksista

Käytin opinnäytetyötäni varten läpikäymäni aineiston analysoinnissa lähtökohtaisesti teorialähtöisen sisällönanalyysin metodologiaa. Huomasin kuitenkin opinnäytetyöni tutkimusosuutta kirjoittaessani, että olen useasti lähestynyt aiheitani aineistolähtöisyyden keinoin. Hankkeeseen raportteja kirjoittaneita opiskelijoita ei ollut erikseen ohjeistettu tarkastelemaan tehtyjen projektien toteutusta sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta. Näin ollen suuressa osassa raportteja kokemukset sosiokulttuurisen innostamisen onnistumisesta täytyi etsiä ns. rivien välistä. Toisaalta tämä oli myös etu opinnäytetyöni kannalta, sillä nyt esille nousseet sosiokulttuurisen innostamisen teemat olivat olleet tärkeässä roolissa opiskelijoiden projekteissa silloin, kun niistä oli kirjoitettu. Opiskelijat eivät siis olleet tuoneet tiettyjä asioita esille raporteissaan vain siksi, että heidän olisi ohjeistuksen johdosta tullut näin toimia.

Sosiokulttuurinen innostuminen ja innostaminen näyttäytyivät kirjoitusten valossa herkkänä prosessina, jonka onnistuminen edellyttää oikeanlaisen ilmapiirin olemassaoloa tai syntymis-

tä. Onnistuneissa projekteissa yhdistyivät työntekijöiden (opiskelijoiden) ja kokemusasiantuntijoiden intohimo tehtävään työhön, tasavertaisen asiakas-työntekijäsuhteen syntyminen sekä aito halu vaikuttaa asioihin omalla toiminnalla. Pienikin särö jollakin edellä mainituista osa-alueista aiheutti käytännössä aina innostumisen edellytysten katoamisen, jolloin projekteista tuli pelkkää tekemistä ilman syvällisempää merkitystä.

12.1 Moniaistinen tila integraatiota tukevana toimintana

Opiskelijoiden raporteissa esille tuotujen huomioiden mukaan moniaististen tilojen järjestäminen edesauttaa maahanmuuttajien oman kulttuurin ylläpitämistä, auttaa siirtämään kulttuurista tietoutta sukupolvien yli ja parantaa kulttuurista itsetuntoa. Tilojen järjestäminen ja niissä toimiminen oli myös auttanut maahanmuuttajia saamaan kontakteja kantasuomalaiseen valtaväestöön ja rohkaissut heitä käyttämään enemmän suomen kieltä. Yhteiskunnallisen integroitumisen kannalta ajateltuna syntyperäisten suomalaisten kohtaaminen ja heidän kanssaan suomen kielen käyttäminen edesauttaa integroitumista erityisesti kontaktitasolla. Luonnollisesti jokainen kulttuurilliset rajat ylittävä kontakti edistää myös kulttuurin omaksumista ja kulttuuriin identifioitumista sikäli, kun yksilöillä on näihin henkilökohtaista halukkuutta. Silti mieleen nousee kysymys, kuinka pitkälle integroitumista voi edistää vain omaa vähemmistökulttuuria esitteleviin tiloihin osallistumalla.

Opiskelijoiden kirjoitusten perusteella moniaistiset tilat olivat toimineet erinomaisesti kasvatessaan ihmisten tietoutta erilaisista vähemmistökulttuureista ja parantaessaan ymmärrystä erilaisia tapoja ja toimimismalleja kohtaan. Nämä havainnot mielessä pitäen moniaistisen tilan metodi voisi mielestäni toimia John Berryn akkulturaatiomallin mukaisten yhteiskunnallisen integraation ja monikulttuurisen yhteiskunnan saavuttamisen tukena vielä paremmin, mikäli toiminnan puitteissa järjestettäisiin myös valtaväestön kulttuuria esitteleviä tiloja. Näissä tiloissa vähemmistökulttuurin edustajat voisivat tutustua uuden asuinmaan kulttuuriin ja sen edustajiin samalla tavoin, kuin miten tähän asti rakennetuissa tiloissa valtaväestön edustajat ovat voineet tutustua erilaisiin vähemmistökulttuureihin. Samalla valtakulttuuri asetettaisiin samalle jalustalle vähemmistökulttuurien kanssa: ihmettelyn ja tutkiskelun kohteeksi. Mikäli valtakulttuuria esitteleviä tiloja ei järjestetä, esitetään mielestäni väärä oletus siitä, että valtakulttuurin keskellä eletessä tämän kulttuurin tavat ja käytännöt sisäistetään vailla tarvetta niiden käsittelyyn. Edelleen valtakulttuuria esittelevät tilat sivuuttamalla tehdään kannanotto sen puolesta, ettei monikulttuurisessa yhteiskunnassa enemmistökulttuuri olekaan yksi muiden joukossa, vaan oma, muiden yläpuolella oleva linnakkeensa.

Joissakin raporteissa oli havaittavissa yhteistyökumppaneina toimineiden maahanmuuttajien omanneen voimakkaita ennakkoluuloja suomalaista kulttuuria ja suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Mahdollisuutta vaikuttaa näihin tuntemuksiin moniaistisen tilan keinoin, ei ollut yk-

sikään kirjoittajista pohtinut. Tämän johdosta avoin suhtautuminen erilaisiin kulttuureihin ja monikulttuuriseen yhteiskuntaan näyttäytyi raporteissa valtaosakseen vain avoimena suhtautumisena vähemmistökulttuureihin.

Koen mielenkiintoiseksi kysymykseksi sen, minkä takia sosiaalialalla opiskelevat, monikulttuurisuuteen perehtyneet opiskelijat suhtautuivat kirjoituksissaan niinkin välinpitämättömästi ennakkoluuloisiin asenteisiin, mikäli ne tulivat joltain muulta, kuin valtaväestön edustajien taholta. Jos henkilöiden arvellaan kokeneen itse syrjintää ja olleen ennakkoluulojen kohteena, on mahdollista, että vastaavanlaisia ajatuksia toiseen suuntaan pidetään luonnollisina. Tällöin kuitenkin tavallaan oikeutetaan toimivan, monikulttuurisen yhteiskunnan kehittymistä tukahduttavat ajatukset ja luokitellaan toiset ennakkoluulot puuttumisen arvoisiksi, toiset sallituiksi.

12.2 Eri kulttuurien edustus ja kansalliskulttuureihin kiinnittymisen riskit moniaistisissa tiloissa

Opinnäytetyötäni varten läpikäymistäni kirjoituksista 43 oli sellaisia, joissa opiskelijat olivat joko kuvanneet yhden yksittäisen moniaistisen tilan tapahtumaa projektina tai tuoneet esille huomioita jostakin tietystä moniaistisen tilan tapahtumasta, osana laajempaa raporttia. Näistä kirjoituksissa esitellyistä tapahtumista 38:ssä tila oli sidoksissa johonkin tiettyyn valtioon liitettyyn kulttuuriin. Tarkastelemalla näiden esillä olleiden valtiopohjaisten tilojen lukumäärän suhdetta Suomessa asuviin eri kansallisuusryhmien edustajiin voidaan pohtia, ovatko jotkin tietyt kansallisuusryhmät tai kulttuuripiirit olleet korostetusti esillä tiloissa.

Kuvatuista 38 tilasta 17 eli lähes 40 % esitteli johonkin aasialaiseen valtioon liittyvää kulttuuria, 11 eli noin 25,5 % esitteli eurooppalaiseen valtioon (mukaan lukien Turkki ja Venäjä) liitettävää kulttuuria, ja 9 eli noin 21 % perehtyi afrikkalaisiin valtioihin liitettäviin kulttuureihin. Vain yksi tila esitteli eteläamerikkalaista kulttuuria, keski- sekä pohjoisamerikkalaisia tai Oseanian alueen kulttuureita mukana ei ollut ainoatakaan. Tämä kulttuurijakauma noudattelee jossain määrin Suomessa asuvien ulkomaalaisten ja ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kansallista jakaumaa. Afrikkalais- ja aasialaisperäisiä kulttuureja oli tiloissa kuitenkin esillä suhteellisesti enemmän ja eurooppalaistaustaisia tiloja selvästi vähemmän, kuin mitä tilastojen valossa olisi, mikäli tiloja rakentavat, eri kulttuurien edustajat valittaisiin sattumanvaraisesti ulkomaalaistaustaisten kansalaisten joukosta.

Voidaankin pohtia, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tiettyjen kulttuurien valikoitumiseen. Olen jo tutkimuksessani tarkastellut, miten opiskelijat olivat päätyneet valitsemaansa kulttuuriin, mutta raporttien avulla oli mahdotonta päätellä syvällisempiä syitä niissä noin puolessa tapauksista, joissa tilan kulttuuri oli tullut valituksi yhteistyötahon sanelemana tai opiskelijoiden

oman mielenkiinnon seurauksena. Onko tiloissa kenties keskitytty tahattomasti tai tarkoituksellisestikin suomalaisesta näkökulmasta eksoottisempiin kulttuureihin tai kulttuureihin, joiden esilletuominen on syystä tai toisesta koettu tärkeämmäksi kuin joidenkin toisten. Tällöin taas voidaan miettiä, mitä tämänkaltaisen toiminta kertoo työntekijöiden (yhteistyötahojen ja opiskelijoiden) omasta kulttuurillisesta identiteetistä ja tämän identiteetin muokkaamista näkemyksistä. Länsieurooppalaiset – sikäli kun länsieurooppalaisiksi mielletään Euroopan valtiot Kylmän sodan aikaisen rautaesiripun länsipuolella – kulttuuritilat rajoittuivat yhteen espanjalaiseen ja yhteen portugalilaiseen tilaan. Samaan aikaan virolaisia tiloja oli tehty kaksi, liettualaisia yksi ja venäläisiä (yksi inkeriläinen mukaan lukien) neljä. Venäläisten ja virolaisten tilojen hyvä näkyvyys korreloi kyllä hyvin Suomessa asuvien virolaisten ja venäläisten suuren määrän kanssa, mutta toisaalta esimerkiksi ruotsalaisia tiloja ei hankkeen puitteissa ollut raporttien perusteella järjestetty.

On ymmärrettävää, jos sosiaalialan opiskelijoiden taholta mielenkiinto keskittyy hankkeessa toimiessa kulttuureihin, joita edustavista ihmisistä suuri osa on tullut Suomeen pakolaisina (esim. Afganistanin, Iranin ja Irakin, sekä Somalian alueelta tulleet henkilöt), tai kulttuureihin, jotka tuntuvat vierailta ja kaukaisilta ja joihin siksi halutaan päästä perehtymään paremmin. Silti olisi hyvä muistaa, että monikulttuurisuuden käsitteen alle mahtuvat kaikki olemassa olevat kulttuurit, ja olisi toivottavaa, että jokaisen kulttuurin edustajilla olisi yhtäläinen mahdollisuus saada itsensä näkyviin tilan toiminnassa. Yleisesti länsieurooppalaisten tilojen poisjättämiseen voi nähdä liittyvän samat riskit, kuin suomalaistenkin tilojen: tuttu valtakulttuuripiiri on – Zygmunt Baumanin kulttuurikäsitteen teorioita mukailien – ideaalitila ja toimii arvottajana muihin kulttuureihin nähden, eikä sitä näin ollen tarvitse asettaa samalle tasolle muiden kulttuurien kanssa.

Myös kulttuuritilojen nimeämisessä valtioiden perusteella on omat vaaransa. On totta, että tilojen mainostaminen esimerkiksi venäläisinä, somalialaisina tai kiinalaisina on selkeää, käytännöllistä ja myös tarkoituksenmukaista, mutta samalla siinä piilee voimakas yleistämisen riski. Kaikkien kansallisvaltioiden sisään mahtuu valtava määrä erilaisia kulttuureja ja tapoja ja ihmisten luokittelu kansallisuutensa mukaan edustamaan tiettyä valtiollista kulttuuria on täysin harhaanjohtavaa. Moniaistiset tilat ovat myös aina jollain tasolla tekijöidensä subjektiivisia näkemyksiä esillä olevasta kulttuurista, sillä mistään kulttuurista ei voi rakentaa täysin eksaktia ja esittäjästä tai tulkitsijasta riippumatonta esitystä. Tästä johtuen moniaistisiin tiloihin osallistuvien tulisi muistaa, että tilassa on kyse enemmän konkreettista tietoa sisältävästä taideteoksesta, kuin päinvastoin.

12.3 Auktoriteettiasemat ja innostamisen mahdollistuminen strukturoidussa toiminnassa

Ammatilliselle sosiokulttuuriselle innostamiselle olennaisia asioita ovat tasa-arvoisen suhteen aikaansaaminen asiakkaisiin, dialoginen vuorovaikutus ja toimiminen ilman työntekijän sanelemia toiminnan kehyksiä. Opinnäytetyössäni tutkimani aineiston perusteella on todettava, että suurimmassa osassa opiskelijoiden projekteja kokemusasiantuntijat olivat lähteneet toimintaan mukaan työntekijä-asiakasasetelmassa, joka ei näyttäytynyt kaikille osapuolille täysin tasa-arvoisena. Vaikka asiantuntijat saattoivat tehdä tiloista ja tapahtumista pitkälle sellaisia, kuin he itse halusivat, toimintaa ohjasivat myös ennalta määritellyt rajat. Kokemusasiantuntijat pääsivät myös ääneen vasta sitten, kun heidät oli käyty hakemassa mukaan toimintaan. Yleisesti sosiaalialan käytäntöihin peilattaessa toiminnan voi nähdä erittäin asiakaslähtöiseksi ja asiakkaan päätävävaltaa kunnioittavaksi, mutta sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta toiminnassa vaikutti aina taustalla jonkinlainen ylhäältä ohjaajista alas asiakkaisiin vaikuttava auktoriteettiasema.

Suuri ongelma onkin, kuinka sosiaalialalla ylipäättään pystyttäisiin tarvittaessa toimimaan ohjaaja-asiakasvuorovaikutuksessa ilman minkäänlaisten auktoriteettien läsnäoloa. Moniaistisen tilan tapauksessa tämä edellyttäisi sitä, että tarve ja tilaus toiminnalle tulisivat asiakkaiden taholta ja he alkaisivat itse työstää projektiaan ohjaavan osapuolen antaessa neuvoja ja apua toiminnan järjestämiselle vain pyydettyinä. Periaatteessa tämä olisi jo nyt mahdollista, mutta aidosti toimiakseen moniaistisen tilan metodin tulisi olla nykyistä paremmin ihmisten tiedossa, ja toisaalta kuvatuunlainen toimintamalli on vielä hyvin vieras sosiaalialan työssä Suomessa.

Mainituista ongelmista huolimatta opiskelijat olivat kyenneet useissa tapauksissa luomaan asiakkaidensa kanssa innostumista aikaansaavan ilmapiirin yleensä siinä vaiheessa, kun tiloja alettiin suunnitella ja rakentaa yhdessä. Tällöin opiskelijoilla oli ollut mahdollisuus antaa aidosti tilaa kokemusasiantuntijoiden toimimiselle, ja he saattoivat olla itse vastaanottavassa ja jopa ohjattavan roolissa. Olisi mielenkiintoista selvittää, vaikuttiko tasa-arvoisen ilmapiirin syntymiseen positiivisella tavalla se, että toiminnassa työntekijän asemassa olleet henkilöt olivat itse opiskelijoita, eivätkä toisenlaisen auktoriteettiaseman työnsä johdosta omaavia ammattilaisia.

12.4 Uudenlaiset näkökulmat sosiaalialan asiakastyöhön

Moniaistisia tiloja rakennettaessa tarkoitus on onnistua luomaan rento ja välitön kohtaamispaikka erilaisille ihmisille. Kulttuurista esittelevissä tiloissa pyritään samalla tuomaan koettavaksi ympäröivästä yhteiskunnasta poikkeava ympäristö, jossa voidaan ns. hypätä sisälle toisenlaiseen maisemaan. Jälkimmäisestä johtuen on ymmärrettävää, että niin tiloja järjestä-

mässä olleet opiskelijat kuin kokemusasiantuntijatkin ovat toivoneet voivansa rakentaa mahdollisimman autenttisesti kulttuuria esittelevän tilan. Rajalliset resurssit on koettu vaikeaksi haasteeksi, joka pahimmillaan vähentää järjestetyn tilan arvoa.

Vaikka resurssien rajallisuuden käsittäminen positiivisena asiana sopii huonosti Pohjoismaisen sosiaalialan työn perinteiden näkökulmaan (kuten opiskelijoidenkin kirjoitukset todentavat), voi siinä kuitenkin nähdä mielestäni myös voimavaran, kun toimintaa ajatellaan nimenomaan sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta. Jos hypoteettisesti ajatellaan, että toimintaa tällä hetkellä organisoivalla Laurea-ammattikorkeakoululla olisi tarjota rajattomat resurssit tilojen järjestämiseen, mahdollistuisiko silloin samanlainen, tasavertainen asiakas-työntekijäsuhde? Resurssien tarjoajasta voisi helposti muodostua auktoriteettitoimija, jonka tehtävä on kontrolloida ylhäältä käsin tilaprojektien toimintaa. Kokemusasiantuntija olisi edelleen asiantuntijan roolissa, mutta hän olisi erilailla alisteisessa asemassa resurssien tarjoajaan nähden, kuin tilanteessa, jossa resursseja ei olisi tarjottavaksi ollenkaan. Tietynlainen resurssien puute pakottaa organisoivan, työntekijäpuolta edustavan tahon, olemaan aidosti riippuvainen asiakastahoa edustavien kokemusasiantuntijoiden tietotaidosta. Tietysti tämä on tilanne aina moniaistisia kulttuuritiloja järjestettäessä, mutta edellä kuvatun kaltainen tilanne konkretisoi tämän riippuvuuden. Tämän lisäksi resurssien rajallisuus ja tasa-arvoinen asiakas-työntekijäsuhde voi edesauttaa myös aidon yhteisöllisyyden tunteen syntymistä asiakkaiden ja työntekijöiden välille.

Raporteissa kuvatuista tapahtumista ainoa, johon tilaus oli tullut täysin oma-aloitteisesti Laurea-ammattikorkeakoulun ulkopuolelta, oli juuri tällainen, jossa opiskelijat ja työn puolesta hankkeessa mukana olevat olivat vain apuna toiminnan käytännönjärjestelyjen (kantoapu tilaa rakennettaessa, ilmoitusten levittäminen jne.) toteuttamisessa. Kulttuurin edustajat järjestivät tapahtumapaikalle kotoaan rekvisiittaa, kuvia, vaatteita, tavaroita, ja kykenivät rakentamaan paikan päälle omannäköisensä olohuoneen kotoa tuotuine sohvineen ja mattoineen. Tässä tapauksessa perinteinen asiakas-työntekijäsuhde loisti aidosti poissaolollaan työntekijöiden ollessa osaltaan myös ohjattavina ja asiakkaiden toimiessa asiantuntijoina sekä ohjaajina.

12.5 Moniaistisen tilan toimintamallin kulttuurisensitiivisyys

Suomalaiseen kulttuuriin kuuluva tietynlainen pidättyväisyys ja toisen ihmisen (suhteellisen suuren) henkilökohtaisen tilan kunnioittaminen joutuvat hyväntahtoisella tavalla kyseenalais-tetuiksi moniaistisissa tiloissa. Juuri tästä syystä voidaan myös pohtia, kuinka hyvin muodollisesta olemuksesta irrottautuminen ja vieraiden ihmisten kanssa vuorovaikutukseen ryhtyminen julkisissa tiloissa sopivat suomalaiseen kulttuuriympäristöön. Kriittisesti tarkasteltuna olisi mahdollista syyttää moniaistisen tilan metodologiaa kulttuurisensitiivisen käsityksen puuttees-

ta, sekä siitä, ettei tilojen toimintaa suunniteltaessa oteta riittävän hyvin huomioon itse toimintaympäristöä. Mikäli kulttuuriseen ympäristöön huonosti sopiva toimintamalli estää aiheesta muuten kiinnostuneiden ihmisten osanottamisen toimintaan, joudutaan toteamaan, ettei malli edesauta sosiokulttuurista innostamista ja innostumista.

Vaikka moniaistiset tilat ovat osoittaneet toimivuutensa kohtaamispaikkoina niiden ihmisten kannalta, jotka niissä ovat vierailleet, olen käytännössä varma siitä, että tilojen olemus on myös ajanut pois paljon ihmisiä, joita aihe olisi kiinnostanut ja jotka olisivat halunneet päästä jotenkin muuten osallisiksi toimintaan. Näiden ihmisten näkemyksiä olisi hyvä kartoittaa, jotta moniaistisia tiloja voitaisiin kehittää tulevaisuudessa helposti lähestyttäväksi myös niille, joille nykyisen mallin mukaan järjestetyt tilat tuntuvat liian haasteellisilta.

12.6 Lopuksi

Opinnäytetyönäni tekemän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että moniaistinen tila on ollut toimiva metodi modernin sosiaalialan työn tekemiselle, jossa työtä on myös viety perinteisen miljööseen (toimistot, toimipaikat) ulkopuolelle ihmisten keskuuteen, ja jossa lähestymistapa asiakastyöhön on ollut sosiokulttuurisen innostamisen periaatteet mielessä pitävä ja asiakkaiden omia näkemyksiä kunnioittava. Hankkeen parissa tehty työ on parhaimmillaan johdantanut toimintaympäristöjen omatoimiseen muuttamiseen ja yhteisöllisyyden lisääntymiseen.

Moniaistisen tilan toiminnassa oli ollut mukana suuri joukko toimijoita, jotka edustivat useita erilaisia kulttuureita. Perinteisen kulttuurikäsitteen lisäksi tiloja oli tehty myös muun muassa näkövammaisten ja asunnottomien kanssa. Tätä näkökulmaa voitaisiin edelleen laajentaa, jotta mukaan saataisiin mahdollisimman paljon erilaisia ihmisiä niin vähemmistökulttuurien, kuin valtaväestönkin taholta.

Hankkeen toiminta oli auttanut yksilöiden identiteetin vahvistamisessa, yhteiskuntaan integroitumisessa ja omiin voimavaroihin luottamisen tukemisessa. Lyhytkestoiset, yksittäiset tapahtumat eivät kuitenkaan toimi ihmeidentekijänä, jotenka toiminnan vakiinnuttaminen, leittäminen edelleen ja syntyneiden kontaktien ylläpitäminen ovat tärkeässä roolissa moniaistisen tilan tulevaisuutta ajatellen.

Sosiokulttuurinen innostaminen ei ole toimintamuotona vakiintunut suomalaisessa sosiaalialan työssä. Sosiaalialan opinnoissakin innostaminen esiintyy yleensä sivujuonteena, eikä tässä tutkimuksessa läpikäydyn aineiston perusteella opiskelijoille ollut yleisesti selvää, minkälaisesta toiminnasta sosiokulttuurisessa innostamisessa on kyse. Kun opiskelijat kuitenkin toimivat Laurea-ammattikorkeakoulun moniaistisen tilan projektien tärkeänä toteuttajaryhmänä, tulisi heidän perehdyttämistään sosiokulttuuriseen innostamiseen mielestäni lisätä, jotta tilapro-

jekteissa hankkeen periaatteet olisivat läsnä täysipainoisesti, eikä toiminnassa olisi niin suurta ns. puuhasteluun sortumisen riskiä.

Kuten olen aiemmin alleviivannut, tämän tutkimukseni johtopäätökset olen tehnyt opiskelijoiden moniaistisen tilan hankkeisiin opintosuorituksina tekemien kirjoitusten pohjalta. On pidettävä mielessä, että näitä kirjoituksia saattaa ohjalla opintotehtävien luonne, eikä näissä tehtävissä välttämättä haluta tuoda korostetusti esille omassa projektissa esiintyneitä negatiivisia piirteitä. Olisi mielenkiintoista, mikäli hankkeessa tulevaisuudessa kartoitettaisiin opiskelijoiden kokemuksia opintosuoritusten jälkeen, ilman että nämä kartoitukset olisivat missään yhteydessä opiskelijoiden opintoihin. Lisäksi olisi hyvä saada enemmän näkyville kokemusasiiantuntijoiden, asiakkaiden, kokemuksia tilaprojekteissa toimimisesta. Tämä tärkeimmän toimijaryhmän ääni on jäänyt valitettavasti hieman taka-alalle tähänastisessa hankkeen toiminnassa, kun tuntemuksia on kysely yleensä vain suppeahkoilla kyselyillä tilatapah- tumassa olemisen aikana tai dokumentoimatta jääneenä suullisena tietona heti tapahtuman jälkeen. Mikäli asiakkaita ei saada paremmin mukaan palautetta antamaan ja tulevaisuuden toiminnan suurempia linjauksia suunnittelemaan, hankkeessa on vaarana unohtaa sosiokulttuurisen innostamisen periaatteet ja muuttua perinteisten sosiaalityön käytänteiden mukaiseksi, ylhäältä alas johdetuksi, ammattilaisten asiantuntijuutta korostavaksi toiminnaksi.

Moniaistinen tila menetelmänä sisältää elementit modernin, asiakaslähtöisyyttä korostavan sosiaalialan työn tekemiselle niin kasvavan ulkomaalaistaustaisen väestöosan, kuin muidenkin kansalaisten kanssa toimittaessa. Sosiokulttuurisen innostamisen periaatteet mielessä pitäen toimintamalli pystyy omalta osaltaan vastaamaan myös pyrkimykseen luoda yhteiskuntaa, jossa aktiivisilla kansalaisilla on sekä mahdollisuus että halu muuttaa oma-aloitteisesti elinympäristöään paremmaksi.

Lähteet

- Bauman, Z. 2004. Sosiologinen ajattelu. Suom. J. Vainonen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.
- Etnisten suhteiden neuvottelukunta. 2005. Kala kuivalla maalla. Kotoutuminen maahanmuuttajan näkökulmasta. Työhallinnon julkaisu. Helsinki: Työministeriö.
- Fadjukoff, P. 2009. Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. Teoksessa Metsäpelto, R-L. & Feldt, T. (toim.). Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 179-193.
- Freire, P. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Suom. J. Kuortti. Tampere: Vastapaino.
- Haghseresht, A. 2005. Young stranger citizens: the health and well-being of young Iranian refugees in Finland. Teoksessa Clarke, K. (ed.). The Problematics of Well-Being: Experiences and Expectations of Migrants and New Finns in the Finnish Welfare State. Tampere: University of Tampere, 145-192.
- Hall, S. 1999. Identiteetti. Suom. ja toim. M. Lehtonen & J. Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Häkämies, P. 2004. Finns in Russia, Russians in Finland. Remigration and the Problem of Identity. Teoksessa Siikala, A-L., Klein, B. & Mathisen, S. (ed.). Creating Diversities. Folklore, Religion and the Politics of Heritage. Helsinki: Finnish Literature Society, 43-53.
- Knuuttila, S. 1996. Kaiken kattava kulttuuri? Teoksessa Kupiainen, J. & Sevänen, E. (toim.). Kulttuurintutkimus. Johdanto. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9-31.
- Kopomaa, T. 2005. Etäauttaminen, kolmas sektori ja tietoyhteiskunta. Teoksessa Kopomaa, T. & Meltti, T. (toim.). Kaupunkisosaalimityötä paikantamassa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus, 123-140.
- Korhonen, V. 2013. Haasteena monikulttuuriset ohjaustilanteet - sosiokulttuurisen oppimisen ja kulttuurienvälisen viestinnän näkökulmia. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.). Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 56-70.
- Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.). Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 115-191.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Liebkind, K. 2001. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa Liebkind, K. (toim.). Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 171-182.
- Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kytäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.
- Matthies, A-L. 2008. Kansalaisosallistuminen ja yhteisöllisyys eurooppalaisen hyvinvointipolitiikan murroksessa. Teoksessa Roivainen, I., Nylund, M., Korkiamäki, R. & Raitakari, S. (toim.). Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-kustannus, 61-79.
- Niemelä, S. 2011. Sivistyminen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja -politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa. Helsinki: Kansanvalistusseura. Kuopio: Snellman-instituutti.

Nylund, M. 2005. Osallisuus ja osallistuminen kansalaistoiminnassa. Teoksessa Kopomaa, T. & Meltti, T. (toim.). Kaupunkisosaalityötä paikantamassa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus, 141-156.

Olsen, K. 2004. The Touristic Construction of the "Emblematic" Sámi. Teoksessa Siikala, A-L., Klein, B. & Mathisen, S. (ed.). Creating Diversities. Folklore, Religion and the Politics of Heritage. Helsinki: Finnish Literature Society, 292-305.

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 28.7.1951.

Pentikäinen, M. 2005. Loputtomalla matkalla. Kertomuksia pakolaisuudesta. Toim. L. Saressalo. Tampere: Etnika.

Pietilä, I. 2013. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen oppimisprosessina. Teoksessa Korhonen, V. & Puukari, S. (toim.). Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 46-55.

Ruuska, K. 2008. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät ja vuorovaikutus. 7. painos. Helsinki: Talentum.

Siiki, A-M. 2005. Sosiaalityötä leipäjonossa - toisin tekemisen mahdollisuus. Teoksessa Kopomaa, T. & Meltti, T. (toim.). Kaupunkisosaalityötä paikantamassa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus, 55-60.

Talib, M-T. & Lipponen, P. 2008. Kuka minä olen? Monikulttuuristen nuorten identiteettipuhetta. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset lähteet

Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä. 2012. Aistien-hanke. Viitattu 1.2.2013. <http://www.laurea.fi/fi/aistien/aistien/Sivut/default.aspx>

Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä. 2012. Hankkeen toimijat. Viitattu 1.2.2013. <http://www.laurea.fi/fi/aistien/toimijat/Sivut/default.aspx>

Aistien - Avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä. 2012. Tulokset. Viitattu 1.2.2013. <http://www.laurea.fi/fi/aistien/tulokset/Sivut/default.aspx>

Arrontes, E. 2012. Spain: Creative Alternatives to an Economy in Crisis. Viitattu 31.1.2013. <http://globalvoicesonline.org/2012/09/28/spain-creative-alternatives-to-an-economy-in-crisis/>

Berry, J. 2005. Acculturation: Living succesfully in two cultures. Teoksessa International Journal of Intercultural Relations, 29 (2005), 697-712. Viitattu 28.1.2013. <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic551691.files/Berry.pdf>

Etruekko. 2012. Viitattu 31.1.2013. <http://www.etruekko.com/>

Maahanmuuttovirasto. 2012. Kiintiöpakolaiset. Viitattu 16.1.2013. http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-_ja_pakolaistilastot/kiintiopakolaiset

Maahanmuuttovirasto. 2012. Oleskeluluvan- ja turvapaikanhakijoiden määrä väheni vuonna 2011. Viitattu 16.1.2013.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/oleskelu_luvan-_ja_turvapaikanhakijoiden_maara_vaheni_vuonna_2011

Snauwaert, B., Soenens, B., Vanbeselaere, N. & Boen, F. 2003. When Integration Does Not Necessarily Imply Integration: Different Conceptualizations of Acculturation Orientations Lead to Different Classifications. Teoksessa *Journal of Cross-Cultural Psychology*, March 2003 vol. 34 no. 2., 231-239. Viitattu 15.3.2013. jcc.sagepub.com/content/34/2/231.full.pdf+html

Pitkänen, P. 2005. A philosophical basis for multicultural counselling. Teoksessa Launikari, M. & Puukari, S. (edit.). *Multicultural Guidance and Counselling: Theoretical Foundations and Best Practices in Europe*. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Institute of Educational Research, 137-147. Viitattu 14.3.2013.

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15622_multicultural_guidance_and_counselling.pdf

Rinne, P. 2009. Matkalla muutokseen. Sosiaalialan projektitoiminnan perustelut, tavoitteet ja toimintatavat Sosiaaliturva-lehden kirjoituksissa 1990-luvulla. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Viitattu 6.2.2013.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/20010/9789513935542.pdf?sequence=1>

Räty, M. 2010. Kohtaamisia moniaistisessa tilassa -hanke v. 2009.2010. Viitattu 31.1.2013. http://moniaistinentila.laurea.fi/materiaalit/Kohtaamisia_moniaistisessa_tilassa_raportti_2009-2010.pdf

Guardian Weekly. 2012. Spain's crisis spawns alternative economy that doesn't rely on the euro. Viitattu 31.1.2013. <http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/04/spain-euro-free-economy>

Statistiska centralbyrån. 2012. Antal personer som fått svenskt medborgarskap efter kön och tid. Viitattu 21.1.2013.

http://www.scb.se/Pages/SSD/SSD_TablePresentation____340486.aspx?layout=tableViewLayout1&rxid=de4aaddf-24f8-4a83-b4b2-354d6249e376

Tilastokeskus. 2012. Suomen kansalaisuuden saamiset 2011. Viitattu 21.1.2013. http://www.stat.fi/til/kans/2011/kans_2011_2012-05-10_fi.pdf

Tilastokeskus. 2013. Suomen kansalaisuuden saaneita ennätysmäärä vuonna 2012. Viitattu 21.8.2013.

http://tilastokeskus.fi/til/kans/2012/kans_2012_2013-05-14_tie_001_fi.html

Tilastokeskus. 2002. Suomen tilastollinen vuosikirja 2002. Viitattu 16.1.2013. http://pxweb2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/vuosikirja2004/2002/vkirja.pdf

Tilastokeskus. 2012. Suomen tilastollinen vuosikirja 2012. Viitattu 16.1.2013. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yyti_stv_201200_2012_6270_net.pdf

Tilastokeskus. 2012. Väestörakenne 2011. 2011 vuosikatsaus. Viitattu 14.1.2013. http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_fi.pdf

Ulkoasiainministeriö. 2012. Oleskelulupa. Viitattu 16.1.2013. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15721&contentlan=1&culture=fi-FI>

Kuviot

Kuvio 1: Kokemusasiantuntijoiden mukana oleminen tilaa rakennettaessa	41
Kuvio 2: Minkä johdosta päädyttiin valittuun kulttuuriin	43
Kuvio 3: Mitä kautta kokemusasiantuntija saatiin mukaan toimintaan	44
Kuvio 4: Oliko kokemusasiantuntija tilassa paikalla tapahtumapäivänä	47
Kuvio 5: Opiskelijoiden kokemat resurssiongelmat moniaistisia tiloja järjestettäessä.....	58